

ŠTĚPÁN ULMAN:

DĚJINY MOHELNA

A VŠECH DŮLEŽITÝCH OSAD A HRADŮ

OKRESU NÁMĚŠŤSKÉHO.

1930.

NÁKLADEM VLASTNÍM.

TISKEM NÁRODNÍ KNIHTISKÁRNY V MOR. KRUMLOVĚ.

PŘEDMLUVA.

Po dlouhém vyhledávání dějin a dokladů byl jsem nucen pro jejich nedostatek sáhnouti po literatuře Pelcově, Palackého, Volného, Bočka, Kosmasa, Schroje, Demutha, Brudičky a různých jiných pramenech domácích i cizích, abychom si mohli učiniti alespoň hrubou představu o dobách dávno minulých. Poněvadž chci mluvíti hlavně o našem kraji, použil a prostudoval jsem četné nálezy, které se v okolí Mohelna a v Mohelnu samém zachovaly. Chtěl bych tedy a snažím se objasniti dějiny Mohelna a okolí nynější generaci i našim potomkům.

Vyskytly se již mnohé kroniky, jelikož se mi však zdá, že byly chudé a téměř ničím neopodstatněné, umínil jsem si napsati novou a snad bohatší. Jelikož však chci uvéstí postupně vše jak se vyvíjelo, jsem nucem přikročiti k prvním počátkům dob a kultur vůbec. Myslím, že jenom tak může vzniknouti náležitá představa.

1921.

Spisovatel.

OBEC MOHELNO.

Naše obec jest jednou z nejstarších obcí a sídlišť na Moravě. Nálezy jest nesporně dokázáno, že již v době bronzové byli na území našem usazení lidé, tedy asi 800 až 1500 roků před Kristem. Dosud však různé pověsti praví, že boží muka „Antoniček“ nad Mohelnem pochází z dávných dob pohanských. Tato domněnka jest však mylná. Boží muka „Antoniček“ jsou jen symbolem křesťanských pobožností, a takových božích muk máme po vlasti na stovky. Jsou si vesměs podobná a ukazují již na dobu křesťanskou. Jsou opatřena dvojkřížem (cyrillským) a zvláště naše boží muka „Antoniček“ jsou již stavěna z pálených cihel. Podle toho možno stavbu „Antonička“ klásti nejdříve do doby, kdy vešly v užívání cihly. Pálených cihel bylo v naší vlasti — a zvláště v Praze — použito za stavební materiál při gotických stavbách, prvně asi v polovici třináctého století v klášteře blahoslavené Anežky, kde je z cihel vybudována část konventní budovy, a u synagogy, kdež jsou z tohoto materiálu postaveny dva štíty z doby pozdější.

Nejvíce bylo použito cihel při stavbě chrámu sv. Jiljí v Nymburce, který byl založen asi r. 1300, pak u chrámu sv. Ducha v Hradci Králové, založeného Eliškou Rejčskou, vdovou po králi Václavu II. r. 1310, a u kostela Staro-

brněnského. Rovněž při stavbě choru u sv. Tomáše v Brně v letech 1353 až 1379. Největší zásluhu o zavedení pálených cihel do našeho stavebnictví má Eliška Rejčka, která k nám tento způsob přinesla ze své domoviny: Pomořan. Avšak již koncem 14. stol. přestalo býti cihel používáno. Podle toho lze souditi, že boží muka „Antoníček“ jest stavěna až po 14. stol., neboť zajisté na menších místech, jako Mohelno, se stavby cihlové neuplatnily hned současně se stavbami důležitých chrámů. Proto nelze tuto pověst o „Antoníčku“ jako mohyle z dob pohanských ničím opodstatnit. Avšak podle nástrojů a nálezů v Mohelně a okolí, ve Lhánicích, Kladerubech a j., jsou tyto obce opravdu z dob pohanských, a se vši určitostí dokazují, že na našem území byl lid usazen již v dávných dobách pohanských, prožil čtyři doby, totiž dobu bronzovou, dobu železnou, část neolitu a dobu pohanskou. Ale v Mohelně dle vyobrazených nálezů budeme se řídit starší dobou bronzovou a kulturou lužickou. Avšak v dobách knížecích bylo již Mohelno, což dokazují nálezy, roztroušené po dalekém okolí na pozemcích i v lesích, počínaje od Senorad a Lhánic až do Kladerub a Kramolna, kde na trati „Šibenice“ (nad spravedlností) nacházíme mlaty, sekyrky, nože a jiné nástroje starých našich usedlíků. Některé nám připomínají dobu neolitu. Strana východní, ku Lhánicím, vykazuje hojné nálezy z doby bronzové a keramiku z doby lužické kultury bez okras, zhotovenou na kruhu hrncířském, kdežto nálezy na jihozápadní straně kolem obce jsou z doby starší, ručně zpracované, pískem promíchané: hroby skrčenců a žárové. Dobu starší však nelze dostatečně zjistiti. Byl-li však zde lid v době neolitu usazen, měl již svá obydlí. Tyrzení jiná jsou nejistá a neurčitá, a možno se jen nálezy řídit, a dle těchto dob odhadovati. Avšak jisto jest, že v oněch dobách

byly kmeny roztroušeny, nikdy nebylo více kmenů na jednom místě, neboť každý kmen hospodařil samostatně.

Doba pohanská, bez určitých dat, jest nejistá. Mohli bychom zde počítati dobu boha Svantovíta. V Mohelně bylo pohřebiště starých našich předků. Tam, kde nalé-

Mohelno.

záme hroby, byla jejich pohřebiště. V těchto byla pochovávána knížata neb náčelníci. Pohřby konaly se při západu slunce. Mrtvý položen byl na hranici, zbraň a šatstvo i milé předměty nebožtíkovy dány k nohám zemřelého; po shoření hranice byl hrob obložen kameny a učiněn okrouhlý násyp. Před východem slunce se příbuzní rozešli, házejíce kameny přes hlavu.

Stavení byla malá, ze dřeva, pokrytá rákosím nebo slamou. Majetek chránili duchové (bůžci) vyobrazení z kostí, hlíny a jiného. Bývali umístěni při vchodu do

chýše. Naši dávní předkové věřili a báli se boha Peruna, vládce hromu a blesku. Ochráncem stád byl bůh Vales. Obávány byly vlhvice (čarodějnice), se kterými se selkáváme ještě v dobách prvních Přemyslovců, kteří byli ještě pohané, a též později.

Osudy a doby starých památek nelze přesně určit, a proto je odhadujeme typicky. Tyto typy jsou halštatský, galský, římský, lužický, germánský a slovanský. Avšak musíme se domnívat, že člověk prošel tři doby čili stadia.

V prvním údobí člověk vyráběl své potřeby z kamene a kostí. V druhém poznal kov a vyráběl předměty z bronzu, a v třetím dospěl k železu. Dle těchto poznatků odhadujeme stáří nalezených předmětů. Znamky o bytí člověka sahají do doby čtvrtohorní. Doba tato jest diluvialní, pak doba aluviální. Jsou to doby náplavů. Člověk přišel do našich krajů podle geologů 15 až 25 tisíc let před Kristem.

Keramika z dob těchto jest hrubá, nástroje kamenné bez vrtaných děr. Avšak v době aluviální máme již předměty hlazené z kamene a vrtané (neolith), které u Mohelna nacházíme. Dle odhadu doba neolithická jest 7000 let před Kr. až do doby 1000 let před Kr., do kteréžto doby můžeme Mohelno počítati. Tento člověk zanechal již památky jiné, hladil a vrtal kámen, znal již hrnčířství, užíval domácích zvířat, znal společenský řád a zvyky pohřební. Podle Mortyleta přišel z Asie do Evropy.

Doba bronzová datuje se asi 1000 roků před Kr. V době této objevuje se kov. Který z kovů však byl dříve, není známo; asi zlato, měď, cín, olovo, stříbro, antimon a zinek. Pro měkkost slučoval se cín s mědí, čímž se tato směs stala tvrdší. Nazývá se spěš či bronz. V době této se selkáváme se sponou, dýkou, mečem, dlátem, prstenem a náramkem.

Dobu bronzovou jest těžko odhadnouti, neb bronz byl již znám v Asii 3000 let před Kristem. Nejstarší bronz jest krásný, má jemně zelenou patinu. Nejlepší bronz jest směs 90% mědi a 10% cínu. Pro tehdejší vysokou cenu kovů selkáváme se s mnoha předměty z kamene. Hroly šípů jsou s tulejkou, jsou na nich žlábky ku napouštění jedem. Nádoby bronzové jsou bezuché a s puntíky. Nádoby plechové jsou nýtované.

Pole popelnicová u Mohelna.

Hroby z doby bronzové jsou kostrové a žárové, a mohly s hroby žárovými. Kostra kameny obložena, neb leží v jámě. Tělo jest skrčeno a odpočívá na pravém boku. Pravá ruka jest jen v málo případech pod hlavou, levá u hlavy neb na životě. Milodary jsou bronzové ve hliněných nádobách. Trojhranné dýky, náramky točené z dvojitého drátu neb lité, nádoby hrubé neb jemné, tvaru cibulovitého. Pole popelnicová jsou hroby žárové, dary bývají předměty opálené, zprohýbané a celkem chudé. Povrch hrobu není znatelný, jen v málo případech jsou nasypány mohylky. Pole popelnicová náleží jednou částí do doby bronzové, větší jest část doby mladší.

Doba železná.

Železo patří do poslední doby kultury evropské. Dostalo se k nám asi z Orientu, neb již v třináctém století před Kr. byly z něho robeny nástroje a zbraně. Doba železná má trojí ráz. V Evropě zcela jiný, v Itálii a Řecku ráz jižní, tak zvaný klasický, a severní germánský. Ráz klasický jest řeckoitalský. Nejstarší železné památky jsou v Bologni, kultura řecká se charakterizuje takto:

Nález z doby lužické u Mohelna ve Lhánicích.

Oblouková bronzová spona a výzdoby na nádobách hliněných. Nádoby z bronzu jsou vědérka, zvaná situla a cista, spony se podobají lodičkám podlouhlého tvaru. Situla jest vědérko s obloukem. Galská kultura jest šperk něco ze zlata a něco z bronzu, jantarů neb skla. Spona představuje labuť s dlouhým zobákem, nahoře zahnutým. Kostry doby této jsou žárové, neb mrtvola leží natažená. Hroby jsou kameny obložené a kameny pokryté. Kostra jest menší a má dlouhou lebku. V hrobech žárových bývá popel v podlouhlé nádobě neb dřevěné skřínce. Každý hrob má milodary, zbraň, šperk a nádobu. Těchto věcí jest uloženo velmi mnoho ve vídeňském museu. Zbraně jsou z části z bronzu, z části ze železa. Šípy trojboké a ploché, přesleny, pilníky jsou častými nálezy. Nádoby mají tvar baňatý a nízké hrdlo, černý neb červený ornament uvnitř. Doba tato jest asi 500 roků před Kr. V době této jest typ slezský a lužický. Typ slezský jest keramika ručně malovaná žlutavě a šedočerně, bez ucha, s puntíky, na dně má ryté hvězdy. Popelnice jest uložena v hrobě a má u sebe více malých nádobek rozestaveno. Milodary jsou nepatrné, z drátu točené, nůž,

kroužek, dýka, vše ze železa. Nádoby dvojčata, trojčata a řehtačky (šterchátka). Morava přináleží jednou částí typu slezskému, druhou lužickému. Dle toho soudíme, že výrobky tyto byly sem doneseny Gally či Kelty, což posuzujeme, že Tacitus v této době přestěhoval se do Germanie, což mohlo býti asi 500 roků před Kr. za vlády Targuiniovy, neb mince jsou římsko-barbarské. Nůžky mají podobu nůžek ovčáckých. Nádoby jsou zrobeny na kruhu hrncířském, tvaru vázovitého, kostra v hrobě leží naznak a jest bez mohyly.

Kultura římská jest z dob Julia Caesara, když násilně vtrhli Římané do Evropy v době 100 až 500 let po Kr. Tato kultura vytlačila kulturu galskou, a proto ji nazýváme římskobarbarskou. Hroby jsou kostrové i žárové a objevují se již kol hrobu cihly. Těchto hrobů máme mnoho na Moravě. V době této vznikl ráz merovejský dle rodiny praotce Chlodvika. Tento ke konci pátého století po Kr. ustavil na troskách Římanů říši ve Francii a na Rýnu. Ráz tento jest byzantský, barbarský, germánský. Hroby jsou dvoje. Kostrové s mohylkami, a řady hrobové. Kostry leží na desce a jsou deskou přikryty. V rakvi z kamenů neb desek. Nádobky jsou z bronzu, zbraň jest železná, šperk zlatý neb stříbrný. Kopí jest krátké topůrko, kterým se házelo. Ochranu poskytoval štít. Ostruhy bývají železné, polokruhové, ale v malé míře nalzáme podkovy neb udídlu. Ornamenty na přeskách jsou s hlavou ptáka, mince domácí a římské. Práce ornamentální jsou vkládané, tanširované při zbraních ryčířských a jsou znamenány písmem runovým, které vzniklo z písma latinského. Ráz tento byl přenesen Huny do Ruska a odtud po částech do Evropy.

Kultura slovanská povstala v prvním tisíciletí po Kristu a byla nejrozšířenější v celé Evropě. Největší kmen byl Venetí čili Anti. Památky Slovanů jsou hradiska a valy. V těchto dobách dle doktora Kreka vy-

padala kultura Slovanů takto: Byli rolníci, seli ječmen, rež, len, oves a proso. Požívali maso pečené, vařené, pili pivo, víno a medovinu. Domy měli ze dřeva a bydleli po rodech. Obec měla jméno po zakladatelích a později dostali jména podle mravů a obyčejů. Majetek byl společný. Náčelník byl nejstarší neb volený, byl knězem a soudcem. Ale jinak roven všem. Až později vyvinuly se rozdíly vlivem ciziny. Žena byla svobodná, šila, tkala a starala se o děti. Muž pracoval jako žena. Sňatků nebylo.

Tvar obcí byl kruhovitý a ohrazen valem. Hradiště byla útočištěm v nebezpečí. Konala se tam shromáždění a náboženské slavnosti, neb ještě kostelů nebylo. Obřady při narozeních a sňatcích jsou neznámé. Při pohřbech však se zachovaly. Obřad spalovací jest starší. Avšak máme doklady, že žena bývala spalována spolu s mužem. Spalování vzalo křesťanstvím za své. Iben Fottlande lehdejší píše, jako očitý svědek, že na počátku desátého století s mužem umírala žena, z čehož se dá souditi, že umřel-li jeden, druhý byl upálen. Z této doby kultury slovanské vyskytuje se nádoba, zhotovená na kruhu hrnčírském, vysoká s úzkým hrdlem a ohrnutým okrajem, ozdobná čára rovná neb vlnovka, keramika hrubá a dobře pálená, barvy šedé. Avšak máme mnoho nejistot, které jest velmi těžko rozluštili, neb dle nejstarších dějin, které máme po ruce, jsou přehnané bez pevných dokladů a jistoty, neb mnohdy není ani možné určití správnost pisatele, což jest též s dějinami Čech a Moravy, které nejsou těchto vad prosty. Zdá se však, že pro různé tajnosti pro veřejnost se tak stalo. Avšak pokud jest možno něco určitějšího říci, datuje se asi 500 let před Kr. Čechy byly obydleny přechodnými obyvateli tak zvanými Bojery, dle záznamu Tacita, který pocházel rodem z Gallie a přestěhoval se do Germanie za vlády Tarquiniovy z dob posledních jeho

kralování v Římě. Ve středu Hercinských lesů byly národy zvané Hermudirové a Nariskové. Proti straně večerní Bojeři byli vládnoucím národem, od kterých země tato dostala název Bojoheim a později Böhheim, nynější Böhmen. Hlavní město jejich bylo Bubineum. Tento národ klidně žil a byl usazen až do doby prvního tažení válečného do Italie. Galský kníže Breno jim a jiným obyvatelům na Dunaji, nazývajícím se Galírům učinil návrh, by společně vytrhli proti Římu s Taurisci, kteří bydleli v okolí města Lavi a druzí na řece Lechu a třetí na řece Inu, jmenování sedláci (Inhubrové a Bojeři bydleli v Čechách). Tato spojená vojska jmenovaných kmenů společně napadla Řím, zapálili a dobyli ho, což dle dějin nejstarších se datuje jako první válka. Ale pevnosti Capitolium dobyti nemohli. Tu římský vojevůdce Camillus vyhnal dobyvatele z Říma a z Italie vůbec. Asi po sto letech před Kr. dle starého letopočtu byla známá vojenská událost jako veliké množství Timbreů barbarů. Tito opustili svoji otcinu nynější Holštýnsko a hleděli sobě zříditi nová obydlí a tlačili se celou svojí mocí do Čech, do země Bojerů. Avšak Bojeři shromáždili svoje vojsko a nejsilnější mužstvo a napadli Timbrejce, rozehnali je a po několika bitvách vytláčili je ze své země. Avšak Timbreové byli nešťastní. Asi po sto letech byli přepadeni Markomany, kteří bydleli mezi Rýnem, Dunajem a Nekarem a měli již svého německého krále Ariovista, učinili pokus zdržeti se v Galli. Sám tehdejší Caesar zahnal je přes Rýn. Počali táhnouti se svými vojsky do Panonie, která se nacházela mezi Dunajem a Drávou, ale opět byli zahánáni a chodili s místa na místo, až konečně se jim podařilo pod vedením jejich knížete Marobuda pevně se usaditi v Čechách. Tento byl muž zvláštní síly a události vojenské, byl vychován na dvoře císaře

Augusta v Římě. Tento umínil sobě jako pyšný Říman vládnouti a zříditi království a svoji říši. Přemluvil Markomany, aby opustili svoji zem a vyhledali daleko od Římanů svá obydlí. Přepadl celou svojí mocí Bojery a tak ovládl celý kmen Bojerů. Bojerové, kteří se podrobili nechtěli pod jeho moc, byli nuceni hledati svá obydlí a praví se, že jsou to dnešní Bavorové. Asi rok před Kr. Marobud učinil všemožná opatření udrželi se pevně ve své dobyté zemi. Stáhl některé Markomany k sobě, které August z Panonie vyhnal, čímž svoji moc rozšířil. Připravil vojsko, které čítalo 70.000 mužů pěchoty a 4000 mužů na koních, které podle římského způsobu vycvičil ve zbrani a tak podmanil i své sousedy Kvady, Ligiery, Longobardy a Hermundurery, kteří bydleli tam, kde protéká Labe. A tak rozšiřoval svoji moc. Bubineum a pevnost Marobundum byla jeho hlavní sídla. Jeho státy hraničily jižně na Narikr, dnešní Horní Rakousy, a na sever s Germanií. Tato veliká moc a duch vojenský počaly činiti Římanům starosti a zamýšleli Marobuda napadnouti a tak obklopili jeho říši se dvou stran. Vládnoucí císař Tiberius shromáždil své vojsko u Karnuntum v okolí nynějšího Heinburgu na hranicích rakouských a uherských a germánských. Místodržitele Saturnina poručil ze země vyhnat. A tak obě římské armády se přiblížily na vzdálenost pětidenního pochodu k vojsku Marobudovu. Přišla Římanům zpráva, že v Pannonii a Dalmacii jest povstání. Tu Římané, jsouce donuceni, stáhli svá vojska a učinili s Marobudem přátelství z nouze a tento je s radostí přijal, neb tak získal čas k přípravě na příští válku. Mezi těmito následkem ujednání zůstal hranicí Dunaj. Brzy nato povstala válka Římanů s Hermanem, který je porazil a vypudil přes hranice jako ochránce Němců a hodlal pokračovati ve válce proti Římanům a žádal

Marobuda, aby se s ním spojil a poslal hlavu římského vojvůdce Varusa Marobudovi. Jelikož Marobud byl ještě v přátelství s Římany, nepřijal tohoto návrhu Hermanova a poslal Varusa císaři Augustovi do Říma. Tímto jednáním rozhorlil se Herman a umínil si táhnouti proti Marobudovi. Tak povstalo mezi nimi nepřátelství a konečně došlo ke krvavé válce. Pravé křídlo vojsk bylo úplně pobito, a sám Herman porazil Marobuda. Ten musel se svým poraženým vojskem utéci do Čech. Ale vzdor veliké porážce byl Marobud mocnější krále Tiberia. Tímto se od Marobuda odtrhli dva veliké národy Longobardi a Semoni. Tu počali Římané a zvláště Tiberius přemlouvatí Markomany i Marobuda, aby vyjednávali s Římany a dali se pod jejich ochranu. Markomané sobě konečně zvolili Gothena, který se jmenoval Kotualda čili Kotvald za svého krále. Ten přikvapil s velikou mocí válečnou do země, zmocnil se Marobuda, města Bubineum a zámku Marobundum (dnešní Vyšehrad a města Praha), sebral všechny skvosty a vyhnal Marobuda. Tento se musel utéci ku lstivému Tiberiovi. Ten jej poslal do země Ravena ku obývání. Zde žil ještě 18 roků v naději, že mu bude jeho království vráceno, což se nikdy nestalo. Markomané po vypuzení Marobuda učinili si svobodu a někteří si volili krále ze svého národa. Kotvald panoval nad Markomany, kteří žili v Čechách a na březích Dunaje. Ale vláda jeho netrvala dlouho. Vystoupili proti němu Římané, že nežil po způsobu jejich vůle. Král Vibilius porazil jej a sehnal s trůnu a vyhnal ze země jako Marobuda. Vanius, kvádský kníže, nastoupil na trůn markomanský, a takto splynuly tyto dva národy pod jedno panství. Vanius vládnul 30 roků šťastně, ale přidržoval se více Kvádů, než Markomanů. Poslední dobu jeho kralování byli Sido a Vangio, kteří zastupovali starého krále a byli jeho synovci.

Zde nastaly neznámé změny mezi Markomany, neboť se o nich jen nepatrně mluví, a dle toho se stala nějak obmezenou, neb se o jejich králich nemluví. Avšak v pozdějších dobách se dovídáme, že národ markomanský se spřátelil s Římany, zvláště s císařem Domirianem, kterému měli pomáhati ve válce a nechtěli. Proto obrátil zbraň proti nim. Markomané se postavili proti barbarství Římanů. Stáhli své mladé mužstvo kvádské do zbraně a porazili Římany. Tito z obavy nastavěli na Dunaji pevnosti. Konečně se Římané spojili s Kumány, Jazygy, Vandaly, Longobardy a jinými. Římané nazývají tuto hroznou válku markomanskou. Tu Markomané porazili římského velitele Vinđexa a po tvrdošijné válce úplně Římany porazili. Římané ztratili 20.000 mužů. Markomané stíhali své nepřátele až na zdi Aquilea, které město též dobyli. Římané na rychlo sehnali nové síly. Část vojska markomanského oblehla Řím, počala se celá Itálie třásti a císař Marcus Aurelius sehnal pacholky a všecku spřež s vojevůdcem Perinaxem, který napadl Markomany a spojence vyhnal z Itálie. Markomané po velkých ztrátách museli se spasiti útlkem přes Dunaj. Po mnoha bitvách se střídavým štěstím zemřel Marcus Aurelius ve Vídni, a tak válka, trvajíc 15 roků, byla skončena.

Roku 263. starého letopočtu utržili Markomané porážku od Římanů, že se více vzpamatovati nemohli. Byli poraženi až na posledního muže. Diokletian stále znepokojoval Markomany. César Tarus porazil 16.000 Markomanů a 20.000 zajal, čímž Markomané byli téměř zničeni. Avšak již v roce 497 Čechy byly nazvány gotickou říší. Ale lombardský král Vácho je potlačil a ponížil a od té doby byly pod panstvím Lombardie. Nato odešli přes Dunaj do Pannonie pod Sujevi. R. 568 odešli do Itálie.

Od vystěhování Markomanů z Čech převzali zemi českou Tiringové za domov a do vlastnictví a spojili se se starými obyvateli. Ale dlouho pány nebyli. Král Hermansfríd byl od krále Franků Teodoricha napaden a pomocí Sasů úplně přemožen, větší díl Tiringů přišel o život a nešťastný král sám usmrcen zradou. Tak byla celá říše od Franků a jejich spojenců Sasů a Sorabův dobytá. Jeden společník kmene slovanského, který se do země přistěhoval a usadil se v Lužici. Jejich příkladu poslechli Slované, kteří bydleli při Dunaji, opusili hromadně své příbytky a nastěhovali se do Moravy a Čech se svolením Franků, s podmínkou, že je uznají za své pány.

Dnešní naši obyvatelé jsou ze znamenitého slovanského národa. Na celém světě není takový národ jako slovanský, který by si svoji řeč, moc a kolonie udržel po staletí a byl rozšířen od Ragusy nad Jaderským mořem až po ledové moře a Kamčatku, až po hranice Číny a Japonska, odkud náš národ slovanský pochází a přistěhoval se k nám, všude vládne Slovan. Rusové, příslušníci Slovanů, r. 624 před Kr. byli posláni od Médů co kolonisté po době Severanu, jak hodnověrní dějináři píší. Jižní Rusko, Litva, Prusko a Polsko bylo jejich hlavním sídlem. Avšak mezi válkou markomanskou v 2. století tlačili se dále do míst, která byla od Germánů opuštěna na východě a tak zabrali dráhu od řeky Tonajs poblíže severního moře a byli pod jménem Jazygové a koncem čtvrtého století vyšli pod jménem (Spory) a později dle řeckého nazývání Vendové a Anti, jako Slované. A sice proto, že u těchto národů se všeobecně mluví vše s koncovkou slav a dodnes se užívá vyjma případu Slováci a Slované. Asi uprostřed 4. století mocný gotský král Lmauric podmanil tyto Slovary pod svoji moc. Načež Hunové vpadli do Evropy a zničili říši Gotů a veliký díl Slo-

vanů. Zvláště Atila, který ovládl hunskou říši. V roce 450 se však říše tato rozpadla. Tu Slované dostali opět svobodu. Všichni usazení na severní straně Dunaje ke konci 5. stol. byli cizí národové, které nazývali Bulhary neb Valachy. Tito byli utiskováni tak, že museli svoji vlast opustili. Jedna část stěhovala se na sever na Dněpr, jiní do Moravy a Čech. Ti, kteří se usadili na řece Moravě, nazývají se Moravané a v Čechách Čechové. Asi r. 534 Prokop, tehdejší řecký kronikář, píše o tehdejších dunajských Slovanech a jejich kmenech toto:

Slované a Anti nejsou pod žádným, ale mají od starých dob demokratickou vládu, radí se o svých záležitostech společně a vše jest jistými zákony vázáno. Považují vládce hromu za jediného pána světa. Když na smrtelné cestě neb na válečném poli blíží se smrt, chválí Boha, by jim život zachránil, co uvidí, věří. Bydlí ve špatných chatách a stěhují se často s místa na místo. Oba národy mluví řečí, která zní v uších Řekových barbarsky. Dle zevnějšku není rozdíl v postavě, jsou velcí a silní. Kůže není moc bílá, vlasy žluté, ale také ne černé, toliž červenavé. Jídla jsou hrubá, jednoduše upravená, jako u lidojedů. Jest to pozůstatek Hunů. Tehdy Slované a Anti měli jedno řecké jméno, Spory, což znamená válečník, proto zabrali tolik zemí. Dle zpráv z r. 530 dnešní Slovany v Čechách a na Moravě můžeme posuzovati dle podoby otců, jak jsou podobní a dle toho jich přirovnati. Tmavá pleť jest z pokolení po otcích a Hunech.

Dle výborných dějepisců slula Praha za dob Markomanů Marobundum, Loket Melikamon, Čáslav Segodunum, Kouřim Kasurgis. Podle udání Polomeusa souhlasí úplně s těmito městy, řekami a kopci Labe, Vltava, Ohře, Orlice atd. Noví obyvatelé Čech jmenují se Češi. Jak jméno to povstalo, není známo. A-

však naši kronikáři počínají Čechem a Lechem, který byl jeho bratr, avšak cizí spisovatelé nic o tom nepíší, ba dokonce někteří tvrdí, jako by s nimi přijeli do Čech. Jména tato zůstanou asi tajemstvím a snad Lech mohl býti Slovan dle jména Lechu. My však musíme považovati sobě, že všechny slovanské národy se jmenují dle zemí. Snad jsou to jména neznámých vladyků neb knížat. Asi po půl století jsou Slované pod panstvím Čechů a ochranou Franků a jejich krále, ve vsí lichosti a klidu. Až Avarové, tehdejší nový národ, napadli Franky a tak se dostali pod panství Avarů. Frankové však nemohli pomoci Čechům jinak, než je vykoupili od Avarů. Avšak Čechové nemohli snést utiskování, postavili se proti Avarům a vyhnali je ze země české. Avari přišli opět s velikou mocí vojenskou porazili Čechy, ale nepodařilo se jim to, neboť Čechové měli svého vojevůdce Samo, který byl Slovan, Srb, z národa Sorábů. Dle franckého spisovatele jest Samo poslán do Čech od Franků a srbských Slovanů. Tento Samo dal Čechům rady, jak mají porazit nepřitele a jej napadnouti. Vedl Čechy a tak porazili Avary na hlavu. A osvobodil Čechy od otroctví, načež byl Samo od celého národa za krále prohlášen a zvolen. Sousední Slované Čech, kteří bydleli v Moravě a v Lužici, vzali si příklad z Čechů a přistoupili k Samovi, což jest první doba českomoravského království. Tehdejší král Franků stěžoval si Samovi pro napadání kupců francských v Čechách a poslal své poslance. Samo se omluvil, s čímž se Frankové nechtěli spokojiti. Dagobert pravil, že národ Čechů jest pod vrchností franckou. Samo mu odpověděl: „Jest pravda, že země, kterou obýváme, patří králi Dagobertu, a my jej také za pána uznáváme, chce-li tomu.“ Načež vyslanec pravil: „Křesťané a služebníci boží nemohou se psy přátelství míti!“ „Když vy sluhové boží jste, chceme býti vašimi

psy a musí nám býti dovoleno našimi zuby vás roz-
sápati, když tak jednáte“, a poručil mu, by se odstranil.
Vyslanec sdělil tuto řeč králi Dagobertovi a tento sobě
umínil obyvatele k poslušnosti donutiti. Shromáždil
vojska svá a poslal proti Samovi. Tento šel se svoji
mocí válečnou až přes hranice české naproti Dago-
bertu a položil se se svým vojskem u hradu Voigt-
burku mezi Čechy a Thuringem a zde se opevnil.
Vojsko francké přitáhlo k pevnosti a počalo ji dobývat.
Samo tři dny se udatně hájil a útoky odrážel. Čtvrtého
dne vyrazil z pevnosti proti vojsku Dagobertovu a po-
razil je. Zbytek franckého vojska pak musel spasiti
se útekem a veškeru válečnou kořist zanechal na místě.

R. 658 většina slovanských vладыk nemohla snést
vládu Samovu, neb nebyli zvyklí poslušnosti. Jeden
velký kmen, který měl pět bratrů, Lukáše, Soběla,
Kosence, Muchli a Chorváta, usnesl se vyslýchovati a
Sama se zbaviti. Táhl s větším dílem Čechů, kteří
bydleli po horách a kopcích a jmenovali se Chorvaté.
Táhl přes Dunaj, a u císaře carhradského Heraklina
žádali o zemi, kde by se mohli usaditi. Tento jim dal
Dalmacii, kterou však sobě museli dobýti zbraní proti
Avarům a přidali se k velkému kmenu Sorabův (Srbů),
kdež dosud jest město Samo. Z těchto kolonistů jest
království chorvatské a slovanské. Kolem 9. století
zůstaly dva kmény v Čechách, kteří se jmenovali Chor-
vatí a žijí zde dosud na Moravě. Čechy tímto stěho-
váním se značně zeslabily, a také byli nuceni zůstat
delší dobu v míru. Samo pak vládl ještě 18 roků a
zemřel ve vysokém stáří, zanechav po sobě dvanáct
synů a páctnáct dcer, které zplodil s 12 ženami. Ze-
mřel r. 658. Po smrti Samově vrátily se naše země
opět k vládě demokratické, a není známo, že by z po-
zůstalých synů některý vládl. Jsou však domněnky, že
Krok byl synem Samovým, neb Kosmas píše, že veliké

příbuzenstvo měl v Čechách a současně byl soudcem
národů. Tento Krok žil do počátku 8 stol. a zanechal
tři dcery: Kazi, Tetu a Libuši. Tyto měly velikou vzdě-
lanost, a že rozumem předčily ostatní své druhy, byly
u veliké vážnosti v Čechách. Nejmladší Libuši uznali
za svoji vládkyni, která povolala Přemysla Oráče od
pluhu ke koruně. Tento opustil pluh a šel na hrad
Libušin, který se tehdy nazýval „Pfary“ a později Li-
bušin neb Libín, nynější Vyšehrad (Vyšší hrad). Není
nikde psáno, jak dlouho Přemysl vládl. Kronikář Kos-
mas však dí, že zavedl řádnou vládu a zákony, které
se dlouho v Čechách udržely a položil základy ku
městu Praze.

O nástupcích Přemysla Oráče není nic známo, jen
o Bořivojovi, ale jen jméno, nic více. Avšak dle starých
záznamů Kosmasových píše se o Mnatu, Vojenu, Mni-
slavu, Křesomyслу, Neklanu a Hostivítu, ale nepíše,
zda byli synové. Tito však nevládli nad celou zemí,
nýbrž každý měl svůj díl a zpočátku vyšínulo se jen
vojvodství pražské. Čím dále rozšiřovali svoji moc,
a tak menší vojvody a vладыky vyhnali neb uvedli v pod-
danství. Tito byli ještě pohané. Naši kronikáři jsou
přesvědčeni o jejich vládě, ale různí se. Avšak cizí se
o nich nezmiňují. Asi proto, že za vlády těchto byl
v zemi klid. Až později se píše o zkázonosné válce,
která byla mezi posledními třemi, ale určitě nelze
tvrditi, za kterého z těchto tří k ní došlo. Asi kolem
roku 876 zemřel Hostivít.

Knížata a králové čeští.

Pokud je známo a možno tvrditi, Markomané v 20.
roce po Kr. až do r. 534, kdy přišli do naší vlasti
Slované. — (Asi kolem r. 261 Attal, král markomanský.
Bolomar byl král markomanský před Attalem, kterému

postoupil roku 261 část Pannonie císař Galienus a dal mu svoji dceru Piparu za manželku). — Roku 596 Čechové, r. 630 Samo, r. 658 Libuše a první Přemyslovci, a vládli do roku 772. R. 789 Karel Veliký vydal přísný rozkaz, stanovící trest smrti pro každého, kdo by, nemaje zvláštního povolení, přestoupil zákon postní. Povolení dávali biskupové. Avšak časem byl zákon zapomenut. R. 805 Křesomysl, Neklan, Hostivít, vládli do r. 872. R. 875 Bořivoj do r. 897. R. 906 Spytihněv do r. 915. R. 921 Vratislav a Drahomíra, do roku 928. R. 934 sv. Václav do roku 936 Boleslav I. do r. 967. R. 968 Boleslav II. do r. 996. R. 999 Boleslav III. do r. 1004. R. 1005 Jaromír do r. 1012. R. 1013 Oldřich do r. 1037. R. 1038 Břetislav I. do 10. ledna 1055. R. 1061 Spytihněv II. do r. 1093. R. 1093 do 6. září Konrád, bratr Vratislavův, (Znojemský) a brněnský. R. 1095 Břetislav II. do roku 1098. R. 1100 Bořivoj II. do r. 1107. R. 1108 Svatopluk do r. 1109. R. 1109 Vratislav I. do r. 1120. R. 1125 Soběslav I. do r. 1140. R. 1140 Vladislav II. do r. 1774. R. 1174 Soběslav II. do r. 1180. R. 1180 Bedřich do 1187. R. 1187 Kunrát II. do r. 1193. R. 1194 Jindřich Břetislav do r. 1197. R. 1198 Přemysl Otakar I. do r. 1230. R. 1230 Václav I., Otakar II. od r. 1253. Roku 1278 od 26. srpna Čechy bez vládce do r. 1282. Roku 1283 Václav II. do roku 1305. Roku 1305 Václav III. do roku 1306. R. 1307 Rudolf I. do r. 1308. R. 1308 Jindřich Korutanský do roku 1311. Roku 1312 Jan do roku 1346 dne 27. srpna. R. 1346 Karel I. do roku 1378. Roku 1389 Václav IV. do r. 1419. R. 1419 husitské války do r. 1436. R. 1436 Sigmung do r. 1437 do 9. prosince. Roku 1437 Albrecht do 1439. Roku 1439 Čechy bez krále do r. 1453. R. 1453 Ladislav do r. 1458. R. 1458 Jiří z Poděbrad do r. 1471. R. 1471 Vladislav II. do r. 1515. Roku 1516 Ludvík do roku 1526 do 14. pro-

since. R. 1527 Ferdinand I. do r. 1565 21. srpna. R. 1565 Maximilian do r. 1575 do 20. února. Roku 1576 Rudolf II. do 1612 dne 14. ledna. Roku 1612 Matyáš do 20. března 1619. Roku 1619 Ferdinand II. do 15. února 1637. R. 1637 Ferdinand III. do 14. září 1656. R. 1657 do r. 1705 Leopold. R. 1705 Josef I. do 17. dubna 1712 Karel II. 1740. R. 1740 Marie Terezie do 1789 do 30. dubna. Od Ferdinanda II. bylo největší utlačování od Habsburků našeho národu až do roku 1918, dne 28. října utvořena Československá republika s prvním presidentem T. G. Masarykem.

R. 1142 dne 24. dubna spojené vojsko moravské táhlo proti Vladislavu, neboť tento nechal pochylati loupežníky. Boj byl podniknut 25. dubna mezi Suchdolem a Malešovem a nehověl stavům dle jejich vůle, jak si před jeho volbou představovali. V odporu stáli moravští stavové, kteří hodlali Vladislava svrhnutí s trůnu a spolčili se Nečerat s knížaty moravskými ve velikou jednotu. Vratislav Brněnský, Kunrát II. Znojemský, Otta III. Olomoucký a Bořivojovi synové Spytihněv, Lipold, Vladislavův syn, který utekl do Uher. Opět se vrátil. Velení nad vzbouřenci měl znojemský kníže Kunrát II., ale bylo bezvýsledně bojováno. Roku 1143 sebral Vladislav vojsko a chtěl potrestati vzpouru knížat moravských. Vtrhl do Znojma, rozbořil je a pak se obrátil proti Brnu a dal celé naše okolí loupeživým rytířům v kořist. Co nemohli odnésti, ohněm zničili. Taktéž navštívil Oltu. Za udatnost odměnil rytíře své statky. A tak byla celá Morava vypleněna. Rokyteň byla rozbořena a župní správa převedena na hrad mohelský i s úřady. Župní sídla králů českých byla buď zabavena neb darována za zásluhy. Roku 1146 bydlil v Mohelně knížecí purkrabí.

Panovníci moravští byli Svatopluk, Bořivoj r. 876, Svatopluk, král Moravy 894, Otta 950. Roku 968 spo-

jily se Čechy s Moravou. Roku 1005 Jaromír, roku 1024 Břetislav, roku 1094 Oldřich a Leopold dne 6. IX. Roku 1117 Soběslav a Otto. Roku 1137 Konrád, roku 1235 Markrabství Moravské. Vladislav, Otakar, Přemysl, markrabata moravská. 1256 Otakar, syn Václava I. Roku 1281 bezvládí. Roku 1187 Václav II. vtrhl do Moravy potrestati lupiče a rozbil loupežné hrady. R. 1394 markrabě Jodok. R. 1125, po smrti Vladislava I., dne 16. dubna byl nastolen Soběslav I. na knížecí trůn český. Hned v prvním roce provedl právo vrchního panství na Moravě a ouděl Brněnsko zabral po smrti Oldřichově, jež Vladislav I. daroval po jeho vypuzení r. 1123 Otlovi Olomouckému. Bylo mu vzato a uděleno knížeti Vratislavovi, Oldřichovu nejstaršímu synovi. Lipoldův syn Kunrát II. vládl Znojemskem, pod které patřilo Mohelno.

Mohelno roku 1234.

Zdejší patronát Mohelský daroval markrabě Přemysl Oslavanskému klášteru, ačkoliv osada patřila potomku Kadolta sirotka, dědice rodiny, který dostal Mohelno v roce 1146. Pozůstalá vdova Kadollová vyměnila Mohelno s Králem Václavem za Tasovice u Znojma. Roku 1349 byl majitelem Mohelna a celého panství, hradiště a dvoru Burkhard, který se nazýval hrabě Mohelský. Jeho choť Hysla měla na Mohelně v městečku s příslušenstvím 500 marek připsaných. Roku 1358 prodal Burkhard statek Vaňkovi z Potenštejna, který nato Mohelno jako Civitas prohlásil roku 1360. Jeho první manželka Alžběta opět měla na Mohelně připsáno 500 marek. Čtyři roky později po smrti první manželky Vaňkové nechal Vaněk druhé manželce Dorotě na celém Mohelně a hradisku, svobodném dvoře ve Lhánicích a na obci Lhánicích připsati 1000 Marek

a svého bratra Čenka Vaňka za dědice prohlásil. Avšak Čeněk vyměnil dvůr s markrabětem Janem za dvůr v Drnoholci. Načež Jindřich z Vandemberka přenechal dvůr Mohelno Albertu z Cimburka, který pro ten případ, že by zemřel, ustanovil své dva bratry Clibora a Jaroše z Cimburka za dědice svých dvorů roku 1378. Avšak bezprostředně hned bratřím Janu a Jindřichu z Meziříče prodal po smrti Jindřicha městečko Mohelno s pevností a dvory zadlužené Tasovi z Tasova a Vilému z Kokor, Černínu z Odratic a Sitvinu z Hartvíkovic, Bludu a Míru z Kralic zástavou přenechal, kteří pak Petru z Jevíčka. Petr převzal Sitvina z Hartvíkovic a Ondřeje z Okarče jako společníky roku 1415. Roku 1417 vymohl Petr z Jevíčka odznak městečka Mohelna, který jest dosud užíván, od krále Sigmunda v Kostnici r. 1417 a jej Mohelně doručil. Petr z Jevíčka obdržel od vdovy Vlachové z Náměště jménem Budky, majetek v Malých Popicích u Znojma, který přenechal svým dvěma dcerám Markétě a Alžbětě. Markéta byla provdána za známého Hynka z Kunštátu, majitele blízkého hradu Rabštejna u Mohelna, který byl nazýván „Suchý čert“. Byl obávaným bojovníkem a udatným ryliřem. Byl též hejtmanem znojemským. Bojoval proti králi Sigmundovi a Albrechtovi Rakouskému při obležení Znojma. Druhá Alžběta byla provdána za Jaroslava z Posudic, které pak společně se svými manžely Mohelno a celé zboží mohelské držely. Dcera Alžběty z Posudic, Machna, přežila jmenovaně a později v roce 1465 svoji polovici zděděnou a polovici řeznických krámů v Kramohelně pevností a Hradiště Locorum Castrumensium Vítu z Kralic a Hynku z Kunštátu, pánu na Rabštejně, svému strýci prodala. Roku 1506. Načež tyto prodali r. 1510 Vilému z Peršlyna, který tyto stálky spojil s Náměští. Jan z Peršlejna pak 1520 koupil od Víta z Kralic polovici druhé

osady Březníka, Kuroslep, Popůvek a fary v Březníku a vyměnil farní patronát Mohelna na Oslavanský klášter za Rudíkov 1521. Prodal dvůr majiteli Náměštlé Václavu z Lomnice za 2500 kop grošů a od toho času patří Mohelno pod panství Náměštské.

Mohelský patronát vdova po Kadoltu, pánu na Mohelně roku 1286 Alžběta, která vyměnila Tasovice za Mohelno s králem Václavem, darovala Tasovice klášteru Znojenskému, není totožnou s vdovou Eliškou, neb tato zemřela až r. 1305. Kadoll, který obdržel za vojenské zásluhy Mohelno a Velislav se stal kastelánem na Vyšehradě, padl ve válce proti Kumanům. Kadoll, sirotek, byl polomek kastelána Kadolta Mohelského. Vládcové moravští byli nad Mohelnem od r. 947 jako knížata - dle Pešiny - Břetislav, moravský vojvoda, který rozdělil mezi své syny r. 1045 Moravu. Nejmladšímu, Konrátu, připadlo Znojmo, a vládl do r. 1199 nad Znojemskem, od r. 1054 až 1093 Konrát, který byl současně v r. 1061 knížetem brněnským od r. 1093 až do 1099. Jeho syn Leopold 1109 až 1100 Bořivoj, bratr Břetislava Českého, r. 1100 až 1112 Soběslav, který byl též kníže brněnský. Roku 1123 až 1150 syn Leopolda Kunrát II. R. 1150 až 1169 syn Vladislavův Jindřich Český. R. 1169 až 1190 Vladislav. Dle diplom. morav. I.—VI. R. 1535 bylo Kramolno osvobozeno od společného nápadu a odděleno od Mohelna. R. 1390 patří pod Mohelno Václavov, osada spojená s Miroslavou, která byla prodána Sigmundem z Myslibořic Janu staršímu z Hardeku a Janu z Mohelna, a tento spojil Václavov s Mohelnem r. 1415 a držel jej až do r. 1626. (Dle Bočka). Pokud nám dějiny potvrzují, bydlela v Mohelně knížata a královští purkrabí na hradě mohelském, kteří byli částečně podřízeni purkrabímu znojenskému, neb v r. 1146 podle svědeckví listiny z r. 1227 bylo Mohelno ještě ve 14. stol., když

již úřadové v Mohelnu přestali býti nazýváni Civitas a páni jeho nazývali se Komites, knížata, čili vykonavatelé soudní moci co úřadové. Dle záznamu toho času byli páni dvojí. Komites, a pak páni vojenští, kteří se jmenovali vojevodi, přestojníci a setníci. Komites byli úředníci zemští, rolníci byli nazýváni meropochové a sobři. V r. 1237 skládal purkrabí mohelský přísahu do markraběte Přemysla purkrabímu Jimramu z Boskovic, držiteli panství Tasova a Velké Meziříče a Kunrátu Znojenskému. R. 1220 vpadli Mongolové do Moravy a Čech. Purkrabí znojemští byli od roku 1031 Ctibor, r. 1147 Mojek, r. 1226 Tas, r. 1246 Ratibor z Deblína. Komorini čili Kameronisové r. 1221. Leva z Klobouk, r. 1224 Svěslav z Bořitova, r. 1238 Boček. Podkomoří roku 1226 Kuna z Kunštátu, rytíři hradní Poměn a Hovořic, Vilém Žibola, Branislav Bohdanec sudí, Dětrich a Ostoj, r. 1213 Dětrich, r. 1234 Ostoj, r. 1236 Dětrich. R. 1128 z nařízení Soběslava byl zatčen znojemský vojvoda Kunrát a uvězněn pro protivení se Soběslavovi na Vyšehradě. R. 1129 byl zatčen vojvoda brněnský Vratislav, syn Oldřichův a ze země vypovězen, též pro spiknutí proti Soběslavovi a později povolán a uveden do svého panství.

R. 1141 nařídil Vladislav schytati a pověsiti lupiče, zač byl napaden šlechtou. Až do r. 1197 byla Morava co celek království českého a markrabství moravského, do doby té používané ouděly jako regalie a nebylo dovoleno jimi volně nakládati. Bočkův přehled roku 1850 Fol. Za panování Přemysla Otakara I. nastalo lřídění stavů po způsobu německém. Do té doby byli sobě všichni rovni. A tak nastal počátek poddanství a rozlišování. Počaly soudy, jež byly nazývány Judikum provinciali. R. 1146 byla první výprava křižácká, ale měla strašný konec. Dne 13. prosince r. 1150 zemřela manželka choť Vladislava, Gertruda, téhož roku zemřel

Kunrát II. Znojemský a zůstavil tři syny. Arnošt vládl Znojemskem od r. 1160 až do r. 1170, zemřel v listopadu r. 1178. Otta, který se stal velkým knížetem českým, zemřel 9. září r. 1191. R. 1182 bylo velké povstání pro velké berní dávky. Kníže Bedřich byl haněn a celý národ proti němu vystoupil a zvláště proti jeho ženě. Na jeho místo byl povolán kníže Otta Kunrát z Moravy. Ten byl uznán za velkého knížete a panovníka. Praha byla obležena a nový mocnář nastolen. Bedřich utekl se ku Lipoltu Rakouskému. R. 1185 Otakar uprostřed léta vyláhl do Moravy a poplenil Znojemsko a Bytovsko a bez odporu vrátil se do Čech aniž uzřel nepřítele. Když ale Otta Kunrát k boji se připravil a získal pomoc z Bavor, poslán byl Otakar s vojskem ještě silnějším ke konci listopadu r. 1185 do Moravy. Došlo k válce hrozně krvavé u Loděnic na Znojemsku. Byla to válka největší a nejkrutější, co dějiny pamatovaly. Konečně zvítězili Čechové, ale vítězství svoje tak draho zaplatili, že ani nemohli stíhati nepřítele.

40.000 mužů padlo za oběť, a to pro cizí politiky.

R. 1189 dosedl na trůn český Kunrát Otta, nejzpůsobilejší Přemyslovec, ale dlouho nevládl. Již roku 1191 zahynul ve válce při obléhání Neapole v Itálii. Na jeho místo povolán Václav II. v říjnu. Přemysl Otakar postavil se tomuto na odpor, do čehož se vpletl Biskup Jindřich a nabídl korouhve české a moravskou Břetislavovi. Od té doby počalo se míchání cizí do království českého. Přemysl Otakar při obléhání Prahy ochabl a jeho posádka pod hrozbou klatby jej nepodporovala, a tak r. 1194 táhl Jindřich Břetislav do Moravy, aby ji podrobil. Ale opět r. 1198 nastolen Přemysl Otakar I. dne 15. srpna co král český, neb král Vladislav se zřekl trůnu ve prospěch bratra, který přítáhl s vojskem ke Praze. Otakar postoupil

Vladislavovi Moravu a od doby té sluje markrabství moravské. Při tažení vojska proti Vladislavovi a vzdání se tomu, měla velký vliv dcera Otakarova Dagmar.

R. 1278 byl zavražděn Přemysl Otakar II., r. 1228 Přemysl Otakar I. udělil právo trestní klášterům Oslavanskému, Žďárskému, Velehradskému a Klosterbruku u Znojma. Tato privilegia opět potvrdil markrabě Karel dne 8. března r. 1338. Kláštery tyto obdržely tato práva. Trestali smrtí, aniž by museli něco hlásiti soudům. Král Jan, otec markraběte Karla IV., potřeboval stále pro svoji marnivost mnoho peněz. Dne 30. června r. 1338 prohlásil markrabě Karel Mikuláše Žampacha, majitele panství Zdislavského a Potenštejna u Uničova pro pobuřování a vypovězení poslušnosti. Žampach táhl se svým vojskem až do Moravy. Markrabě, sebrav vojsko, uhodil na Choceň. Baron Mikuláš Žampach a arcivejvoda Mikuláš z Ratiboru a Opavy. Jelikož Žampach nedodržel smluv před rokem učiněných, vypravil se markrabě Karel s vojskem a hejtmany Václava z Vardenbergu a Jaroslava ze Sternberku s válečnými tlupy napřed. Pak oblehl zámek Potenštejn u Hradce Králové. Král Jan umínil si arcivojvodu potrestati. Odebral mu doživotně jeho statky a nechal jej uvězniti. Markrabě Karel však věc urovnal a arcivojvoda Mikuláš z Ratiboru musel zaplatiti velké sumy peněz a mimo to zámky a města postoupiti Hermanov, Zugmantl, Arnolddorf a Edlštejn a též zlaté doly postoupiti navždy. Načež markrabě Karel vzal válečné tlupy a táhl s Bertholdem a Janem z Lipé proti Potenštejnu. Vojsko rozbilo celý hrad, ani kámen na kameni nezůstal. Avšak Žampach se bránil až padl na bojišti. R. 1371 byl markrabím moravským princ Jedok, bratr Karla IV., nejstarší syn krále Jana. Roku 1339 byl u krále Jana zemským hejtmánem Jindřich Haugvitz, předek našich pánů v Mohelně a Náměšti.

R. 1367 byly po celý rok tak velké deště, z čehož povstaly zvláštní nemoci, které hrozně týraly lid. R. 1352 byli moravskými kancléři probošti olomoučtí. R. 1346 nechal Karel IV. udělati novou královskou korunu. Protože neměl tolik zlata, měla na radu jeho choť býti upotřebena koruna svatého Václava. Roku 1350 postoupil Karel co český král markrabství moravské svému bratru Janovi, a takto Morava dostala opět svého vládce. Tento markrabě Jan na povolení papeže nechal se rozvésti se svou manželkou Markétou Multanskou z Tyrol a oženil se následujícího roku s Margaretou, dcerou arcivojvody Mikuláše z Opavy dne 24. května r. 1361.

Rada města Prahy, starého města, odsoudila zpovědníka kněze Martina, vstrčili jej do pytle a veřejně utopili. Král Karel se rozhněval na městskou radu a zbavil ji úřadu a občanství.

Roku 1356 pozval král Karel IV. pro veřejnou bezpečnost dne 10. února sněm do Prahy. Markrabě Jan Moravský musel přislíbiti Karlovi, že veškeré statky zůstanou při království českém, které Karel sjednotil a ani nejmenší část nebude oddělena. Dne 22. února, při shromáždění velké části pánů, rytířů a vladyk pronesl řeč:

Moji věrní Čechové, kleří jste na můj rozkaz se shromáždili, chci vám oznámiti, proč jsem vás pozval. Chci všem zjednatí pokoj, protož vás prosím:

Pod vládou mého otce a dlouhou dobu před ním nepokoj a nepořádek, kterým zem, zahrady, města a osady mnoho škod trpěly, čímž mnoho osob jest zničeno a zamordováno. Proto chci jako pán a král totéž činiti jako Lykurgos a Pompeius u Římanů před časem činiti a takto zabezpečiti pokoj a zavésti pořádek jako římský císař Bohem propůjčenou mocí. Veškeré vraždy, plundrování, pálení a raubířství v celém

svém království dnešním dnem zapovídám a každého, kdo by mě rady neuposlechl, pánové, smrtí trestati. A ti, kleří by mne jen jednou neuposlechlí, loupež neb krádež podnikli, svoji čest a statky ztratí. A takový raubíř, i kdyby dostal milost od krále a učiněný raub uhradil, ztratí svá práva tak dlouho, dokud živ bude.

Toto nařízení i mimo tři předměstí pražská i na venkově a v celé zemi ohlásili dal, a současně Čechy na 12 dílů či krajů rozdělil a tyto měly proti jmenovaným raubířstvím čeliti. Od doby té povstaly župy. V každém kraji ustanovil dva popravce pro bezpečnost lidu. Jednoho hejtmána a jednoho rylíře, aby potrestali provinilce. Každý pán byl nucen podepsati, že na jeho půdě, statcích, kde by se lup stal, má dáti rozkaz a postavití se mocí brannou.

Sám Karel táhl s vojskem svým ke Hradci Králové, kde se nejvíce raubíři zdržovali, mezi kterými byl rytíř Pančír, na pevném hradě Žampachu se zdržoval a přepadal lidi na ulicích a statcích a tyto lupy i na Moravě prováděl. Karel obsadil hrad, oblehl jej a dobyl. Zajal Pančíře i celou bandu jeho a druhý den nechal 12 raubířů pověsiti, a jejich vůdce Pančíře, který byl v minulém roce povýšen na rylíře v Itálii a obdržel zlatý řetěz, vhodil sám Karel jemu provaz na krk s poznámkou: „Králové nerozdávají jen zlaté řetězy.“

Roku 1335, dne 28. srpna, markrabě Karel opustil s králem polským a uherským Trenčín a přijel do Německého Brodu a zde udělil král Jan městu Třebíči na Moravě svobody, že smí město obehnatí zdmi a příkopy.

Jan z Vardenbergu, zvaný též Ješko, oženil se se slezskou vojvodkyní Bolkou a vyměnil své dvory. Tento pán byl purkrabím vyšehradským (Urkunden Buch.) Roku 1348, dne 12. Novembris. Kníže arcivojvoda Mi-

kuláš ze Slezska a pán Místenbergu město Frankštejn s klášterem Camenci s muži a městy postoupil Jindřichu Haugwitzovi, předku našich pánů mohelských. Psáno Breslav nad Chrysty geburt dreicehnhundrt und acht. vircig (Vide Ludvik C. G. D. Tom I Pag 1058. Codice diplom. Nosticano.) Tvrzení, že rodina Haugvitzů pochází z Prus, jest mylné, neboť tento Haugvitz byl za krále Karla hejtmánem. Roku 1320 byl majitelem Želelic u Znojma Jaroslav ze Zbraslavic, který hradiště a louky prodal Burkhartu z Mohelna, hraběti, za 750 marek. R. 1304 zmocnilo se našeho kraje vojsko rakouské pod císařem Albrechtem I., zničilo Ivančice a zapálilo hrad v Mohelně. 1352 markrabě Jan, by mu dlouho neplacené dávky z vinogradů byly odevzdány, ustanovil poplatek z vinogradů 1 džber vína a sprostil občany následkem stálých nepokojů od dalších poplatků. Co svědek jest podepsán farář Markvard.

Roku 1371 markrabě Jan přenechal svému druhému synu Soběslavu, který držel po otci r. 1372 městy Ivančice, na vše svaté, načež po smrti obdržel městy tento markrabě Jošt. Roku 1370 dle městského archivu znojemského markrabě Jan Jindřich potvrdil masné krámy Kramolské. Dle starých listin r. 1221 odbývaly se v Mohelně soudy dle starých zvyků slovanských a dle § 95 nesměla býti žaloba opravována a jen protiútok směl býti souzen, jak se dovídáme dle městských práv mohelských.

Tato práva mají nápis: „Kniha městských práv mohelských království Českého a jiných, kterémuž právu náležejících vedle císaře luštění, kteráž v sobie rozličné příhody zavírají konšelských nastávajících souzení spravedlivému rozsuzování všechny potřebné, jakož pak každý pilně časné tomu vyrozuměti a s užtkem hledati bude navždy hájiti. Aristoteles praví: napomiená takto: Dvanáct jest cností. Registrum práva

mohelského spočívá na 72 kapitolách Czo jest spravedlivost a czo právo a kolikero jest právo? Spravedlnost jest vjejná každému jeho práva uděluje Práva konšelmu náležitá kterak se mají chovati a v radách míti A. Z. Konšel má býti poslušen purkmistra. Konšel v radie nemá mluviti, lečž mu purkmistr rozkáže A. z. tyz. Konšel v radie nemá s obecným czlověkem v radie světnici mluviti, ale má-li on czo skym mluviti, pak má zase do rady przijíti. Pak-li by kdo v radie světnici mluvil, ten má 70 haleržu pokuty dati Azty. XXXII. Kdo nechce se podrobiti ma od Miestla hnán byti pod zodpovědnost pod stracením hrdla hlavy.

Kapitola dvacátádevátá. Zhářství. Každý koli zminili zharštvim a votom vskulku zapalil a utekl bude polapen a svědectvim przemožen bude tem ohněm ma zjiti (upálen). Pak-li by se sám dobrovolně postavil a sám nevinu dokáže proti ohni, kdo by koho zetkal má stiat býti a neb ruka uřatá. Kapitola čtariadesátá. Násilni panen a paní. Násilnik uradnie przemožený má stiat býti. Kdoz by znásilnil a neb paní žena poctivá jednoho svědka na poli ten budto pasťir a neb jiny pakli v místě potrzebovati bude a neb kdo by se k někomu vloudil jsa pravem przemožen má na kul stržen byti. Zajímavá kapitola jest Svědkem nemůže býti ten, kdo dvakráte pro zlodějství byl obviněn, obžalovaný kdybi i zlodějství nebylo nalezeno a se očistil nemůže za svědka dokonalého býti. Svědkem nemůže býti na koho narzek jest vzkazán. Azty. VII. Jestli je kdo obžalován s kterého provinění obliženo smilství nemá byti dopuštěn svědectví. Otec nemůže svědčiti synu svému. Czlověk osoba uradnie na pána Boha vspomínati a na sve przisahy soudy spravedlivé činiti chudému jako bohatému potom stovarištví a bratrství se svojiti, aby tak za jedno všichni byti mohli. Mladší staršímu sloužiti, jedni druhých nemají posuzovati ani

zle o sobě mluvili před lidmi obecnými konšelé a co jednomu libo ma byli druhemu, prolož se lidem vysazuje.

Kapitola trzidesátá o przisahách vůbec. Przisahali možno czlověk sám neb skrz rzečníka. Azly I. Ten, kdož przisahu učinil skrze rzečníka, jestli by ze způsobu od konšel vydaného przisaze zachová zle na przi padá Pakli by měl rzečníka od koho je zjednán aby czlověku v przi bylo pomoženo jestliže jeho przisahy od konšelu nasledovali nebude v przi padá. Pakli by rzečník spusobu pochybuje a ten kdož przisahá jeho slovech nasledoval pochybení Rzečníka padá v przisaze 12 malých penízku pokuty. A jestli ten kdož má przisahali byli takové opatrnosti že by Rzečník pochyboval vyhrá przi. Ž těchto práv jsou jen částí kapitol, neboť práva jsou velmi rozsáhlá a nelze vše opisovati, neboť by zabrala mnoho místa kroniky, na konci práv jest poznamenáno, že tato práva opsál Andreas Nigrinus Moravo Kamensis Notarius Mohelna Opiduli Anno Salvalor Jezuchristy 1638. Jest zřejmo, že ona práva, která se nacházejí v archivu obce, jsou jen opis a jsou velmi dovedně opsaná a v rohu jest poznámka o nějakém výnosu gubernia brněnského, ale nečitelná. Avšak dle starých listin a pojmenování v právech zdá se, že tyto byly ve 13. století neb ještě dříve v originálu vypsaná. Neb jest psáno o svodu a líci, což jest asi dle práv Kunrátových. Dále se mluví v právech o Cudách, které se odbývaly v Zupách dle zápisků knih pana z Rozenbergu. Poroty se nazývaly slibný súd, při těchto porolách bývalo 24 porotců a u menších při dvanáct a u malé věci 6. Porotci skládali přísahu před knězem v ornátě v kostele. Porotce nesměl býti pokrevníkem ani nepřitelem, což se dosud uchovalo. Poroty se odbývaly v kostele. A také v právech tehdejších jest: Žádný sok

nežaluj nikoho, jen tehdy, bude-li pod jistým svědectvím souzen a škoda na jevě a bude-li sok usvědčen, budiž ukamenován od obecného forum. Stální zástupcové nazývali se povodové. Pak byli soudové boží či ordalie, od starých věků k těmto palřila voda a oheň. Při vodě musel obžalovaný do hluboké vody, pojala-li jej bázeň, ztratit hrdlo. Železo bylo v nejlěžších přích neb obviněních. Obžalovaný musel určenou dobu státi na rozpáleném železe neb dva prsty na něm držeti, aby učinil dokonalou přísahu.

R. 1403 utekl král Václav z vězení ve Vídni, rozhněval se Sigmund král uherský a český na knížata rakouská, ale tato dokázala svoji nevinu a zavázala se Sigmundovi znamenitou pomocí ve válce proti Václavovi. Vytáhl v létě Albrecht rakouský osobně se Sigmundem do Moravy, v měsíci červenci oblehli Znojmo a celé okolí s velikým vojskem. Kdo byli hlavní bojovníci krále Václava a Markrabata z Kunštátu, zvaný Suchý čert, pan na Rabštejně a Jan, Sokol z Lamberka, prvnější též byl hejtmanem znojenským a byl oženěn s dcerou Pelra z Jevíčka, majitele Mohelna, Markétou. Oba tyto byli výteční a obávaní vojevůdci. 6 neděl se pokoušela vojska Albrechtova a Sigmundova dobýti Znojmo všemi prostředky. Obleženci, proslulí bojovníci, Sokol a Hynek, smolou a sírou pokazili jim všecky stroje a praky a tyto zůstaly i s děly bezúčelné. Tímto naděje dobyvatelů se zkazila, neb vojska Sigmundova a Albrechtova stihla cholera a též Sigmunda i Albrechta. Koncem měsíce srpna 1404 nechali obléhatele vše na místě a prchli. Albrecht zemřel na cholera, Sigmund se uzdravil. Král Václav se pak spojil s králem Vladislavem Polským. (Dle Dlugoše.) R. 1404 dne 20. prosince vyhlášen trest smrti na kupování věcí ukradených. R. 1406 dne 24. listopadu zemřel markrabě moravský, Prokop a na-

stoupil markrabě Jošt, poslední vládce a panovník moravský, který byl bratr krále Sigmunda. R. 1411 zvolen Lacek z Kravař zemským hejtmanem moravským pod pravomocí českou. Markrabě Jošt byl též bratrancem krále Václava. R. 1410 byl Sigmund prohlášen římským císařem, Jošt zemřel dne 17. ledna r. 1411. Byl tři a půl měsíce římským císařem, aniž se dočkal nastolení císařského. Byl asi otráven od podplacených vrahů Sigmundových jedem v kaši. Jelikož Jošt neměl potomků, byly jeho země rozděleny. Branibory dostal Sigmund, Lužici a dolní Moravu král Václav, zemi lucemburskou jako manství král českého manžel Elišky Zhořelecké vojvoda Brabantský z Burgundu. Od té doby byli čeští králové též markrabaty moravskými.

Po Lacku z Kravař byli zemskými hejtmany Hanuš z Lichtenštejna, Vilém z Pernšlýna, W. Herald Skalský z Kunštátu a Petr Strážnický z Kravař. Majestátem 16. února byla potvrzena všechna privilegia moravská. Lacek byl veliký přítel Husův a Morava v tom čase cele husitskou.

Král Václav měl veliké spory s papežem Janem XXIII, který odsoudil Husa. Dle Pelzl's Urkundbuch 1229. Roku 1431 hejtman Mikuláš Sokol z Lamberku, vládce řečický a jiní vypravili se se svojí čeledí po sv. Václavu 600 jezdcův a 4500 pěšimi a se 360 vozy do Rakous na lup vína, neb jinak nebylo možno se zásobiti, neboť papežem byla vyřknuta klalba na celou Moravu a tak obchod zakázán. Takto byli Moravané a Češi nuceni zboží a vše si opatřovati krádeží a loupeží. V okolí Perneku nabrali si vína. Avšak na zpáteční cestě u Bítova byli napadeni silným vojskem Lipolla Krajíře a Jiřího z Puchheimu a byli úplně poraženi. 1000 zabitých a mnoho zajatců. Též mladší bratr Sokolův byl zajat.

Roku 1432 bylo mnoho sněhu a tání nastaly takové povodně, že prý takových nebylo od polopy světa. Od 23. Aprila do 19. července nepršelo čtyři neděle a byla tak velká horka, že mnoho lidí zahynulo. V sobotu večer dne 19. července otevřela se nebesa a déšť trval nepřetržitě až do úterý svatě Magdaleny dne 22. července. Nastaly hrozné povodně ve vsi zemi, jakých dějiny nepamatují. Karlův most v Praze se prolhl v pěti obloucích (Barlošek 281).

Roku 1407 zmocnil se Jan Sokol z Lamberka města Lavy proti Leopoldovi a porazil jej. Leopold musel platit válečnou náhradu markrabímu Joštovi 23.000 dukátů.

Roku 1408 řádili v okolí Mohelna lupiči z Kraví Hory Vlček a Šibal. Byli pohnáni před soud do Jihlavy, odsouzeni a popraveni. Roku 1410 bratři Jindřich a Petr na hradě Rabštejně u Mohelna podnikali loupeže po celém okolí, čímž obec Mohelno trpěla. Konečně byli spoutáni a odvedeni do Brna, kde byli popraveni. Hrad Rabštejn byl přirknut pánům z Perštejna, kteří jej drželi až do roku 1437 (staré zemské desky). Roku 1410 bylo sněmováno ve Znojmě, neboť v Čechách bylo bezvládí a mistr Rokycana byl uveden na arcibiskupský stolec v Praze. Roku 1414 Hus byl postaven před soud církevní v Kostnici. Roku 1415 byli odsouzeni theologové pražské university Jeroným a biskup Albrecht z Rabštejna a Pusta z Častolovic. Roku 1420 byli pozváni králem Zikmundem Kumáni na český lid, ale byli Žižkou u Prahy poraženi. Roku 1437 zemřel král Sigmund dne 9. prosince a královna byla jata a společně se Sigmundem zavezena do Uher. Hrob Sigmundův je vedle hrobu sv. Vladislava ve Varašíně. Sigmund vládl 18 roků, z toho však pobyl v Čechách pouze 4 a půl roku. Několikrát zničil naši zem vojskem. Zanechal pověst

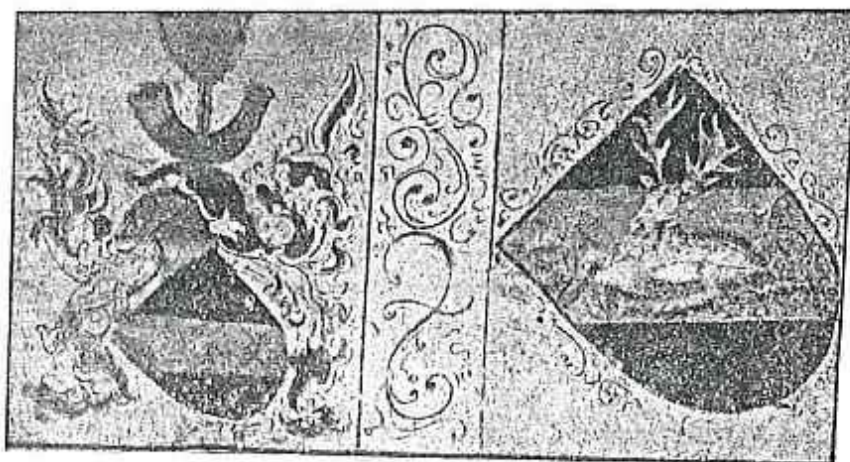
hýřila a marnotratníka. Nebyl hoden jména českého krále. Jeho nejvyšší vojevůdce byl Pipo Spano a komoří Václav z Lešna a kardinál de la Scala a Vindek z Mohuče. Všichni stejní nepřátelé českého národa. Roku 1444 zvolen sněmem českým Jiří z Poděbrad, nejlepší muž a panovník, v den sv. Jiří na Horách Kutných, který proslul. Kmotrem jeho byl Jan Žižka. Jiří nastoupil hned soud pro stěží p. Heralda Skalského z Kunštátu 1451, na usnesení zemských stavů ve velkém Meziříčí pro páchanou loupež z okolních hradů Holoubka, Rabštejnu, Kraví Hory a Lamberku. Tyto hrady dal zbořili, ale pro odpor majitelů hradů stálo se tak až roku 1448.

Rok 1424 jest trapný, neboť zemřel nejlepší český spravedlivý bojovník Jan Žižka dne 11. října. Roku 1459 Unanov u Znojma palřil pod panství mohelské, které držel Hynek z Kunštátu dědičně od Petra z Jevíčka a jeho choť Macha z Mohelna, která Unanov žádala. Tento Hynek z Kunštátu byl též nazýván Boček (Schwoj, str. 432-III). Roku 1399 Lacek z Kravař nebyl pobytem v Mohelně ani později, neboť se nemohl v panství mohelské uvázat, neb jej násilím držel Prokopův příbuzný Leva z Náchoda až do r. 1409.

Roku 1423 oblehl Žižka celé okolí, rozbořil hrad na valích, neboť zde byli tehdejšími pány sřaty tři osoby, na jichž paměť jsou vsazeny kamenné hlavy do zdí věže. Jedna hlava je dvojitá, což značí hlavního vinníka. Pak táhl Žižka k Ivančicím, kde bylo obyvatelstvo většinou husitské. Zabral je bez boje a tak se pomstil za vydání měst a přepadení Albrechtem Rakouským. Polapil a potopil protivníky své, kteří chtěli Mohelno ovládnouti a za trest popravených tři osob, které prý chtěly vydati Husitům Mohelno. Jména jejich jsou neznáma. Nařo husité ovládli opět Ivančice

a Mohelno, v krátké době porazili Albrechta a tak byl zničen mohelský hrad. Husité se pak pevně usadili až do r. 1455 v Mohelně. Jan Sokol z blízkého hradu Lamberka pocházel z rodiny Valdštejnů a správně se jmenoval Hynek Koldštejn rodem z hradu Koldšlejna v kraji olomouckém. Jméno z Lamberka vyneschal a jméno Sokol obdržel pro svoji hbitost válečnou.

Roku 1480 byla od jesuitů vyhledávána všechna akta

Znak Petra z Jevíčka.

Znak městečka Mohelna z r. 1417.

(Dle vyobrazení na domněle nejstarší listině.)

politická a zničena, čímž utrpěl náš národ hroznou zřátu, neboť zůstalo jen to, co sobě kněží přáli.

Farní kostel v Mohelně jest zbudován r. 1512. Senohradská kaple přistavěna na žádost obce Senohradské r. 1612. Jméno kostela jest dle Hruďičkovy topogr. ještě r. 1908 kostelní vlastní 4168 K 80 hal. Zádušní 17.967 K 48 hal. Daně a poplatky 48 K 50 h. Důchody z pozemků 22 hektarů, 65 arů, 24 m². Doplněk náboženské matice 7.751 Kč. Vyrřzování kaplana

745 K 72 h. Příjem z pronajatých pozemků činil 1907 7000 K. Roku 1550 patřily pod faru mohelskou Hartvíkovice do roku 1734, pak byly přifařeny k Náměšti. Roku 1622 přidělen byl Jinošov pod faru mohelskou do r. 1739. Mohelský farář Ondřej Němec zřídil v Jinošově exposituru, již roku 1784, stala se lokalit a 1845 farou. Tak též po r. 1620 po nastolení Habsburků byl přifařen Březník ku Mohelnu, což trvalo až do zřízení fary v Březníku roku 1784. Též Kralice přináležely pod faru mohelskou od r. 1622 do r. 1785, kdy byly přifařeny do Jinošova. R. 1622 uvězněn od Habsburků pro povstání Bernard Zaslřizl a zemřel na Špilberku. Zdeněk z Konice a ze Švábenic, který se účastnil povstání proti Habsburkům 1620, obdržel peněžitou pokutu, majetek mu byl zabaven.

Důležité listiny mohelské.

Ty, které se dosud uchovaly, jsou asi od r. 1500, neboť dřívější historická akta jsou zničena stálými změnami v obci. Nejdůležitější listina mohelská jest německý pergamen z roku 1417. Tato listina nese znak Petra z Jevíčka a znak městečka Mohelna. Král Sigmund v ní uděluje znak Mohelna v Kostnici na den sv. Jakuba 1417. Obsah listiny jest následující: Král Zikmund na žádost obyvatel městečka Mohelna, aby měli své pečeti a též svůj znak, uznává zasluby Petra z Jevíčka, držitele Mohelna, svolil, aby měšťané obdrželi znak měšťský. Za znak vyvolen znak Petrův, dvakrát kosmo dělený šlíp, rozšířený v prostředním poli sedícím daňhelem na pažilě.

Druhá listina z r. 1508.

Povolení jarmarku v Mohelně, v níž jest trh potvrzen od krále Vladislava. Tento převádí na urozeného pana

Zdeňka z Kralic a na Mohelně i na jeho dědice a budoucí držitele Mohelna, kde dává dobrou vůli, aby občané těch jarmarkův a trhů užívali bez překážky mé, to jest pana Viléma. Za svědky jsou Bohuslav Beškovec z Her, Jan Kobík z Opatova, Oldřich z Pařízku a Karel z Bezděkova. A praví: a pro lepší jistotu připojil jsem pečeti k tomuto listu sobě a erbům mým bez škody jenž jest dán a psán na Pardubice v sobotu před svatým Ambrožem leta od narození božího 1508. Svědci hořejší. Občané jarmarky a trhy zapovrhli a jen jarmarky se odbývají v míře nepatrné. Dobyččí ani obilní se vůbec nekonají, a tak zapovrhují starou vzácnou památku.

Listina týkající se vinařství v Mohelně.

Syn Viléma z Pernštýna, tehdejšího hejlmána moravského, který svým poddaným v Mohelně bez něho a jeho dědiců by mohli založili vinohrady na pozemcích „Novosádkách,“ tehdy zvané Nové hoře. Vinohrady ve Staré hoře byly již založeny a tím také byli ustanoveni dva horní, až do doby té byl jen jeden horní. Také já pán Jan jakožto vrchnost jejich to míti chci, aby ti, kteří tu vinohrady mají neb míli budou, svým obyčejem a řádem Horenským právem, jehož i při jinších místech, kdež vinohrady mají, náležitě se řídili a spravovali, tak, aby mezi nimi vždy sousedská svornost zůstala. Podpis. Na Tovačově v úterý před svatým Stanislavem roku 1515.

Vinohrady však byly zrušeny a horenské právo co stará památka zašantročeno, a najde-li se, zajisté jej zabere obec co vlastnictví.

Dále jsou obnovená privilegia od Marie Teresie z roku 1770 vydaná ve Vídni dne 25. srpna na 10 pergamenech s velikou, zachovalou pečeti císařskou.

Na druhém listě od úmrtí a darování Mohelně, Senohradům, Lhánicím, Kramolnu. Starším Václavem z Lomnice o svobodu kupu vína mimo 20 věder na vyšenkování ve prospěch vrchnosti. Dané Janem z Vardenberku. Hlava privilegia zní: Já, Václav starší z Lomnice a na Náměšli i s erby svými vyznávám..., že předstoupili přede mě Rychtář a konšelé i všecka obec z městečka Mohelna a vedle nich moji lidé ze vsi Popůvek, Lhánic, Kramolna a Kladrub, prosíce mně všichni vespolek, abych jim dal odmrít, klerouž na lom městečku mám. A já... dal jim a moci listu tohoto dávám svrchu psaným lidem všem ve spolek obyvatelům léhož městečka i ve všech na domech, mlýnech, vinohradech, rolích a lukách, zahradách a burgrechtech na stalku movitém, tak, aby oni lidé moji svrchu psaní mohli své statky... poroučeli a dávatí přátelům jiným komu by se jim nejlépe zdálo a líbilo. Však podmínkou,... by takové statkové na domech, na rolích, neb jiných věcech svrchu jmenovaných přes poučení, aby toho brali, leč by mě a erbu a potomkům mým v prvé řadě člověkem hodným grund osadil a jestli by kdo jakkoli sešel ženy a dělí nemaje a poručenství neudělal na přítele spadnouti má. Pakli by žádný přítel doptali nemohl, tedy rychtář a konšelé svrchu psaní mají ve statek uvázeti a toho do půl léta chovati a potom po půl létě vyšlem s panskou vůlí a radou mojí na kostel neb na chudé lidi... naložiti. Na Náměšli ve středu po svatém Tomáši 1535 svědci: Jan Ousovský z Doubravice a na Hrotovicích, Smil Ousovský z Doubravice a na Valči, urození vladikové. Burián z Jemničky a na Evanči pod Tasovem, Václav Olešinka z Kladna a Velké Byleši a Jan Březnický z Náchoda a na Jinošově. Tito páni Ousovští jsou všichni pochováni v Třebíči, lež i Smil z Doubravice. Výsada z roku 1681.

Jan Filip z Vardenberku, osvobození občanů... mě-

slečka Mohelna od povinnosti kupovati víno z jeho sklepů a dovolil jim nakupovati kde jim libo a nařídil, že jen 20 věder, která se šenkovala ve prospěch vrchnosti. Na Náměšli 1. října 1791. Z potvrzení se dozvídáme, že císař Josef II. 1781 dle listiny na pergamenu německé potvrdil výsady mohelské ve Vídni 30. listopadu 1781. Císař a král Leopold II. potvrzuje všechna nadání, svobody a obdarování mohelská 30. září 1791.

Městská kniha z roku 1400. Jest to kniha záznamů na obci a má data od r. 1441 až do r. 1624. Kniha tato má 230 listů. Mezi těmito jsou výstřižky ze 14. a 15. století a jistě nejdůležitější a nejcennější pro naši obec a snad byly zničeny rukou nepovolanou. Listy byly podle zbylých výstřihů latinské. V knize této jsou úryvky méněcenné a v druhé knize též, knihy jsou vázané. Taktéž ani ve farním archivu není nic cenného. Vše bylo zničeno. Jmenovaná kniha obsahuje kupní smlouvy, poručenství a různé záznamy, ze kterých některé uvádím. Tak na příklad: Radhús (obecní hostinec) prodali konšelé Matush Řevuška, Jíra Konečný, Jan Chrastů, Havlíček Švec, za 25 kop vídeňských grošů Bočkovi. Radhús koupila obec 1541, ale v roce 1546 jej opět prodala za týž obnos na den sv. ? léta 1546. Koupili opět od Pechové, ale dali 45 kop grošů vídeňských. 5 kop složili a uvolili se, že budou ročně spláceti po 5 kopách při vánocích. Roku 1545 obec koupila za hotové od pánů starších vinohrady, na kterých vázlo 19 kop grošů vídeňských za 14 kop. Roku 1552 od Jana Slušky 60 zl. za 25 zl. Od Matěje Voščipa 52 zl. za 25 zl., od Urbance 5 kop vídeňských za 2 a půl kopy. Sedmé peníze od Blažka, sedláka atd. Sirotčí peníze se ukládaly v obecní truhlici, která se dosud uchovala a činí se o ní zmínka již roku 1580. Ale dnes jest v ubohém stavu, ač jest

na dobu tu velice umělecké dílo. Dále z Ondrákova domu poručil na kostel Marlin Machát 10 kop grošů vídeňských. Tyto se měly spláceti asi z domu dnešní číslo 56. Říha Bůrek r. 1553 odporučil kostelu 85 kop, které byly zajištěny na staré hoře v Ivančicích. Téhož roku byl přestavěn kostel, který shořel. Ve spise stojí: v sobotu před svatým Vilem vyšel oheň od Kašpara Kalice mezi 17. a 18. hodinou na celém orloji, shořelo 46 domů, krov na kostele, ve věži se rozlily zvony a jeden zvon na radnici a hodiny. Zvonce na radnici se užívalo k obecní potřebě. Shořel i panský dvůr a všecko co bylo ze dřeva. A také dosud jest jeden zvon, na věži kostela a nese nápis: Leta panie 1517 tento zvon slit jest ke zti Pana Boha všemohoucího po nestliesném ohni, kterýz przisel leta 1515 v sobotu przed svatým Vilem MC MO a znak Mohelna. Na obecní radnici musela býti věž, neboť se mluví o orloji a zvonu, který byl používán k obecní potřebě. Dále jest jisto, že celé okolí kostela a náměstí shořelo, neb dle zápisků v této knize bylo v obci roku 1612 40 púllánů, 6 čvrtlánů a 43 chalupníků. I s dvorem bylo celkem 89 domů. Uchráněny zůstaly Kladerubky a část Kozí hory. — Další zápisky jsou: Anna Zamáška poručila ku záduší 30 zl., Hubalá kovářka 10 rýnských, Mikeš 10 rýnských a mnoho jiných. Roku 1580 mluví se o starých knihách rychtářských, kde jsou zmínky o písařích obecních. V roku 1580 byl písařem Augustin Nikodem Kotrba, písař a radní. Dále jsou různé kupy. Z těch jsou nejdůležitější: R. 1588 stal se kup vinohradu v Nové hoře (Novosádky). Augustin písař prodal v Nové hoře za 50 zl. vinohrad. 1569 prodal Adam, kněz z Horních Dubňan své požadavky, jež měl na vinohradech a gruntech a jež činily 227 zl. obci za hotovou cenu 84 zl. Léta panie 1611 z naří-

zení urozeného pána Tomáše Soběhrda, úředníka na Náměšti a Vostrově náčiní kovářské.

Ze satebních smluv jest roku 1579 tato: Urozený pán Jurman z Krásenska. Leta panie 1609 v Městečku Mohelně při přítomnosti dvojclihodného kněze Bratra Daniela Stražka a dvojclihodného kněze bratra Elama, církevního správce na Kralicích, stala se smlouva, že jest dána za manželku dcera Martina Hlavy z Nesovic, dvojclihodného kněze, bratra Štěpánu Rašovskému, t. č. církevnímu správci v městě Dačicích.

Roku 1608 občané Mohelští něco řekli proti bratru Danielovi s unáhlením, před osobami úředními to odvolali. R. 1611 jsou označeny smlouvy Čeňka Džbanovského ze Džbanova na dvoře mohelském. Smlouva 1569 celá a dokonalá mezi pány prostředníky urozeným pánem Janem Prušákem Kříkovským z Kříkovína, úředníkem na Náměšti. L. P. 1607 Blažej Čtverák dal dobrovolně dceru Zuzanu urozené paní Bohdalické z Bohdalic, aby ji k dobrému věsti mohla.

1592 nařídil urozený pan Věňčík Osiňsky z Osiň, úředník na Náměšti, aby každý purkmistr dluhy ze svých reštátů do sv. Václava vyupomínal a z reštátů jejich s dovolením pana úředníka vsazeno býti má. L. P. 1600 jest zřejmo, že v Mohelně byly nějaké lázně, které úřad Mohelna koupil od Jana Lazebníka za 7 zl. Syn lazebníka se oženil 1594 a jeho dcera Ludmila se provdala za Pukana z Tokovan.

Další zápisky jsou při úředních výkonech, odbývaných v Mohelně. Obce Lhánice, Kladeruby, Popůvky dávaly, nechťěly-li choditi na zámek, Lhánice 12 grošů a 2 slepice, Kladeruby a Popůvky po 6 groších a 1 slepici.

Tato městská kniha, které schází titulní list, jest z roku 1577. Kniha za purkmistra Blažeje Šandery 1731

byla převázána a pak opět za purkmistra Šimona Chylky z roku 1805. Obsahuje koupě a prodeje domů od roku 1591 do r. 1823. Dále jest poznámka, že 11. února 1742 přijeli do Mohelna Brandeburci. Městečko jim muselo dáti 20 zl., 30 měr žita, 20 měr ova, 12 měr rezné mouky a 20 vozů jelo foršponem. A opět dne 12. února mašírovalo městečkem 1500 Brandeburáků a dne 18. přišlo sem 400 Sasů, kteří po dvě neděle tu zůstávali. Ještě 5. března 900 granátníků saských po 6 dní u nás zůstávalo.

Roku 1612 byly přelity dva zvony v Jihlavě a kostel pokryl deskami do jistého času. 1628 byl zjednán Jakub, mistr řemesla zednického z Velké Meziříče, aby zdivo věže povýšil a granec udělal a potom krov cihlami udělal. Roku 1626 uhodil hrom do věže kostelní dne 8. máje mezi 5. a 6. hodinou na polovičným orloji.

Na obálce knihy jest poznamenáno: Roku 1721, dne 11. prosince, na den sv. Damaza, papeže, vyšel oheň v městě našem z rybářské ulice z domu Růžičky, kováře a spálil 48 domů, faru, školu, jen radní dům zůstal bez porušení, i z čehož buď Pánu Bohu věčná chvála, zůstala jen Dlouhá ulice. Roku 1609 daroval pan Džbanovský vinohrad své paní Anežce Bohdalické z Bohdalic, $\frac{1}{4}$ vinohradu ve Staré hoře a druhou čtvrt v Nové hoře, které zdědil urozený pan Jindřich Šubíř a prodal jej Vavřinci Vostrýmu. Roku 1679 koupil vinohrad od záduší Jan Hruška za 3 zl 30 kr. Roku 1616 ve svatodušní svátky koupil kněz bratr Jan Sedilius v Mohelně achtel vinohradu, ležící v Nové hoře za 15 zl. Do roku 1619 až 1621 bral splátky pro sirotky po Bratru Danielovi Jan Sedilius, pak Bratr Erastus a tyto splátky posílal na Kralice ještě v r. 1626. Tito jmenovaní byli českobratrskými kněžími.

8. ledna 1625 přijela komise na Náměšť, zvaná reformační a žádala podruhé Karla ze Žerotína o propuštění českobratrských kněží. Žerotín nesměl ani sobě kněze ponechat. Komisaři zavolali zámeckého purkrabí a rychtáře Tosenpacha a purkmistra Křivánka a Jiřího Svobodu, obecního staršího. Zámecký úředník musel udati jména všech kněží na panství, komise jim nařídila vyvěšení na dveřích patentu po 14 dní. Když přemlouvání kněží nepomohlo, by přistoupili na víru římskokatolickou, bylo jim nařízeno do 8 dnů vystěhovati se z vlasti. Z Mohelna vypovězen byl kněz Jan Záhora, který byl poslední českobratrský kněz v Mohelně. Všichni kněží na náklad Žerotínův byli odvezeni do Uherské Skalice.

R. 1601 v senohradském mlýně mlynář Martin Pykal, který ženil svého syna do Mohelna. R. 1612 koupil tento Pykal dům v Mohelně. Téhož roku koupil Jakub Sobal s povolením pana Šimona Vídeňského z Českého Ostrova, úředníka na Náměšti kus pole na panských struhách za 22 a půl grošu bílých. 27. listopadu 1654 stal se kup domovní s povolením urozeného pána Wolfganga, Helzera z Arachu, úředníka na Náměšti, za sumu 100 zl. počtu moravského. R. 1597 byl starosta mohelský Václav Čáp zvolen na den obětování Panny Marie.

Roku 1646 byli obecními staršími Ondřej Bříza a Ondřej Slivín. R. 1599 prodal grunt Vávra Smollák. R. 1632 Martin Kocáb koupil podsedek od Kohouta. R. 1710 dne 13. februara stala se přátelská porovnání mezi Jakubem Kodantem a jeho manželkou Otce Havla Staňka vedle obecního rathouzu a na druhé straně vedle Staňka Horáka za sumu hotových peněz 4 kop la $\frac{1}{2}$ míry pole zasetého žita takové dobrovolné handl za pana Jiřího Lambrechta. Dále prodej vinohradu roku 1608 v neděli po Třech králich koupil

Daniel Stražek, církevní správce na Mohelně od Havla Duchoně, achtel vinohradu, ležící v Nové hoře. Roku 1609 urozený pan Jiřík Džbanovský ze Džbanova své manželce Bohdalické koupil čtvrt vinohradu. Sedilius správce církevní, koupil za 15 zl. R. 1613 stala se smlouva celá a dokonalá mezi cihodným knězem Bratrem Danielem Stražkem a Bratrem Sediliusem o čtvrt vinohradu, ležícího na nové hoře za sumu 84 zl. Závdavku položil Bratr Jan 8 zl. Jan Sedilius, církevní správce na Mohelně, prodal vinohrad Bočkovi a Kašparu, kněžím.

Syn Kašparův Vondra koupil si v r. 1618 jiný vinohrad od téhož kněze za 46 zl. R. 1618 poručila Marie Šidlová chrámu Páně 6 kop grošů. R. 1678 koupil Jakub Holyho 2 achtele vinohradu s povolením cihodného pana faráře Kaliny. (První kněz římsko-katolický ve Žďáru). Tyto zápisky však nesouhlasí, neboť mramorová deska ve sloupě v kapli senohradské uvádí, že již dříve jmenovaný zemřel. Roku 1724 koupil Václav Staněk vinohrad v Nové hoře od dvojčihodného kněze Pavla Bochníčka za 25 zl. 25 kr. Dle listiny Tovačovské 1515 vládli čeští Bratři na panství náměštském a v Mohelně. Dle soupisu dat bible Kralické není úplně jasné. Neb dílo toto bylo lísknuto v Benátkách r. 1506 a kališnický kněz Optál rozený v Telči na Moravě, byl učitelem v Náměšti a nechal přeložiti Nový zákon z řečtiny společně s Petrem Gzelem z Prahy a urozená paní Johanka z Boskovic na Náměšti, toto jest nejdůležitější dílo původní. Roku 1750 byl hrozný mor, který sobě vyžádal za 6 měsíců mnoho životů lidských. Jen ve Znojmě zemřelo 1300 lidí. V r. 1779 obsadili Rusové celé okolí až po Znojmo. Sousedněné ruské vojsko čítalo 32.278 mužů a v listopadu téhož roku přišlo dalších 7.062 mužů pod velením generála Lvova. Dne 17. IX. francouzské

vojsko sevřelo Rusy mezi zdmi znojemskými a po králké přestřelce přešlo přes most na Dyji, který byl spálen. Napoleon na špici svého vojska vtrhl do Znojma a maršálu Vašenovi a Safaretovi předalo vojsko, které pak ku míru přešpurskému (bratislavskému) odtáhlo a městu učinilo výloh 119.978 zl. R. 1809 císař František přijel do Znojma a počal boj mezi francouzským a rakouským vojskem. K večeru dne 11. července Francouzové obsadili pod velitelem Vašenou a pod generálem Desirem Molitorem a Dumasem Legrandem Sazavským Pernetym a Legvajem celé okolí a dne 14. července bylo učiněno s Napoleonem příměří. Nepřítel učinil škodu 256.548 zl.

R. 1831 objevila se cholera. Onemocnělo 10% lidí. 1848 mělo Mohelno 147 domů a 846 duší. A to 450 mužů a 431 žen. Pozemků mělo 1186 jochů (Schvoj. topogr.)

Horní právo se v Mohelně neuchovalo a dosud psané různé poznámky o horních lejstrách mohelského archivu jsou báje. Ale ze zápisků starých knih mohelských v obecní radnici se dosud nacházejících se dočítáme o těchto Horných:

První jest Jarolím Kožušník, 1602—1609. Až do r. 1627 později dva horní. 2. byl Bartoň Koukal 1603—1606. Třetí Jan Jelínek, 1610—1613. Čtvrtý Bartoloněj Komárek 1614—1616. Pátý Vavřinec Přepýřil, 1617—1620. Šestý Bartoň Burda, 1621—1624. Sedmý Pavel Švanda, 1625. Osmý Tomáš Šídlo, 1626—1640 a 1642. Devátý horný Václav Chmelíček, 1627—1631. Desátý horný Bartoloněj Komárek, 1633—1645. Jedenáctý horný Vil. Procházka, 1634—1636. Dvanáctý horný Marlin Lučavecký, 1643. Třináctý horný Jiří Machalý, 1646—1647. Čtrnáctý horný Václav Čuda, 1648—1652. Patnáctý horný Pavel Batelka 1653. Šestnáctý horný Pavel Maloucký, 1654—1661. Sedmnáctý horný Pavel Šídlo, 1664.

Osmnáctý horný Jan Vostatek, 1666—1668. Devatenáctý horný Matouš Janáček, 1670—1690. Dvacátý horný Šimon Křeček, 1673—1678. 21. Václav Novotný, 1675—1694. 22. horný Jan Šidlo, 1679—1685. 23. horný Václav Šidlo, 1684—1705. 24. horný Štěpán Svoboda, 1688—1714. 25. horný Martin Holý, 1698. 26. Horný Stanislav Vostatek, 1700—1704. 27. horný Jan Krejčí, 1708—1715. 28. horný Ondřej Čech, 1711—1720. 29. horný Pavel Šírom a Mikuláš Hošek 1721—1734. Třicátý horný Havel Bula, 1722—1726. 31. horný Jiří Holý a Václav Čech, 1727—1728. 32. horný Blažej Šandera 1737—1746. 33. horný Václav Čech 1739. 34. horný Vávra Jurka, 1737—1746. 35. horný Kašpar Nejedlý, 1747—1748. 36. horný Jan Příbyl, 1749—1753. 37. horný Poldá Vostatek, 1764—1773. 38. horný Jan Novotný 1767—1773. 39. horný Jan Šidlo 1774—1784. 40. horný Jakub Hošek, 1785—1789. 41. horný Josef Chytka, 1781—1788. 42. horný Jan Příbyl 1790—1791. 43. horný Kašpar Vostrý a Josef Matoušek, 1792—1798. Tito dva byli posledními hornými.

Vinohrady v nové hoře „Novosádkách“ byly založeny roku 1515, a ve staré hoře mnohem dříve, ale o dřívějších není zmínky. Taktéž jest ve knize obecní poznamenáno:

Urozený pán Jindřich Šubíř na právě horenském, v knize na str. 17. Taktéž trhy spočívaly dle poznámky na právě horenském, neb jest poznámka trh na právě horenském. (Podle práva horenského na str. 36. a též na str. 139 jest zmínka o právu horenském.

Dále Marie Terezie jako královna česká a mark. moravská potvrzuje dne 25. srpna 1770 mohelské výsady. Potvrzení jest na 10 pergamenech se zachovalou pečelí. R. 1752 držána generální komise na Náměšti. Bylo tu 40 půllánů, 6 čtvrlánů a 43 chalupníků. Mezi tratěmi byly: Jedna trať Na spravedlnosti,

pak u Hamru a Kotzberg ald. Komisař byl urozený pán Pilát. R. 1769 rozkazovala Marie Terezie, aby každá obec její privilegia dala si obnoviti a potvrditi, která obec to zanedbá, nic jí platné nebudou a nemají se napříště hlásiti. Purkmistr Poldá Vostatek a ouřad Městečka Mohelna zavolali celou radu do radního domu a radili se. Obnovení stálo velké peníze, jak sobě pomoci. Sousedé složili za r. 1769 po jednom zlatém 86 sousedů 86 zl. a za r. 1770 po jednom zlatém, 86 zlatých. Obecní písař Jan Hubert a sousedé Poldá Vostatek a Bárta Fraňka jeli do Vídně k milostpánu Heimerovi, královskému agentovi. Proto, že 234 roků nebyla privilegia obnovena a mnoho věcí se ani číst nemohlo, musel písař Jan Hubert z Vídně do Brna k slavnému guberniu, aby privilegia nechal vidirovali. R. 1771 dostali jsme privilegia z Vídně, a útraty činily 342 zl. 31 krejcar, kdežto suma, složená od sousedů, nedostačovala. Obec si tedy pomohla tím, že prodala role a pastviska. R. 1806 svatební smlouva Vincence Balzara, řezníka a Alžběty Hlouškovy. Dne 27. února 1817 zemřel Martin Vostatek, a 1. března byl pochován. Ve staré bibli rodiny Kerndlové jest poznamenáno: Tato kniha patří Francovi Vostatkovi v Mohelně, číslo 3. Vyhořel jsem dne 9. ledna 1821. Další poznámky v památosti hodny přídatky Já Martin Vostatek rozený z městečka Mohelna r. 1754, dne 6. listopadu, tam bydlící až do r. 1794 koupil jsem dům v předměstí na Křížovské ulici v Brně N. 3. dne 13. června 1794. R. 1805 byla veliká drahota. Ve středu před Nanebevstoupením Páně byla míra žita za 13 zl. 30 kr. V tom roce se víno málo urodilo, a to ani nebylo k pití. V tom roku byla francouzská vojna. Rusí a císařství byli naproti Francouzům. Dne 19. listopadu přitáhli Francouzi do Brna a dne 2. prosince byla u Slavkova a u Sokolnic patálija.

Jak Rusi, tak císařští museli s ponížením. V pokoji odešli Francouzi z Brna 14. ledna 1806. Po jejich odchodu byla míra žita za 7 zl. Roku 1807 dne 20. Aprila napadl sníh, kdy už bylo na vinohradech hrozny viděti. Sněhu bylo tolik, že vinné hlavy byly tři dny sněhem přikryty. Vína však bylo moc a bylo tak dobré, že prázdné nádoby nestačily. Vědro vína bylo za 8 zl. R. 1809 urodilo se víno prostřední a bylo kyselé. Vědro bylo za 20 zl. Roku 1817 dne 10. Máje zabil hrom děvečku u France Přibyla. Rozená byla z Býskopek. Dne 9. ledna vyhořel můj dům r. 1821. Já Anton Vostatek oženil sem se léta páně 1821.

Konec dílu I.

DÍL DRUHÝ.

Zemští hejtmané moravští.

Od roku 1642 počínaje Kryštof Pavel Lichtenstein a Jan Rollál, 1643 Lichtenstein, 1648 hrabě Jan Rollál, 1655 Sezeny Gabriel, svobodný pán, 1664 Ferdinand kníže Ditrichstein, 1667 Jiří Štěpán, hrabě z Vrbna, 1667 hrabě Karel Kolovrat Libštenský, 1701 hrabě Karel Max z Thurnu, 1705 hrabě Oprsdorf Frant. Josef, 1774 hrabě Jeronym Coloredo, 1719 svobodný pán Postlacký z Prusinovic (provisorně), 1747 hrabě Heisler z Hartensheimu (provisorně), 1748 lentýž definitivně, 1753 Blümogen Jindřich Kajetán, svob. pán, později hrabě, 1763 hrabě Antonín Schrattenbach, 1770 hrabě Ernest Kaunitz, 1773 hrabě Krištof Blümogen, 1782 hrabě Ludvík Gavriam, kubernální president, 1802 hrabě Josef Karel Ditrichstein, 1805 hrabě Prokop Lažanský, 1813 hrabě Jan Lariš, zmocněný dvorní komisař hrabě Ignác Horinský, 1815 hrabě Bedřich Mitrovský, 1827 hrabě Karel Juzaghi, 1834 hrabě Alois Ugarte, 1845 hrabě Rudolf Stadion, 1848 baron Lažanský z Bukové již jako místopředseda.

Nejvyšší soudcové.

1642 Petrzvaldský Bernard, 1644 baron Jindřich Weitmühle, 1647 baron Jan Jagardavský ze Sudic, 1667 Jan Kobilka z Schönweinu, 1694 Ondřej z Hirzenau, 1700 Pruskauer z Treifels, 1719 Salava z Lippé,

1746 Bedřich Žalkovský z Žalkovic, odsouzení od Habsburků a uvěznění za Ferdinanda II. Pokud známo Bernard Prakšický, Zaslřizl byl vzat do vězení a roku 1622 zemřel na Špilberku. Dále Ferdinand Konický ze Švábenic, který se zúčastnil povstání roku 1620, obdržel pokutu.

Různé přesuny státek a majetníků těchto jsou zapsány v zemských deskách, které zasahují až do r. 1348. Tato nejstarší kniha zemských desek jest dosli důležitou, ale není ještě vše známo ze zápisu se v ní nalézajících: sahá do dob pánů z Kravař cudy olomoucké. Nadpis této knihy jest: Liber Domini Johannis de Cravar de Tycin et Helfenstein Crumau a Roznau Camerarii supremi Olomucensis. Jest 70 listů, ze kterých posledních 8 jest věnováno komořímu Beneši z Kravař. Dále ty nejdůležitější zápisky zemských desek jsou z dob markraběte Jana, které čítají 1144 čísel záznamných a tři doklady od markrab. Jana dle fol. 34, kde markrabě Jan předává Tovačov Cliboru z Cimburka a jeho dědicům jako léno na straně 38, dne 21. února 1360, kde jsou popsány různé změny na Byslřici, Vojelínu atd. Podivín pak převádí na Jana z Boskovic na str. 63. Druhá kniha jest z r. 1373 až 1374. Nadpis knihy jest: Secundus liber domini Benisi de Cravar domini de Straznic et Plumlov camerarii supremi Czude Olomucensis; jest 22 listů a na každém listě jest zapsáno 352 případů. Na straně 2. jest obdarování Augustinskému klášteru ve Sternberku psáno česky a má odznak pánů z Kravař. Třetí kniha jest od r. 1376—1379. Nadpis jest: Totus liber usque finen et liber domini Venceslei de Strasnitz uncipil anno domini MCCCLXXIX; má 34 listů se 572 záznamy, kde jsou zanešené výmínečné případy i pro nás. První jest Petra ze Sternberka a druhý Litomyšle a biskupa Alberta ze Sternberka. Oba tyto záznamy

jsou z r. 1375. Kniha čtvrtá nese data 1381 až 1386. Nadepsaná jest: Liber domini Vokonis de Cravar domini et Tycin supremi camerarii Cude Olomuc. Pak máme mnoho jiných knih, z nichž nejzajímavější jsou zvané půhonní: paměti, naučení a výpovědi. První kniha označená AA, druhá BB. Jedná se zde o různé přestupky a vyšelřování. Knih zemských desek jest 11. Dále brněnské kvaterny mají 5 knih od r. 1348' až do r. 1372 a mají značky: a, b, c, d atd. až h, i. Obsah těchto knih jest velmi zajímavý a má tolik látky, že by bylo třeba dlouhou dobu studovati. Avšak pro nás jsou důležité kvaterny (ukazovatele, kde jsou zapsány jména osob a státek a označení předmětů). Desky tyto poznáváme dle barev. Kvaterny pro nás jsou zajímavé. Oranžové nebo záznamní lýkají se výhradně Znojemska, jenže zápisy počínají až r. 1442, až do r. 1794. V těchto máme mnoho zajímavého z našeho okolí. Zajímavý zákaz kouření byl vydán od zemského hejtmana Jana Rottala; usnesli se moravští slavové při zasedání 2. prosince 1652 v Brně. Usnesení toto bylo nařizené zapsali do sněmovních památek. Jest zanešeno na Fol. 168, kteréž zní: Jest vskutku shledáno, že za ten čas prošlé vojny třicetileté od r. 1618 až do 1648 do toho markrabství moravského, jako i do jiných zemí ohyzdné užívání zvláště kouřícího tabáku, jakož i všudy mezi obecným lidem vznik přišlo, o čem ani prve slíháno nebylo tak, že netoliko soldáti, ale i sedláci a čeled' s ním stále se obírají, odkudž v sobě netoliko rozličné nemoci vzbuzují, ale také zatrousice v slavení uhlí neb luntem nenabyté škody vypálením měst, dvorův a vesnic tudy působí, což chudí lidé na některých místech žalostivě pocítili. Pro uvarování toho zlého, zemští slavové na tom se usnesli, aby každá duchovní i světská vrchnost pod jistou a neprominutelnou pokutou užívání toho tabáčku

mezi lidmi a poddanými svými opravdově zapověděli a přestupky sláse a skutečně trestati dali.

Přísahy, které bývaly pro přijímání do stavů panských, byly prováděny takto: Já, Jiřík, na tom přísahám, že od dnešního dne chci řád a stav panský vedle obyčeje a práva koruny české a zemi moravské velebiti a vedle nich pánu ve všem slušně a spravedlivě státi, sám sebe ani synem svým ani od nás pošlými erby až do třetího kolena pánům a rodům starožitným v jejich obyčejích nepřekážeti ani se na ně lížiti; tak mi pomáhej Malka Boží a všichni Svatí.

Smrt a pohřeb krále Vladislava Pohrobka. R. 1439 v podzimních měsících zemřel na mor, který zde řádl, Albrecht Rakouský, který byl nástupcem Zikmunda Lucemburského. Vdově této narodil se dědic trůnu, dávno po smrti manželově v únoru 1440. Byl to Ladislav, řečený Pohrobek. V Čechách a na Moravě vzniklo bezvládlí, kterému učinil konec Jiří z Poděbrad r. 1448, který v noci přepadl Prahu a zmocnil se celé země a tak zmocnil se i Moravy, načež byl ustanoven zemským správcem. R. 1457 přišel Ladislav naposled do Prahy, aby vyčkal příchodu své francouzské nevěsty z Paříže. Tu mladý 17ti letý král se roznemohl, na nebi prý se zjevila zlověstná znamení, dvě komety, které prý nepřinesou nic dobrého. V zahradě na hradě Pražském prý ani lvi nebyli spokojeni a řvali mnoho dní bezpřesláni. Dne 20. listopadu 1457 vrátil se z návštěvy z Prahy, měl bolesti hlavy a druhý den prý měl vředy. Byli povoláni lékaři, kteří prohlásili, že není nebezpečí. Ale jeden lékař prý prohlásil, že král jest v nebezpečí. Ač král necítil bolesti, předsedal ještě komornímu soudu, ale byl již smutný. V noci se mu dostavily bolesti žaludku. Lékaři použili prostředku na průjem a dávení. Teprve 23. listopadu mu pustili žílu, ale marně. Lidé obléhali hrad. Tu se dostavil správce

Jiří, s nímž se umírající již král rozloučil a odevzdal moc i království do rukou p. Jiřího, co správce. Odevzdal Jiříkovi své zlatoskvoucí vlasy. Po krátké modlitbě zemřel na den sv. Klimenta 23. listopadu 1457 před západem slunce. Cizina se chopila jeho náhlé smrti a počala podezířvati, že Jiří krále otrávil, že mu slál v cestě trůn. Ač bylo zjištěno, že král zemřel morem. Při králově pohřbu kráčeli nejdříve řemeslníci se svícemi, pak žáci a universita, za nimi 9 koní pokrytých černým sukmem a konečně královi rytíři v černém oděni držíce každý černou svíci. Konšelé ze Starého města nesli mrtvolu až na Karlův most, pak rytíři ji odvezli na hrad. Na Hradčanech byl přijat nebožlík kapitulí a nesla jej ku hrobu do chrámu sv. Víta. Správce arcibiskupský Jan Rokycan, chléje mluvil pohřební řeč, byl zakřiknul kapitulárním děkanem. Kralování Pohrobkovo trvalo od r. 1453 až do r. 1457.

Znojmo, v dědických sporech Přemyslovců po smrti těchto, král Albrecht I. prohlásil za léno království českého a prosadil, že se stal králem českým jeho syn Rudolf, proti Jindřichu Korutanskému, manželí Přemyslovny Anny, dcery Václava II. Aby Rudolf mohl dojít uznání od stavů, bylo sněmováno ve Znojmě v lednu 1307. Na sněmě pánů českých i moravských vymohl sobě Albrecht souhlas, aby i léno české bylo dané mladším bratrům Rudolfovým, kteří by v případě smrti Rudolfově mohli v Čechách nastoupiti. Veškerá města moravská i Znojmo podporovaly Albrechtův záměr, jako Němce. Znojmo obdrželo od Albrechta mnohé výsady. Rudolf však zemřel brzy r. 1307 v červenci. Nastaly nové spory o trůn. Hlavně počal uplatňovali svá práva na trůn Jindřich Korutanský. Němci však poukazovali na lednové usnesení ve Znojmě. Vojsko Albrechta, vedené jeho synem Bedřichem Rakouským, obsadilo Jemnici a proniklo 17. října 1307

až ke hradbám Znojenským. Albrecht pak znovu potvrdil Znojmu jeho výsady a ještě obdařil novými. Ale věrnost lakomých Znojníků nebyla stálá. Solva odláhl Bedřich se svým vojskem do Rakous, získal Reimund z Lichtenburka různými sliby a dary měšťany znojenské pro Jindřicha a po Znojmu připojila se i Jihlava a již v prosinci 1370 celá Morava jižní i západní přidala se ku Jindřichovi. Zač Lichtenburg dostal hrad Bytov od Jindřicha i s velkými statky i právy. Již r. 1308 v květnu byl uvězněn král Albrecht od svého synovce na hradě Habsburků, čímž byla moc Jindřichova posílena a již v srpnu sjednán smír na Znojenském hradě. Rudolf vzdal se nároku na trůn pod podmínkou, že bude míli zástavou Znojmo a Jihlavy, dokud neobdrží 45.000 hřiven. Přísaha, která se prováděla u stavů pánů Moravských při přijímání nového panstva: Já N. N. na tom přísahám, že od dnešního dne chci řád a stav panský vedle obyčeje a práva koruny české a zemi Moravské velebili a vedle nich pánu ve všem slušně a spravedlivě stáli; sám sebe ani synem svým, ani od nás posílými erby až do třetího rodu pánům a rodům starožitným v jejich obyčejích nepřekáželi ani se nad ně lílí. Tak mi dopomáhej Matka Boží a všichni svalí. R. 1768 o dvou hodinách v noci bylo zemětřesení v našem okolí, které trvalo dvě minuty. R. 1647 byli zde Švédové, kteří přiláhli od Jihlavy. R. 1522 patřil hrad Rabštejn Zdeňku ze Šarovic. R. 1596 měl v držení Senorady Ctibor Žerulský z Hořečic. R. 1459 patřil Únanov u Znojma Hynku z Kunštátu, Suchému čertu, který byl současně pánem na Mohelně. Ten byl též Boček nazýván. R. 1547 povstalo vojsko české a moravské a nechtělo uposlechnouti manifest Rudolfov i se stavy, poněvadž měli bojovati proti Sasům. Za velitele vojska byl zvolen Kašpar Pflug z Rabštejna. Největší utisko-

vání a otroctví bylo v Mohelně za pánů z Vardenburku, které trvalo až do potvrzení výsad, které tento rod neuznával a uznali nechtěl. Dle zápisků kronikáře Petra Zbraslavského po zničení Ivančic a zeměpanské tvrze v Senoradech láhli Kumáni k Mohelnu. Starší lidé, kteří se nemohli spasiti útlékem, byli povražděni. R. 1312 dle starého letopisce 290 na straně 163 stál strich žita 2½ groše, 14 vajec za 1 penízek, 20 heřinkov za 7 penízkův, strich ovsa za 3 groše mále. Věrtel piva 7 grošů, 1 žejdlík malvazi 6 peněz. Starého uherského vína žejdlík za 4 peníze, 60 krav za 100 grošů, 100 ovcí za 1 kopy grošů. Kamen vlny 15 grošů. Postav sukna (1 oblek) žitavského 7—8 grošů, loket sukna 15 penízků a 1 loket sukna hrubého 7 peněz. Strich hrachu 4 groše. Velká husce chleba (bochník) za 1 peníz, 3 kopy plátkův velkých (husy) 12 grošů. Věrtel soli 4 groše. V Čechách se však počítalo na halěře. 1 dobrý stříbrný groš čítal 14 halěřů. Polská hřivna 60 do kopy. R. 1420 pozval Kumány na český lid český král Zikmund. Dne 9. prosince r. 1850 dopustil pán Bůh strašné krupobílí až byla úroda ve dvou třetích zničena. R. 1835 vyšel oheň z čísla 65, vyhořelo 73 domů, kostel, škola, fara a radnice a veliký zvon pukl. Roku 1759 oznamuje naši veřejnosti brněnský týdeník německý zvláštní novinku (Intelligentz-Zettel), že se vyskytla nová rostlina, kterou přivezl admirál Drake, Angličan. Má se sázeti, obdělávati a že jest výbornou potravinou. Brambory v Německu však již byly, ale lid se je šílil jísti a dával je jen dobytku. Za války sedmileté donutil hlad Němce sáhnouti k nim po velkých epidemických nemocech, které povstaly z hladu. Slovo brambory pošlo ze slova „Branibory“. Přišly na Moravu přes Slezsko, pak do Čech. Moravské Gubernium vydalo zvláštní nařízení dne 22. dubna 1771, jak nutno bram-

bory pěstili. Těmito se tvrdí, že jsou zdravotní a jídlem bramborů že se odstranily různé nemoce. R. 1784 bylo vydáno nařízení proti vzrůstajícím se krádežím, vraždění a loupení a nebyl nikdo životem jist a zvláště byly vykrádány kostely a úřady. Až bylo vydané zvláštní nařízení tohoto znění: by byly zřízeny kostelní varty a prohlášeno, že potulující se čeládka loupí, krade. Ve kterém městě by se něco stalo, aneb raubírství, ihned prohledali židovské krámy, stodoly a dohlíželi na zlatníky a podezřelí, zdali jsou v noci doma. Nařízení jest ze 7. října 1784. R. 1811 byl purkmistrem Frant. Horák. R. 1819 byl vyloupen zdejší kostel a za čtyři neděle nalezeny ukradené věci. Kalich, pontifikál a jiné věci ve skrýši u Mohelského mlýna. Krádež provedli Syslové z Hartvíkovic. Roku 1844 obec půjčila Josefu Knotkovi, číslo 23, obnos 500 zl. na 5% úrok. Roku 1846 obec půjčila Jakubu Skálovi, číslo 71, obnos 150 zl. na 5% úrok. Roku 1848 zastavili sedláci vykonávání roboty po druhé a též desátky. Následkem korunovace císaře Frant. Josefa II. Ale pravý odpis robot stal se skutkem roku 1851. Povinnost roboty byla v Mohelně tato: Staročtvrtníci robovali 1½ dne s potahem týdně. Novočtvrtníci robovali 3 dni práce pěší (nádenické). Po roce 1851 páni počali prodávat své právo robotní a ještě na zubožených lidech a poddaných vyssáli poslední krvavou krůpěj. Za výkup z robot brali výplatek od staročtvrtníků 126 zl. 38 kr., od novočtvrtníků 115 zl. 32 kr. Za desátek brali kněží 80 zl. stříbra. Téhož roku prodala obec les stojatý; za loprátku se platilo 2 zl. 30 kr., za oprátku pařezu se platilo 15 kr. Daň domovní z 1 domovního čísla 1 zl. Na rehtora 1 občan 3 kr., na kominíka 20 kr., na hulaře 6 kr., na vybavovací komisi z roboty a desátky 5 až 10 kr. Obec Senohradská připlácela na 2 hlídače u kostela v noci 9 zl. 39 kr. Obec Lhánice

platila na kominíka paušálně na rok 54 kr. Kladeruby 2 zl. 42 kr., Kramolín 2 zl. 42 kr. Roku 1850 přestaly vrchnosti vykonávali soudní a jiné záležitosti a byl zřízen vrchnostenský úřad. Tentýž rok byla zřízena národní stráž pod jménem národní garda, ale neosvědčila se, neb v roce 1851 byla již zrušena. Zřízen byl podkrajský úřad v Moravském Krumlově a soudní okres v Náměšti. Obec Lhánice patřila ještě do Mohelna. Purkmistrem byl Ondřej Matoušek, radní Jan Knotek. Obecní výbor skládal v kostele přísahu. Členové obecního výboru byli farář Polášek, Frant. Odvářka, Fr. Němec, Bílý František, Papoušek Frant., Fr. Horák, Jakub Kučera, Karel Pyjan a Fr. Němec. Obecní písař Augustin Růžička. Obecní výbor se usnesl 24. prosince, by se noční hlídka platila. Starosta měl ročně 40 zl., radní 20 zl. a členové výboru 6 zl. Obecní hostinec pronajal Jindřich Mohelský za 917 zl. 30 kr. Obecní příjem v roce 1850 byl 5001 zl. 53 kr. Purkmistr měl ročně 100 zl., radní 50 zl. a členové výboru 15 zl. Oučtovaný čili písař 200 zl. ročně. Výlohy kancelářské činily ročně 12 zl. Obec půjčila z přebytečných peněz Jakubu Kopečkovi dne 8. března 1000 zl. na 5% úrok. Obvodním lékařem byl jmenován Bernard Lechner. Roku 1851 obec prodala ve Skřipíně les na stojato, 7 čísel. Za utržené peníze za les koupila 6 černých plášů soukenných, do kterých se odívali výboři při slavných službách Božích. Obci připadla vlastní honitba a byla vydražena za 60 zl. Zvolen byl první lesník Jan Karlák a od doby té má obec svého lesníka. Roku 1852 počaly se zřizovati po okresích četnické stanice. Obec Mohelno dala připlátek na zřízení četnické stanice v Náměšti 5 zl. 45 kr. Obec dávala pro školu 8 sáhů dřeva. Učitelé dostávali každý 2 sáhy dřeva. Obecní písař 6 sáhů dřeva, pro obecní kancelář 4 sáhy dřeva. Obecní serbus, sluha 2 sáhy.

Myslivec Karták 3 sáhy, purkmistr půl sáhu. R. 1853 od nepaměti býval zvyk rozdělit mezi sousedy (ne domkáře) kus obecního lesa a každý zaplatil za to do obecní pokladny 1 zl. Toto jednání bylo domkářům nespravedlivé a proto podali na podkrajský úřad v Moravském Krumlově sližnosti, který toto bezpráví zakázal představenstvu obce. Lovčí hosté a sousedé pořádali ples v obecním hostinci. Měna v šajnech byla zrušena a zaveden stříbrný zlatník; tento se rovnal 2½ zl. šajnu. 1 zl. šajnu měl 50 hr. stříbra. Obecní inventář byl tento: Radní dům č. 84, vinný sklep, obecní pastouška. Pole 45 jiter, 169 sáhů. Louky: 12 jiter 971 sáhů. Lesy vysoké 360 jiter, lesy nízké 71 jiter 1594 sáhy. Dále výroční trhy. Inventář cenných papírů, úpis číslo 989 na 100 zl. založeno z vyproštění domku a 10 zl. Půjčka z r. 1845 znející na 160 zl. Půjčka Frant. Horáka 52 zl. Půjčka Frant. Říhy 100 zl. Roku 1854 byla subskripce na půjčku ve stříbře; každý čtvrtník musel dáti 120 zl; tato půjčka se splácela 50 roků. Obec nechala dělati od c. k. podkrajského úřadu katastrální mapy a výpis za obnos 43 zl. ve stříbře. Roku 1855 byla v Mohelně cholera od 7. června do 9. září, zemřelo 52 osob. Na poděkování, že cholera přestala, zřízeno sobotní požehnání a postaven kříž na městečku od Jurky číslo 107, bývalého radního. Obecnímu písaři zvýšilo se služné z 80 zl. na 100 zl. ročně. Dukovanskému myslivci za přehlížení lesů platilo se 8 zl. (Merlíčkovi). Krajské úřady byly znovu upravené a Mohelno připadlo pod Znojmo dne 28. dubna. Roku 1856 byla opět pronajata obecní honitba za 32 zl. náměštské vrchnosti. Odhad obecního majetku byl proveden dne 6. ledna v celkové sumě 18887 zl. Téhož roku prodán obecní les na stojato, strženo 608 zl. 30 kr. Obecní pozemky se pronajaly dne 5. dubna za 131 zl. 30 kr. Za obdělání 1 sáhu dřeva platilo se nádeníkům

30 kr. Byla zde kontrola od berního úřadu z Náměště a za prohlížení knih se platilo za 2 roky, lotiž za ročník 1853–1855 celkem 8 zl. 52 kr. Dne 1. srpna pronajal obecní hostinec Karlu Mohelskému za 400 zl. ročně. Přistěhoval se do Mohelna Ferdinand Kvítkovský, bral obvodní služné 100 zl. ročně. Roku 1857 dne 17. března vyšel oheň z domu číslo 120 Josefa Hoška, hrnčíře, následkem velkého povětří vyhořelo na Dlouhé ulici na horní straně 13 domů a na dolní 9 domů, celá Dlouhá ulice. Každý vyhořelý dostal od obce 20 stromů borových za 6 zl. Dne 8. října vyhořel dům číslo 141, patřící Františku Machátovi. Dne 23. října opět vyhořeli: Jakub Jilek, Tomáš Machát a Jan Říha. Rok byl tak suchý, že po celé léto ani nekáplo. U radnice se postavila kolna a stáje, kterouž slavnou provedl zednický mistr Kratochvíl z Ivančic za 1684 zl. stříbra. Roku 1858 nastala nová měna (minca), byly to bankovky 10 zl. a 1 zl. a rakouské dolary. Dne 11. ledna vyhořely stodoly Ondřeje Matouška číslo 27, dále 128, avšak hned na to dne 3. května vyhořelo 6 stodol a čísla 102, 103, 104, 105, 106 a 107. Roku 1858 opravila se obecní hospoda, neboť nevyhovovala, ana obec žádala zájezdny hostinec. Proto nechala radnici zvýšiti na jedno poschodí, dáti schody a postavili pohostinnou světnici, která byla mimo sál nad žundrem a od té doby má radnice žundr.

Roku 1859 vypovědělo Rakousko válku Sardinii dne 28. dubna a Francii. K patriotickým účelům obec dala eráru 200 zl. na kup koní. Tentýž rok byla dohotovena silnice z Kladerub ku silnici vedoucí z Mohelna přes Skřipinu a byl postaven ve Skřipině dřevěný most. Válka s Francií a Sardinii byla po málo bitvách zakončena, dne 24. června přikročeno k mírov. jednání, které bylo dne 17. července definitivně ujednáno. Roku 1860 byl purkmistr Andreas Maloušek,

měl služného 42 zl. ročně; bylo 7 členů obecního výboru a každý měl ročně 6 zl. 30 kr. Obvodní lékař měl 105 zl. ročně. Obecní písař léž 105 zl. Učitel Karel Dusík měl 137 zl. 90 kr. ročně, obecní lesník 63 zl. ročně. Obecní serbus Knolek 30 zl. ročně a za natalování hodin na kostele mimořádně 7 zl. 50 kr. Roku 1861 byl starostou Pavel Vondra, kupec, radní Jan Šidlo; při volbě nového starosty dalo se z obecních peněz na použití (propití) výborům 42 zl. Na náklad obce byly postaveny 2 kříže, 1 v Červenících, druhý ve Vodavcích. Opraven hřbitov od Františka Odvářky za 236 zl. Obecnímu písaři zvýšen plat ze 105 na 125 zl. ročně. Roku 1862 hrozně táni ledu na Jihlavce v Ivančicích a Dol. Kounicích, sebrala s ledovými krami 120 domů. Roku 1863 následkem velkého sucha nebylo vůbec sena, a jen málo obilí; mlynáři neměli žádné mletí. Řeky Jihlavka a Oslavka úplně vyschly. Mleči přijížděli sem do okolních mlýnů z daleka a pro málo vody a nával mletí museli koně pást a čekat na semletí obilí až 3 neděle. Vyhořel dům číslo 136, který měl Josef Jurka. Roku 1864 obec ztratila pastviny, které do toho roku patřily obci. Velkostatek se domohl společného práva na pasení a dokázal, že prý tam také pásávali dobytek a ovce. Zemským výborem ustanoven školní a kostelní patronát. Starostou byl Josef Šebesla, radní Josef Horák ze Lhánic, výboři Josef Tkaný, mlynář Mohelský, Karel Kašpar II. radní číslo 117. Zemřel farář Poláček. Obecní výbor dostal za nešení mrtvoly p. Poláčka na propití 16 zl. Roku 1866 dne 23. května byl tak veliký mráz, že led byl do rána na prst ilustý. Vypukla válka s Pruskem a Itálií; dne 13. července přitáhli Prusáci do Mohelna, obec jim musela dáti kontribuci: 200 mír ova, 300 bochníků chleba, 2 centy krup, 1/2 centu soli, 6 centů pšeničné mouky, kterou daroval papír-

ník Loss, 2 klobouky cukru a 8 mázů rumu. R. 1853 byl obecní inventář tento: Radní dům číslo 84., vinný sklep, obecní pastouška. Pole 45 jiter 169 sáhů. Louky 12 jiter 971 sáhů. Zahrady 381 sáhů. Pastviny 302 jiter 774 sáhů. Lesy vysoké 360 jiter, lesy nízké 71 jiter 1594 sáhů a výroční trhy. A předešlé úpisy tak, že majetek byl neztenčen. Roku 1868 byl zvolen obecním písařem František Němec. Dne 18. února zemřel, obecní písař Augustin Růžička; za donešení rakve s mrtvým dala obec na použití výborům 6 zl. 98 kr. Dráha jezdila jen z Brna do Tečic a platilo se 5 zl. za osobu. Roku 1870 obec platila na postavení školy obecních přírážek 58 zl. 75 kr. z obecní pokladny, aby poplatníci nemuseli platit přírážek. Roku 1871 byl starostou Josef Záměta, radní Frant. Maloušek. R. 1873 povolena trojtřídní obecná škola v Mohelně. R. 1846 bylo na celém panství náměštském v Mohelně, v Náměšti a ve Velké Byleši řemeslníků a živnostníků všech 396 a sice: 2 sládců, 5 palíren, 5 hostinců, 17 řezníků, 11 bednářů, 2 sklenáři, 4 páleníci cihel a vápna, 4 zámečníci, 23 mlýnů, 24 pil na desky, 46 krejčích, 52 ševců, 13 stolařů, 49 kovářů, 3 koželuzi, 6 sedlářů, 3 barvíři, 12 kolářů, 18 kamnařů, 2 hodináři, 5 provazníků, 8 kožešníků, 3 koželuzi, 3 rukavičkáři, 53 tkalců, 3 tesařští mistři. Mohelno mělo r. 1848 147 domů a 846 obyvatel, 450 mužů a 431 ženských. Hospodářství 1186 joch (Schvoj). Roku 1898 dne 10. září byla zavražděna císařovna Alžběta z nařízení dvorní kamarily, která se usnesla za každou cenu se jí zbaviti. Roku 1893 dne 30. ledna zastřelil se korunní princ Rudolf Habsburk v Meyerlingu u Vídně na svém loveckém zámku se svojí milou Marií, baronesou Večeřovou, protože mu otec František Josef nechtěl dovoliti rozvod s jeho nenáviděnou chotí Štěpánkou, která se mu stala odpornou pro podezřívání z nevěry.

Roku 1868 nastoupil službu obecního tajemníka na obci František Němec, rolník, číslo 107 z Mohelna s ročním služným 180 zl. a bezplatné užívání pole u Jezera a padětku, louku a jiné naturalie. Roku 1888 obdržel službu nově zvolený obecní tajemník Jan Kostelník; nastoupil s límléž platem jako jeho předchůdce, který zemřel. Starostou byl Josef Hošek, čís. 39. a radní Karel Ostrý. Dopis podkrajského úřadu v Mor. Krumlově ze dne 18. února 1855, kde se představenstvu obce nařizuje výstraha z přinesených privilegií z roku 1791 až 1881, které obec Mohelno nepředložila, ale jeden je udal, že takových žádné pravidlo neb vybírání peněžilých platů jarmarečních není, zač tedy představ. obce vyzývá peněžní povolení k vybírání tohoto platu ze stánku u cís. král. vrchního úřadu v Náměšti, zvláštní kolkovanou žádost podati a při tom žádného přemrštěného platu ze stánku u c. k. vrchního úřadu nevybíráti, o kterém obsahu se už, aby se platy za stánky nevybíraly, neb se v okolních osadách nevybírají. V Mor. Krumlově, dne 27. dubna 1885 podkrajský Vlczek.

Na chudobný špitál připadá za ten čas od 1. března 1843 až do posledního března 1844 na obec Mohelno 22 zl 48 kr., kteréž peníze do 8 dnů do kontribučenské pokladny odvedeny býti musejí. V Náměšti 30. září 1844. Kontribuční Böhm.

Obec Mohelno dle nařízení hlavního krajského přispívá na brněnský dům, co ti tuláci jsou, pro celé panskví na rok 18 zl 49 kr., které peníze do kontribučenské kasy odvedeny býti musejí. V Náměšti 30. září 1846. Obdržel 21. března 1846 Dočekal. Roku 1742 dne 17. srpna byly tyto ceny: žejdlík mléka 12 kr., 1 funt koňského masa 15 kr., žejdlík soli 24 kr., funt hovězího masa 2 až 3 zl, zajíc 4 zl, husa 9 až 10 zl, kopa vajec 15 zl, strich mouky 20 zl, kráva 200 zl

vůl 500 zl. To byla veliká drahota, jakou před tím nikdo nepamatoval a byla veliká bída, jaké není paměti. Rok 1821. Selské povstání proti robotě. Tento rok byla první selská vzpóra proti robotám. Přes opravy a snahy Marie Terezie a jejího syna Josefa II. byl selský lid v poddanství přelížen daněmi a ač si rolníci stěžovali, nebylo to nic platné; stížnosti úřady krajské zadržovaly, aby se panovník nedověděl o násilnostech velkostalkářů; pro nesnesitelnost břemen připadlo několik rolníků na myšlenku pomoci si sami, ani soudili, že dle úpravy pozemkové daně něco se státi musí. I obec Mohelno se vzepřela proti robotě. Nesprávnostmi rozbouřený lid se postavil na odpor, počaly se konati schůze v lesích a zavazovali se přísahou, že robotovati nebudou, a kdyby některý šel robotovati, budou mu stalky zapáleny, čímž byli vyzváni všichni k odporu proti robotě. Dne 21., 22. a 23. března 1821 konali schůze na tajných místech bez překážky. V Rudlicích u Znojma bylo celé okolí zúčastněno a také vyslanci sedláků prohlásili, že více robotovati nebudou. Moravský místopředseda hrabě Mitrovský byl proti pánům bezmocný, neb věděl, že ve Vídni u dvora nic nespraví. A zvláště se vyznamenal Jindřich Haugwitz, který byl největší násilník selského lidu. Zažádal o potrestání. Nejvíce se bránili obce Koněšín a Studenec. Kněží hlásili na všech okresích, aby lid dával císaři, bohu, pánům co jim patří, hrozili peklem a věčným zatracením. Krajské úřady nařídily, aby lid byl násilím donucen k robotě. Dne 9. dubna 1821 přijel krajský komisař Linhard s generálem Fleischrem, s vojskem obsadili Náměštsko, ale lid se poddali nechtěl. Kdo se proti postavil, byl vojskem byt holí. Někteří byli spouláni okovy a uvězněni v Brně na Špilberku a ostatní se poddali. Z Mohelna občan Horký Frant. byl též donucen holí k robotě. Ostatní se všichni

vzdali odporu — jako při všem v Mohelně. Avšak až roku 1848 lid zbaven roboty. Tedy se ještě dlouho trápili. Roku 1842 byl obecním písařem v Mohelně Jiří Padrt a starostou Frant. Kašpar, čís. 117. Tito úřadovali jen německy. Roku 1848 zastavili sedláci po novém roce opět robotu. Následkem korunovace císaře Frant. Jos. I., ale úplné odepsání robot stalo se skulkem teprv 1851. Roboty se v Mohelně vykonávaly: Staročtvrtníci robovali 1 a půl dne s polahem týdně. Novočtvrtníci 3 dne pěší roboty. Roku 1850 byly domy v Mohelně obydlené takto; číslo 1 dvůr, číslo 2 panská palírna, č. 3 Ošlalek Josef, č. 4 Šibral, 5 Jindřich Mohelský, 6 Jan Švec, 7 Bílý František, 8 Kopeček Jan, 9 Knotek Frant., 18 Žák Frant., 19 Brázda Karel, 20 Přibyl Ant., 21 Kostelník Jan, 22 Staněk Antonín, 23 Sobotka Josef, 24 Nováček František, 25 Hošek Karel, 26 Tkaný Bedřich, 27 Hošek Jakub, 28 Horák Jakub, 29 Hošek Ondřej, 30 Hošek Jakub, 31 Holý František, 32 Zelníček Josef, 33 Hošek Ondřej, 34 Nováček Josef, 35 Odvářka Tomáš, 36 Němec Frant., 37 Hort Frant., 38 Stejskal Frant., 39 Hošek Josef, 40 Horák Jakub, 41 Soukup Jan, 53 Kašpar Fr., 34 Horák Jos., 55 Šídlo, 36 Horák Frant., 58 Kryška Jan, 59 Hošek Jan, 60 Řiha Frant. Majitelé ostatních čísel domovních v tomto roce nelze zjistili. Mohelno dle ubytovacích soupisů roku 1851 jsou dne 4. září: 1 dědici Haugwizovi, 2 vlnopalna, 3 Ošlalek Frant., 4 Ošlalek Josef, 5 Jindřich Mohelský, 6 Švec Jan, 7 Bílý František, 8 Kopeček Jan, 9 Knotek Frant., 10 obecní pastouška, 11 Ráčil Josef, 12 Šídlo Josef, 13 Remiš Josef, 14 Mikulášek Jan, 15 Juřica Frant., 16 Tvrzník Franz., 17 Žák Fr., 18 Žák Fr., 19 Brázda Fr., 20 Přibyl Antonín, 21 Kostelník Jan, 22 Staněk Antonín, 23 Sobotka Josef, 24 Nováček Fr., 25 Hošek Karel, 26 Rouhovanský Fr., 27 Hošek Jakub., 28 Horák Jos., 29 Hošek Ondřej,

30 Jašek Jan, 31 Holý František, 32 Zelníček Josef, 33 Hošek Ondřej, 34 Nováček Josef, 35 Odvářka Tomáš, 36 Němec Frant., 37 Hort František, 38 Stejskal Fr., 39 Hošek Josef, 40 Soukup František, 41 Horák Jakub, 42 Dokulil František, 43 Konečný Karel, 44 Povolný František., 45 Šibral Josef, 46 Burian Jan, 47 Chylka Jan, 48 Pokoj Vojtěch, 49 Sejbal Josef, 50 Dobrovolný Marlin, 51 Sejkora Karel, 52 Polášek Josef, 53 Kašpar František, 54 Horák Josef, 55 Horák František, 56 Jurka Karel, 58 Jan Kryška, 59 Hošek Jan, 60 Pařata Jan, 61 Růžička Josef, 62 Burian František, 63 Řiha Jan, 64 Růžička Jakub, 65 Hošek Jan, 66 Vodička Václav, 67 Maša František, 68 Ostrý Jan, 69 Hošek Anton, 70 Šídlo Jan, 71 Skála Jakub, 72 Ostrý František, 73 Koloul František, 74 Kopová vdova, 75 Kraus František, 76 Šibral Antonín, 77 Menda Ignác, 78 Chyba Fr. 79 Knotek Antonín, 80 Svoboda František, 81 Lazar Antonín, 82 Šibral Jan, 83 Beránek Vincenc, 84 obec. radnice, 85 Kocourek Jakub, 86 Horák Matěj, 87 Žák Antonín, 89 fara, Staněk Jan hostinec, 90 Macek Jan, 91 Neruda Frant., 92 Maršálek Antonín, 93 Papoušek Fr., 94 Šídlová vdova, 95 Sobotka Karel, 96 Šišula Antonín, 97 Suchý Karel, 98 Foltýn Jan, 99 Šídlo Fr., 100 Horák Fr., 101 Matoušek František, 102 Janáček František, 103 Eleáš Jan, 104 Břinek Cyril, 105 Chylka Jan, 106 Horký Leopold, 107 Knotek Jan, 108 Chylka Anton, 109 Pražák August, 110 Jílek Jakub, 111 Novolný Fr., 112 Dobrovolný vdova, 113 Odvářka František, 114 Horký Josef, 115 Mohelský Karel, 116 Šebesta Josef, 117 Vosrý Karel, 118 Brázda Vdova, 119 Hlavalý Tomáš, 120 Hošek Josef, 121 Horký Josef, 122 Nováček Anton, 123 Kučera Josef, 124 Němec František, 125 Staněk Václav, 126 Holý František, 127 Chmelíček František, 128 Matoušek Ondřej, 129 Juránek Václav, 130 Rybníček Jan, 131 Ostrý Karel,

132 Kučer Jakub, 133 Knotek Karel, 134 Tkaný Josef, 135 Loss papírna, 136 Jurka Josef, 137 Nováček vdova, 138 Janáček kamnář, 139 Starosta František, 140 Hort Jan, 141 Machál František, 142 Machál Jan, 143 Hanzl Jan, 144 Šídlo Jan, 145 Franěk František, 146 Říha Jan, 147 Jindra Jan, 148 Neruda Marlin, 149 Žák Jan, 150 Bruža Jakub, 151 škola, 152 Šišula Karel, 135 Janáček Jan, 154 Kerndl Vilém.

Počet pokojů důstojnických byl 6, počet komor 149, obydlí pro muže 227, chlévů pro koně 85. Dle soupisu podpis Brodský, podkrajský v Mor. Krumlově 1850. Kvitance na půjčku ve sřibře, úroky od 1. února do 31. července 1869. Podepsaný starosta obce Mohelna na půjčku National lehus obligation 1. Februar 1856 n 31797 znějící na 1100 zl., skrz berní úřad v Náměšti dnešního dne hotově obdržel, což potvrzují v Mohelně roku 1869 Josef Šebesta, starosta; kvitance jest německá. Další smlouva německá mezi obcí Mohelnou a panstvím Náměšř na pronájem honitby od 1. března 1863 do 28. února 1869 na šest po sobě plynoucích roků za 124 zl. Jan Šídlo, starosta, Jan Burian, radní. Vondra, výbor. Roku 1873 platili mohelští řemeslníci tyto daně: dle katastru berního: čís. 13 Remiš Josef 2 zl. 95 kr., Franěk Frant. kovář 2 zl. 59 kr., Koníková Julie 5:19, Tesař Josef, kovář 2:59, Břínek Václav, kolář 2 zl. kr., Hošek Karel, hrnčíř 2 zl. 59 kr., Beránek Vincenc, stolař 5 zl. 18 kr., Prager Leopold, obchodník 8 zl., Tkaný Josef, mlynář, 15 zl., Pokoj Frant., krejčí 2 zl. 59 kr., Bílý Frant. 2 zl. 15 kr., Holý Josef, kovář 2 zl. 59 kr., Bruža Karel, obuvník 2 zl. 59 kr., Chylka Antonín 2 zl. 59 kr., Burian Frant., 2 zl. 59 kr., Zigeš Frant. 2 zl. 59 kr., Sejbal Josef, obuvník 2 zl. 59 kr., Jan Burian 2 zl. 59 kr., Vondra Kateřina, obchod 10 zl., Katoun Karel, mlynář 2 zl. 59 kr., Eduard Neuer, řezník a hostinský 2 zl. 59 kr., Neruda Karel, krejčí

2 zl. 59 kr., Stumer, nájemce dvoru a lihovaru 38 zl. 90 kr., Leopold Prager 8 zl. 83 kr., Kostelník Jakub, pekař 5 zl. 29 kr., Říha Jan, kolář 5 zl. 28¹/₂ kr., Pospíchal Josef, kožešník 2 zl. 95 kr., Papoušek Antonín, krejčí 5 zl. 28¹/₂ kr., Kerndl Vincenc, bednář 2 zl. 70 kr., Mohelský Jan 40 zl. 58 kr., Hortl Fridrich, stolař 5 zl. 28 kr. Neuer Eduard 2 zl. 54 kr., Senský Josef, obchod a ikalcovství 21 zl. 16 kr., König Julie, obchod 5 zl. 39 kr., Tesař Josef, kovář 2 zl. 64 kr., Kateřina Vondra 19 zl. 74 kr.

Seznam daní z r. 1858. Daně pozemkové v Mohelně: Jan Ostatek 15 zl. 52 kr., Josef Ostatek 14 zl. 30 kr., Jindřich Mohelský čís. 5 14 zl. 40 kr., Jan Švec čís. 6 17 zl., Frant. Bílý 19 zl. 3 kr., čís. 8 Karel Hošek 14 zl. 27 kr., čís. 9 Josef Horák 14 zl. 27 kr., čís. 18 Kašpar Nováček 14 zl. 43 kr., čís. 19 Bárta Brázda 15 zl. 46 kr. čís. 20 Přibyl 32 zl. 1 kr., čís. 21⁴ Filip Kostelník 15 zl. 6 kr., čís. 22 Marlin Staněk 17 zl. 5 kr., čís. 23 Josef Sobotka 14 zl. 56 kr., čís. 24 Franz Nováček 13 zl. 38 kr., čís. 26 Tomáš Šibral 15 zl. 26 kr., čís. 27 Jakub Hošek 16 zl. 51 kr., čís. 28 Josef Horák 16 zl. 58 kr., čís. 29 Andres Hošek 16 zl. 45 kr., čís. 30 Jakub Jašek 16 zl. 38 kr., čís. 31 Franz Holý 18 zl. 1 kr., čís. 34 Josef Nováček 17 zl. 1 kr., čís. 35 Tomáš Odvířka 18 zl. 40 kr., čís. 36 Frant. Blažek 17 zl. 34 kr., čís. 37 Fr. Hort 17 zl. 24 kr., čís. 38 Jakub Novolný 15 zl. 3 kr., čís. 39 Josef Hošek 16 zl. 19 kr., čís. 40 Soukup 18 zl. 7 kr., čís. 41 Andres Horák 18 zl. 7 kr., čís. 53 Frant. Kašpar 15 zl. 42 kr., čís. 54 Andres Horák 15 zl. 33 kr., čís. 55 Josef Šídlo 15 zl. 10 kr., čís. 56 Franz Horák 18 zl. 33 kr., čís. 58 Jan Kryška 15 zl. 49 kr., čís. 59 Matěj Hošek 14 zl. 24 kr., čís. 63 Fr. Říha 16 zl. 41 kr., čís. 64 Matěj Růžička 17 zl. 17 kr., čís. 67 Fr. Tkaný 16 zl. 38 kr., čís. 68 Jan Ostrý 19 zl. 9 kr., čís. 69 Anton Hošek 15 zl. 16 kr., čís. 70 Jan

Sídlo 15 zl. 35 kr., čís. 71 Jakub Skála 16 zl. 55 kr.,
 čís. 82 Franz Šibral 15 zl. 3 kr., čís. 86 Matěj Horák
 17 zl. 18 kr., čís. 87 Josef Žák 15 zl. 26 kr., čís. 90
 Karel Kotoul 15 zl. 49 kr., čís. 92 Antonín Maršálek
 16 zl. 15 kr., čís. 94 Fr. Sídlo 15 zl., čís. 95 Franc
 Vrána 14 zl. 34 kr., čís. 96 Franc Šišula 14 zl. 46 kr.,
 čís. 101 Fr. Růžička 13 zl. 54 kr., čís. 102 Janáček
 14 zl. 20 kr., čís. 105 Chytka 14 zl. 40 kr., čís. 106
 Filip Horký 17 zl. 57 kr., čís. 107 Jurka 19 zl. 49 kr.,
 čís. 113 Fr. Odvářka 15 zl., čís. 114 Josef Horký 14 zl.
 14 kr., čís. 115 Karel Mohelský 14 zl. 43 kr., čís. 116
 Fr. Šebesta 14 zl. 4 kr., čís. 117 Jan Machát 16 zl.
 46 kr., čís. 118 Karel Brázda 14 zl. 46 kr., čís. 119 Jan
 Šebesta 15 zl., čís. 120 Frant. Příbyl 15 zl. 42 kr., čís.
 121 Josef Horký 17 zl. 34 kr., čís. 122 Anton Nováček
 16 zl. 22 kr., čís. 123 Fr. Brázda 15 zl. 13 kr., čís. 124
 Franc Němec 17 zl. 50 kr., čís. 125 Venc Staněk 18 zl.
 10 kr., čís. 126 vdova Holá 17 zl. 27 kr., čís. 127 Fr.
 Chmelíček 16 zl. 53 kr., čís. 128 Andres Matoušek 16 zl.
 55 kr., čís. 129 Jakub Holý 16 zl. 55 kr., čís. 130 Jan
 Rybníček 17 zl. 8 kr., čís. 132 vdova Vyskočilová, čís.
 133 Anton Maršálek 17 zl. 50 kr. Tolik bylo čtvrtlánů
 v Mohelně.

Tak zvaní ahtelníci (osminu lánu) Jakub Kocourek
 číslo 85 platil 7 zl. 53 kr., čís. 93 Frant. Papoušek
 9 zl., 45 kr., čís. 57 Matěj Růžička 6 zl. 21 kr., čís. 60
 Venzl Palata, čís. 61 Josef Růžička, čís. 66 Franc Knotek,
 čís. 97 Karel Suchý. Domkáři bez polí čís. 12 Josef
 Sídlo, čís. 14 Josef Růžička, čís. 15 vdova Chmelíčková,
 čís. 42 Frant. Dokulil, čís. 43 Josef Kotoul, čís. 48 Tomáš
 Kryška, čís. 51 Karel Sýkora, čís. 75 Jan Švec, čís. 76
 Anton Šibral, čís. 80 Franz Svoboda, čís. 83 FR Ne-
 ruda, Josef Šibral čís. 91, Franz Neruda čís. 104, Cyril
 Břínek čís. 138, Venzl Janeček čís. 139, Josef Suchý
 čís. 141, Franz Machát čís. 142, Jakub Hošek čís. 145

Jan Říha čís. 147, Jan Jindra. Tyto domky platily 40 kr.
 domovní daně ročně ve stříbře. Roku 1838 poplatky
 jednollivých rolníků a jejich povinnosti obci za dříví
 a různé: Jan Ostalek platil obci za borovou oprátku
 (číslo lesa) 2 zl., za pařezy 12 kr., za druhou oprátku
 2 zl. a za pařezy opět 12 kr., za tři prodané borovice
 u Kláskové slezky 19 zl. 30 kr., na hutaře 6 kr.

Urzední solarimu.

Kašpar Nováček, pulkmistr, 35 scheinu, 14 stříbra.
 Andres Horák 15 scheinu, 14 zl. stříbra (dva radní)
 Konšel Karel Kotoul 6 šajnu, 2 zl. 24 stříbra. Franc
 Žák, toléž Jan Ostrý, Marlin Stanich dtlo, Franz Sídlo
 dtlo, Josef Horák dtlo, Franz Bílý, hospodář. Filip
 Kostelník 16 zl. šajn. Martin Růžička dtlo, Franz Mrna
 starší, rychtář 16 zl., mladší Andres Matoušek. Písařovi
 patří celoroční solarimu 200 šajnu 80 zl. stříbra, škol-
 nímu učitelé patří 31 zl. Od natahování hodin 12 zl.
 šajnu, servusovi 7 zl. stříbra. Obecnímu hajnému 7 zl.
 stříbra. Dvěma hlásným Josefu Růžičkovi a Františku
 Novolnému, polnímu hutařovi Janáčkovi 8 zl. stříbra,
 Hutařovi na vinohradech Josefu Sídlovi od vinohradu
 jednoho 5 šajnu 2 koláče. Pastýřům za selata à 12 kr.,
 od služby býka 15 šajnu. Mimo příjem obecních pe-
 něz. Kramolín Hutař 1000 cihel 11 šajnu. Prachař,
 Johan, Zelníček 1000 cihel 11 šajnu 30 kr. Josef Zel-
 níček 400 cihel 4/48. Josef Hošek 300 3/36 a jiní.
 Zde jest patrno, že obec měla cihelnu ve vlastní režii.
 Extra příjem 1839. Karel Mohelský, pacht z vinného
 šenku 106 šajnu. Vydání obecních peněz listopad 1837.
 Slizem nádeníkům od loňska 12 dní à 30 grošů šajnu.
 Antonínovi Maršálkovi za 2 kominářské žebříky 1'40
 grošů šajnu. Kupcovi za 15 kusů hřebíků 1'40 grošů.

Od nošení obecního dříví do radhouza nádeníkům 1·03 groše. Náměšťskému poslovi skrz obec Senohradskou. Titul pana vrchního. Almužna na pohořelé z dědiny Opatova 15 grošů. Bylešskému poslovi od cesty skrze stěhování nového písaře Jiříka Padrty, za večeri, snídani 1·30 gr. Za přistěhování nového písaře 2 zl. 48 ve stříbře. Josefu Kotolovi dalo se od 1500 kusů cihel 2 zl. 30 kr., za 1000 kusů 3 zl. 45 šajnu a neb 1 zl. 35 kr. ve stříbře. Jos. Losovi, papírníku za 3 knihy papíru (velký kancel.) à 30 kr. a za 25 knih velký kancel. à 21 kr. Pulkmistrovi za cestu k Excel. pánovi 30 grošů. Johanu Ostrýmu s rychtářem za cestu do Náměště 54 kr. stříbra. Na pojištění rathoza se vyplatilo 6 zl. 55 kr. Myslivcovi Kladerubskému se vyplatilo za varlování lesa 2 šajny, od dělání 28 sáhů dříví à 54 grošů, šajnu jest 22 šajnu 24 grošů, za 3 šlětky na bílení rathoza à 1·15 grošů čili 130 kr. stříbra. Antonín Maršálek dovezl 2 krát písku 16 kr. stříbra. Od dovezení obecního dříví 28 sáhů Kašparu Nováčkoví, pulkmistru 5 sáhů. Filip Kostelník, obecní hospodář, 3 sáhy, Jos. Horák a konšelé 3 sáhy, Andres Horák 3 sáhy, Jan Ostrý 3 sáhy, Karel Kotoul 3 sáhy, Andres Matoušek 3 sáhy, Vincenc Mrňa 3 sáhy, od jednoho sáhu 48 kr. Za 2 putynky a vandličku 17 kr. šajnu, za bleislift 5 kr. stříbra, za siglack 14 kr. stříbra. Od dělání cihel 19.500 à 5 šajnu jest 47 grošů stříbra neb 19 zl. ve stříbře, 11.800 křídlice na rathoz 59 šajnu neb 23 zl. 36 kr. ve stříbře. Od správy špičáku 1 kr. stříbra. Za kování 3 oken 30 kr. stříbra, za 4 nové panty a háky a 16 hřebíků 25 kr. stříbra. Za dvířka ke sporáku 42 kr., za svorník k obecnímu vozu 30 kr. Za truhlu pro nalezenou utopenou. Nejvíce položek jest však za cesty pulkmistra a rychtáře do Náměště. V lomlo vydání není součtu, jen pokračováno ve vydání.

Vydání obecních peněz 1839.

Od papírníka za papír 2 knihy (velký kancel.) à 30 kr. 136 šajnu. Pulkmistrovi za cestu s obecními účty do Náměště a od prohlížení lesa panu myslivcovi 9·40 grošů šajnu. Sousedům od prohlížení lesa s myslivcem (8 sousedů) 4 šajny. Přítalování těchto numer při licitaci 84, 30 a 42 šajnu. Panu lechtorovi od loňského roku zapomenuto od novoroční mše 2 šajny. Dále Gwilung przes 12 rensk. 30 kr. stříbra, to jest dvanáct rýnských a třicet krejcarů stříbra, které já od 1. máje až do 31. července roku 1850 od městečka Mohelna z obecné kasy za čtvrt roku obdržel.

Mohelno dne 28. března 1850. Bernard Lechner, lékař. V roku 1839 bylo v obci 89 rolníků. R. 1835 dne 28. června vyšel oheň z čísla 65, vyhořelo 73 domů, kostel, škola, fara, radnice a veliký zvon pukl; roku 1819 koupeny damaškové korouhvičky za 140 zl. 27 kr. Na zaplacení těchto prodala obec kus lesa. Roku 1820 koupil zdejší občan Antonín Hruška křížovou cestu za 210 zl. R. 1597 byl rychtářem Václav Čáda, zvolen na den obětování Panny Marie. R. 1599 prodal svůj grunt Vávra Smollák. Roku 1632 Martin Kocáb koupil podsedeck od Kohouta. Roku 1710 dne 13. februara stalo se přátelské porovnání mezi Jakubem Kodantem a jeho manželkou a otce Havla Staňka vedle obecního rathoze. Dále jsou obecní záznamy, registra obnovená za purkmistra Blažeje Šandery, Jana Přibila, Tomáše Holého, Bartoně Fraňka, Tomáše Boudného a Karla Jaška za horních, Havla Švoma, Mikuláše Hoška, za písaře Jana Kašpara Mendla dne 13. prosince 1731 za purkmistra Václava Čády, Jakuba Koláře a bralří jejich a za horného Jarolíma Kožušníka, za písaře Nikodema Kolrby. Registra tato byla opravena dvakrát. Roku 1713 byl v Mohelně farář František Kostelník.

Dražební protokol pronájmu obecního hostince roku 1869. Obecní hostinec pronajal Leopold a Josefa Taschmaier; ti to žádají hned po nájmu o slevu z nájemného 501 zl. ročně, následkem čehož se představenstvo usnáší jim sleviti na 300 zl. dočasně do posledního září 1869 a po uplynulém čase dle náhledu představenstva. Josef Šebesta, starosta, Jiří Loss, výbor. Protokol z 10. května r. 1869. Obec Mohelská má u prachaře Antonína Zelníčka v Dukovanech pohledávku od 7. ledna 1868 obnos 177 zl., kteréž jako nájemná cena od roku 1862 a 17. března 1869 exekučně mobilární dražbou vymohla, avšak víc pohledávky, která se circa na 1.500 zl. rak. čísla páčí a vzadu stojí a na naše fantování a suprfantování se nejisté zdá. Načež p. Max Bauer z Krumlova tuto pohledávku v cestě cese převzít chce, tak splnomocňuje celý výbor obce zastupitelstvo tuto pohledávku 177 zl. 25 kr. cese jemu, ale bez jakéhokoliv závazku stran vymožení tohoto dluhu odprodali; kupní cena, kterou p. Max Bauer za tuto pohledávku zaplatí; hotově vyplátí 105 zl., kterážto poslední do obecní pokladnice složena byla; protokol se podepsal a uzavřel. Josef Šebesta, starosta, Jiří Loss, Josef Kovařík, Karel Ostrý, výboři.

Vyjádření z roku 1863 dne 23. března, kterým my podepsaní stvrzujeme, že jsme od celé obce Mohelské, t. j. od našich údů obce zvoleni za splnomocníky k zastávání při c. k. komisi Moravské, vybavující komisi na obecní pasuňky proti velkostatku Náměšťského za mapy, cesty a zaneprázdnění našeho hospodářství žádali slušnou mzdu, při které žádosti se nám řeklo: každému denní cestu 80 kr. r. č. a pak za celý čas každému 10 zl. od obce vyplatiti; kdyby ale představenstvo a obecní výbor skrz tyto výlohy nějaké nesnáze trpěli měl, tak my splnomocní se na každého místě

advokát a obecní úřad, víme, zaplatí jemu, což my na důkaz tohoto vyjádření svými podpisy stvrzujeme. V Mohelně 23. března 1863 podepsaní Antonín Maršálek, Franz Horák, Leopold Horký, Johan Knotek, Antonín Příbyl. Roku 1768 bylo o 2. hod. v noci zeměřesení v celém okolí, které trvalo 2 minuty. Roku 1647 byli zde Švédové, kteří táhli do Jihlavy. Roku 1522 palřil Rabštejn Ctiboru Žerutskému z Hofěřic. Roku 1459 palřil Únanov u Znojma Hynku z Kunštátu a na Mohelně. Roku 1405 Sokol z Lamberka táhl do Polska; pak byl znojemským kastelánem, avšak po krátké době počali okolní loupeživí ryliři v čele s Hynkem z Kunštátu, pánem z Rabštejna, přepadali hrady svých odpůrců a odvěkli majitele těchto do Znojma, kteří se museli vykupovati; byli to přátelé (Rakous). Sokol z Lamberka opustil Znojmo a odcestoval se svým vojskem do Polska. Tu hned přešlo Znojenské občanstvo na stranu markr. Jodorka, který nechal 70 přívrženců Sokolových pověsiti a Hynek z Kunštátu, hejtman a purkrabí byl odsouzen k smrti provazem a 12 jiných přívrženců jeho mečem popravit dal, mezi kterými byl též Petr Vorašický z Paběnic. Na paměť toho stojí dosud osmihránná věž strážní, která se dosud lupičská nazývá. Tyto spisy, které se lýkají jmenovaných, nelýkají se však loupeži, ale více méně odměn za zradu vůkolních hradů klášterních, které jmenovaní napadali a jen tímto se dělí náhledy a těžko správnost dokazovati, a poněvadž se mstili jednou ti a po druhé jiní. Na příklad, když oblehl Matyáš Uherský Znojmo a okolí, pobral statky nekatolíkům a dával jiným na př. Konice, Medlice, Rakvice, Kínice, Přeskač, Tavíkovice, Plenkovice, Mohelno, Prač a Dolní Ves. Roku 1542 oblehli Turci Znojmo a celé okolí, což vše zničili a Znojmo 1697 teprv bylo obnoveno. Roku 1570 zuřil v okolí hrozný mor. Roku 1442 král Matyáš přiřel

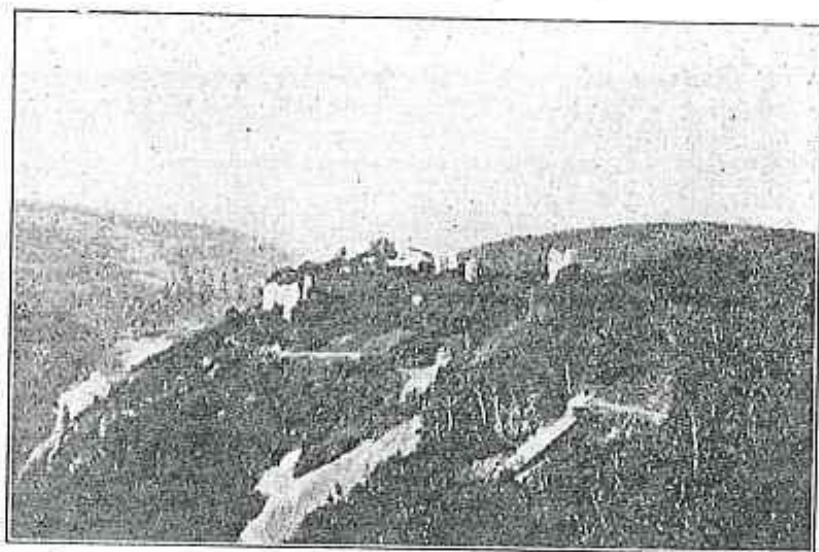

s velikým vojskem a obsadil celé Znojensko. Tu se měšťané přidali ku Matyáši a šli proti králi Jiřímu. Celé okolí bylo vojsky Matyáše zpusťeno. A pak Znojmo upraveno a obnoveno v roku 1697. Dle Pešiny se tvrdí, že hrad Znojenský již stál v roku 947 po Kr. a praví, že bylo Znojmo napadeno od Uhrů, až král Boleslav o 2 roky později Uhry porazil a zvolil svého učitele Margvarda za purkrabího a tento jest dle zápisků jmenován ještě 1054. 70 roků nebylo řeči o znojenském hradu a místo Znojma byl hrad Bytov. Až po vítězství Čechů roku 1201—1220 byl komoří a purkrabí Ben, 1226 Vrš. Dle odevzdací listiny krále Olakara II. klášteru Bruku. Roku 1547 povstalo vojsko české a moravské proti manifestu Rudolfově, poněvadž měli bojovati proti Sasům a jako velitel spojených vojsk českomoravských byl zvolen Kašpar Pflug z Rabštejna. Největší utiskování občanů Mohelských bylo za pánů z Wartenburku až do potvrzení privilegií, která pánové nechtěli uznati a pohrdali s nimi. Dle kronikáře Petra Zbraslavského po zničení Ivančic a zeměpanské tvrze v Senoradech táhli Kumané k Mohelnu a kdo se nespasil útekem, byl zavražděn. Roku 1312 (Dle starého letopisce na straně 163) stál strich žita 2½ groše, 14 vajec za 1 penízek, 20 herinkov za 7 peněz. Šrtich ovsa 3 groše malé, věrtel piva 7 grošů. Žejdlík malvazi 6 peněz, starého uherského vína 4 peníze, 60 krav 100 grošů, 100 ovcí za 1 kopu grošů. Kamen vlny 15 grošů. Postav sukna žitavského 7—8 grošů (postav na oblek) 1 loket sukna hrubého 7 peněz. Strich hrachu 4 groše. Velká husce chleba za 1 peníz, 3 kopy velkých pláků 12 grošů. Věrtel soli 4 groše; 1 dobrý stříbrný groš čítal 14 haléřů. Roku 1420 opět pozval kumány na český lid Král Zikmund. Dne 9. prosince 1850 dopustil Bůh strašné krupobílí v Mohelně a úroda byla ve dvou třetinách úplně zničena.

Důležité v našem okolí jsou staré hrady. Hrad Rabštejn, Templštejn, hrad Lamberk, Kraví hora, hrad Sedlecký, hrad Kufštejn, hrad Ketkovský a Holoubek. Zde bydlela šlechta a rytířstvo a není na Moravě místa, kde by v okruhu několika km bylo tolik hradů. Hrad Templštejn. Jest postaven roku 1281 a založen řádem Templářů, kteří se zde usadili za krále Václava II. Nejdříve bydleli v Jamolicích v číslech 43—44 a patřil jim též půllán číslo 10 v Jamolicích. Templštejn připomíná svou mocnou stavbou slávu a moc Templářů. Stojí nad řekou Jihlavkou na strmé skále. Řád tento byl založen roku 1180 v dobách křižáckých válek, jehož konec učinil Filip sličný, král francouzský, když dal mnichy pro urážky s úmluvou papeže Klimenta V. 1307 uvězniti a pak upáliti a církevním sněmem 23. března 1312 řád zrušiti. Po Templářích připadl hrad se statky Berdholdovy Pirknerovy z Pirknerštejnu, kovkopu z Kulné Hory, jenž byl mezi 38 českými a moravskými pány 1317 popraven. Proti pánu Lucemburskému, českému králi vedli boj ve spojení s Bedřichem, králem rakouským. Synové jeho Václav a Oldřich prodali hrad tento Přibíkovi 1349 a později přešel ku prodeji za 3200 hřiven panu Jindřichu z Lippého. Hrad tento byl obýván do roku 1439. Také byl v držení pánů Osovských z Doubravice roku 1482, až konečně byl zbořen pro loupeže. Tento Pirkner podnikal rýžování zlata u Mohelna a byl majitelem obce Senorad. Zlato bylo rýžováno snad na Boleniskách na vrcholu Kočičáku. Konečně přešel Templštejn opět v držení pánů z Lippého. K tomuto hradu patřily osady Čučice, Ketkovice a Sudice. Roku 1298 uvádí se jako svědek Alšík z Tokovan na listině pro nejbližší hrad Templštejn a jako dědic svého bratra jest uveden r. 1279. Páni Templáři byli majitelé Dokovan, které byly přidělené tomu řádu dle potvrzení biskupa Bruna.

Po smrti krále Jana jest připsán podíl Jindřichu z Lippé 150 marek, druhý díl po zrušení Templářů a jejich řádu od léhož krále i se dvorem Omicemi. Roku 1334 potvrdil markrabě Karel vlastnictví za těchže podmínek. Truksasi z Kešinku. Řád Templářů. Bratři Abel a Vicemil z Dobřinska roku 1295 přistoupili ku řádu Templářů a darovali více vinic a jednotlivé lány nacházející

Pohled na Templšlým s Brabčeho kopce.

se v Dobřinsku a Petrovicích. Avšak lřetí bratr Ingram a jeho švagr Ebehard ze Šteindorfu zakoupili ještě další majetky. Nejmladší bratr těchto Mikuláš potom 15. července 1298 odstoupil ve prospěch Templářů veškeré nároky, které měl na Petrovicích a Dobřinsku. V roce 1301 jest uváděn co svědek Alšík z Merlína po svém otci Albertu. Roku 1303 uvádí se Judita z Hodic, která odstoupila svůj podíl na kostel

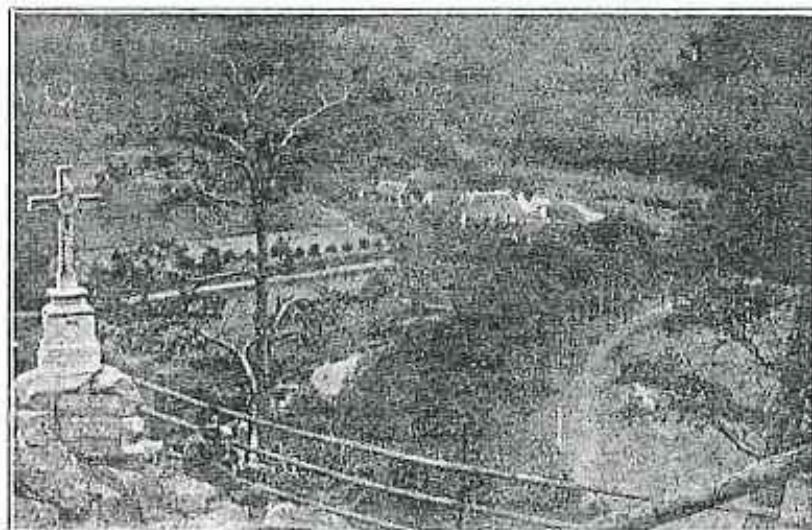
v Želelavě a podíl na Radonínu. Dále se objevují Abel a Berdhold jako svědci. Po rozejití řádu 1312 hrad a dvůr Templářů přešel na Pirknera Berdholda z Pirknova, který 27. prosince 1317 spolčil se s rakouským císařem římským Bedřichem a učinil spolek proti českému králi Janovi. Synové Berdholda Václav a Ulrich dvůr roku 1349 prodali Přibíku ze Šelenberku a jeho bratřím. Hrad tento byl ještě roku 1448 obýván a pak zbořen, kým není známo. Ale soudí se, že pro loupeže. Blíže Jamolic měla státi osada Bohuslavice, ač ani po nějaké obci u Jamolic neb budově není památky a snad dříve osada neb hrad mohly se nazývat Bohuslavice, aneb Jamolice měly jméno Bohuslavic. Snad klášter nazvali neb hrad tak Templáři a po usazení Templářů dle řádu nazván Templšlejnem.

Hrad Rabštejn.

Pokud známo, slávala zde osada se stejnojmenným hradem a dvorem. Osada Rabštejn datuje se jistě v 15. století, která měla 22 domů se 119 obyvateli, 58 mužského, 61 ženského. Kdo hrad Rabštejn postavil není známo, ale domněnky jsou, že to byl Aleš z Tokovan, neboť jeho syn Jindřich z Lipého byl později majitel. Ale tato tvrzení se nezdají býti správná a zprávy si odporují. Roku 1350 byl majitelem Rabštejna a Dukovan (Tokovan) Pešek z Janovic, který držel osady Dukovany a Dubňany. O 9 roků později měl hrad Vok z Holštejna a Drslav ze Šelenberku, načež roku 1360 měl Rabštejn Reivald z Rabštejna, který hrad postoupil markr. Janovi a tento přenechal jej poslední vůlí svému synu r. 1371 Soběslavovi a v roce 1486 král Malyáš a Vladislav toto zboží a hrad Rabštejn Vilému z Perštejna a leprve přešel na Jana z Lippé.

Avšak divné jest, že se nic neuvádí o Hynku z Kunšláta, Suchém čertovi, který byl též majitelem Rabštejna. Práví se, že král Vladislav ústním darem Rabštejn a Horní Dubňany daroval Jindřichu Březnickému z Tulešic. A konečně se dvorem Tulešicemi a Valčí a celé zboží na Ferdinanda Leopolda, hraběte z Náchoda, který prodal dne 16. února 1658 Dukovany

Hrad Rabštejn a Skrejský mlýn.

i s farou a hrad Rabštejn Janu Mülerovi, zemskému písaři za 4250 zl. Roku 1402 Jan Soběslav hrad daroval za věrné služby Hynkovi z Kunšláta, Suchému čertu a pánu na Mohelně roku 1402, který byl majitelem až do roku 1408. Tento však po smrti markr. Prokopa počal jako purkrabí Znojemský pro podporování svých nepřátel po odchodu Sokolově z Lamberka bojovali proti zrádným pánům a s Petrem

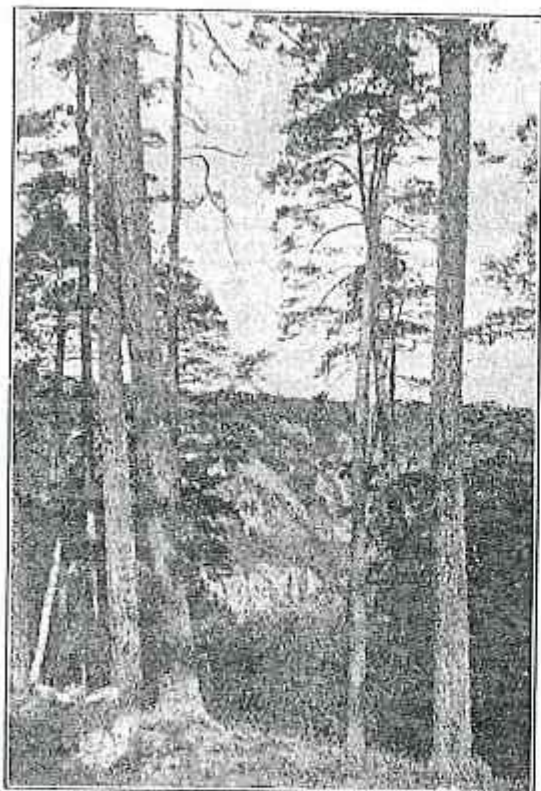
Vorašickým byli lapeni na návrh markr. Jodoka. 70 příslušníků Hynkových bylo lapeno, Hynek sám oběšen a 12 jiných slato ve Znojmě a tak asi přešly do rukou jiných osob. A praví se o bratřích Hynkových Petru a Jidřichu, kteří měli z Rabštejna prováděti loupeže a byli z rozkazů pánů moravských popraveni a hrad 1448 zbořen. Tento Hynek, purkrabí Znojemský obdržel polovici Mohelna a polovici řeznických krámů v Kramolně, kterou držel do roku 1510. Druhou polovici měl Vít z Krelic, dědictvím a tento ji prodal Vilému z Pernštejna dle fol. 2 r krále Matyáše zem. desek ve Vyškově ve středu sv. Františka. Roku 1486 a fol. 2 v krále Vladislava v Praze na den svat. Štěpána 26. prosince r. 1486 byly Ivančice, Rouchovany, Litobračice a Mikulčice s hradem Rabštejnem ze svazku léna osvobozené a jeho vlastnictví Vilému z Perštejna prohlášené. Gvaterna zemských desek prvních brněnských knih z roku 1480 a 1482.

Hrad Lamberk.

Jest postaven roku 1360 Jaroslavem z Kynic. Tento zakoupil majetek v Březníku. Hrad tento jest úzce spojen s Březníkem roku 1337. Koupil osadu Žňalky Jaroslav z Lagenberku (Lamberku) s výjimkou mlýna od Ježka z Kraví Hory, roku 1330 na skalnaté a vystouplé stráni nad řekou Oslavou postavil hrad Jaroslav z Kynic a nazval jej Lagenberk a nechal se titulovati z Lamberka. Po smrti 1385 zanechal dva syny, Artleba a Jaroslava a vdovu Markétu. Na počátku roku 1500 byly zde časté výpady loupežné čeládky. Tvzení, že Jan Sokol byl syn z prvního manželství, jest nepravdivé a chybné. Jan Sokol měl jméno zcela jiné, pocházel z Olomoucka z rodiny Valdštejnů, jmenoval

se správně Hynko Koldštejn, rodem z hradu Koldštejnu. Slovem z Lamberka vynesl své původní jméno. Byl jako hejtmán hradu Znojemského pro různé

Hrad Lamberk.

rozmachy poslán do Polska, by takto mohli se zbavit a popravit purkrabího Hynka z Kunštátu, který byl popraven ve Znojmě. Přidružil se ku Vladislavu v Polsku, u kterého 5 roků proti pruským rytířům

bojoval a znamenité služby Vladislavu prokázal. Konečně byl od nepřátel otráven rybami. Jan Sokol a Hynek z Kunštátu uchránili Znojmo jak proti Joštovi tak proti králi Zikmundovi a také zůstalo markrabímu Prokopovi v rukou. Roku 1405 zmocnil se Zikmund Prokopa a zajal jej, který brzy zemřel. Za nepřítomnosti Sokola ubytovala se loupežná čeládka na Lamberku a tak usnesením zemských stavů bylo usneseno též Lamberk zbořiti i s mnohými jinými hrady v okolí, což se stalo roku 1448.

Krauf Hora.

Zemské desky kvaterny fol. 37 Blud z Kralic. Talo

Hrad „Krauí Hora“.

Krauí Hora nese dějiny Březníka. Hora rozbořena též 1448 a má tyto dějiny: Roku 1408 konaly se za Jin-

dřicha ze Šelenberku loupežné výpady, za to byl pohnán Václavem z Domamyslic pro loupež dobytka malého i velkého. Král Vladislav daroval 1494 Kraví Horu Bludovi z Kralic dle odkazní listiny, která zní: Před některými lety nejspíše pro loupežný život z hradu dobyt byl od mých předků a obyvatelů markr. Moravského a také zbořen, od doby té pustl a v držení byl panoši z Kralic. Jiří, jako král český právo, které mu markrabímu přísluší, dal Janovi z Perštýna a též Jan dal dobrou vůli na ten hrad Vítovi z Kralic a jeho dědicům, kteří hrad ten drželi a drží dosud. Prošek jsa od slovného Bluda z Kralic, syna svrchu psaného Víla po všelijaké sešlosti a ztráty listu, který na to má milosti královské, jemu svrchu psaný hrad zbořený a ves Kúroslepí se vším k tomu příslušenstvím vepsali v zemské desky cudy Brněnské roku 1493, kniha 11 zemsk. desek pana Proška z Kunštátu. Dle neurčitých a nezaručených zpráv tvrdí se, že hrad Kraví Hora stával již na konci 10. století a v roku 1446 byl zbořen. Avšak dle záznamů víme, že hrad tento byl již v 13. století postaven.

Hrad Holoubek.

Holoubský zámek. Kdo hrad tento postavil, není jisto, avšak dle posudků vnikl za krále Lucemburského a měl býti postaven od Konráda Payera a bratra jeho Bohuše ze Starče, který kdysi patřil mezi první stavby moravské a zemřel 1376. Odtud byly páchány od čeládky krádeže a proto byl zbořen s předešlými hrady; roku 1371 přešel hrad na Adama z Lipníka, který zemřel 1375, zanechav statek svým synům, Janu, Mikulášovi a Rulantu z Hol. Z těchto poslední Mikuláš dal připsati vdovství své malce 500 kop grošů. Tentýž

Mikuláš přichází 1381 jako samostatný majitel společně s Bohušem z Evanče a dovolil vdově po Bohuši z Holštejnu Adelhaldě 1385 být na hradě Holštejně, tři

Zříceniny hradu Holoubka.

pozemky a 20 marek ročního nájemného z osad Plešic a Vilímovic na dobu jejího života. Avšak 1390 postoupil všechn movitý a nemovitý majetek a dvory Bohuši z Evanče dědičně, který dva roky později hrad Ho-

loubek s blízkou stejnojmennou osadou a osadami Plešicemi, Vilímovicemi a Slavělicemi, 3 mlýny a hrad ve Slavělicích i s dvory markraběcím mimoministru Martinu z Jemnice prodal, který nato markr. maršálu Filipu ze Svojanova a Albertu ze Slatiny společně převzali. Avšak následkem sporu mezi Martinem a Arnoštem Flaškou z Rychenburku připadl hrad a vše Flaškovi r. 1410. Tento však prodal vše i s hradem 1415 Bedřichu z Říčan. Po smrti léhož měl hrad Okreský, který ale 1430 násilím se jej zmocnil. Celé okolí naše a díl západní Moravy a sousedních Rakous s jeho hordami ničil tak dlouho, až byli ti pro bezpečnost obou zemí ve Znojmě 1446 spojené slavy Moravské a Rakouské, toto lupičské místo rozbořiti poručili. Skutečně však již roku 1447 Jindřich z Říčan rozbořený hrad s příslušným zbožím na Jana z Rájce, načež statek byl spojen s Valčí. Mrk dtto Znojmo 1446.

Naše další hrady:

Hrad Sedlecký, o tomto není žádných zpráv, dle všeho byl bezvýznamnou tvrzí.

Hrad Kufštein, dříve nazýván Kokstein, o kterém víme, že v roku 1555 patřil pod Třebíč a byl již jako zřícenina.

Hrad Kelkovský, bezvýznamný a byl na ochranu zboží kláštera Třebíčského.

Věrnost a nevěra znojemských pánů za Jiřího krále. Když byl Jiří poděbradský dne 2. března 1458 zvolen českým králem, měl různé políže s jinými uchazeči o český trůn a jejich podporovateli. Také moravští stavové byli proti Jiřímu, jelikož nebyli pozváni k volbě. Hlavní odpor na Moravě kladla města, jež byla ně-

mecká, zejména Olomouc, Jihlava a Znojmo. Neboť Znojmo bylo vázáno sliby knížatům rakouským, hlavně Albrechtu rakouskému. Tu Jiří hned po korunovaci vypravil svá vojska na Moravu ku potlačení odboje. Jihlava se vzdala bez boje, i opatrní Znojmaci poznavše, že jest jejich město osamoceno, otevřeli brány a přinesli klíče do Jemnice králi Jiřímu. Tu když Jiří vtáhl do Znojma, zavázali se znojemští přísahou věrnosti. Ale Jihlava za několik dnů ji zrušila. Zůstalo jen Znojmo na čas vězněno. Avšak když Jiří byl dán papežem Piem II. do klatby roku 1467, propustilo papežského legáta, vyslaného přesto, že vyhrožoval peklem, sírou a klatbou. Avšak již roku 1468 přidali se znojemští ke králi Matyáši Uherskému a podporovali ho penězi a brannou mocí. Za to dostali Znojmenčané velkostatky Plenkovice, Unanov, Domčice. Veliký rybník Plenkovický, z něhož se dodávaly ryby do Znojma o vánocích, zůstal dosud v majetku města Znojma. Znojmaci sobě zajisté nepamatují, že ryby tyto jsou památkou nevěry ku králi Jiřímu. Dne 2. ledna 1785 navrhla v Trianonu královna Marie Antoinette čtvercový kapesník, načež král Ludvík XVI. královským dekretem nařídil, že délka kapesníku musí souhlasiti se šířkou. Od té body uplatnil se tvar kapesníku čtvercovitý. Jak se prováděla přísaha a co měla znamenati pro různé úřady v roku 1867 dle soudních artiklů obce Mohelna: Komu by k jakékoliv věci učinili přináleželo zvláště lehkomyšlným a opovážlivým lidem napomenutí potřebno. Poněvadž závazek přísahy pánu Bohu všemohoucímu všech věcí tajných i zjevných, Spasiteli činiti máte, vyznamenávají velebnou a důstojnou Trojici Svatou, jako skrze palec rozumí se Bůh Otec a skrze třetí Bůh syn a Duch svatý. Ostatní sehnutí prstové dolů značí druhou duši Kristovu v těle člověka, pátý malík znamená život člověka, kterýž je menší než duše. Ruka

vzhůru zdvižená znamená Boha Stvořitele všech věcí zemských i nebeských. Protož každý člověk křivopřisahající toto se zaklíná a říká: Jestliže já dnes křivě a falešně přísahali budu, dej svatá Trojice, abych odloučen a vyržen byl od společnosti obcování všech svatých božích a přišel na věčné zatracení, zlořečení podle duše i těla. Druhý odstavec: Budu-li křivě přísahali, dej Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch svatý, aby všechna milost a milosrdenství a drahé zásluhy a krveprolití za mě hříšného Pána Ježíše Krista navěky ku potěšení a ku pomoci mé nejvyšší ouzkosti a potřebě nic platné nebyly a to dobře ke mně nepřináleželo ani při poslední hodině ani při vzkříšení zlých i dobrých. Třetí forma: Budu-li křivě přísahali, dejž to Bůh Otec, Syn a Duch Svatý, tehdy aby duše má i tělo, oboje skrze čtvrtý a pátý prst, což znamená den posledního soudu, oněměla a když já bídny křivopřisežník před soudcem spravedlivým i jinými hříšníky hroznými a spravedlivými se postavili musím, chci také, abych tehdaž od soudu všech vyvolených svatých odloučen a z kněh života vymazán byl a naposledy jsa připravenou vinou, abych všeho nebeského dobrého u tváře nejjasnější, Spasitele našeho Krista Ježíše, kterouž všichni svatí nasycení budou, navěky zbaven byl. Tento odstavec o poučení přečel soudce před složením přísahy ve věcech hrdelních.

Dle Schvoje II 220 abatyše kláštera Znojemského, zakladatelka téhož kláštera, byla vdova rytíře Kadolta z Mohelna Alžběta. Tento klášter milosrdných sester pod jménem Matka Boží byl vysvěcen biskupem Brunem z Olomouce roku 1273 dne 1. května. Změnila vdova Alžběta Katoldová Mohelno za statek Tasvice u Znojma a darovala pak s povolením krále Václava II. klášteru Znojenskému, načež roku 1299 přešel do rukou světských, proli čemuž se postavil papež Bonifacius VII.

Dle tvrzení Pešinova hrad Znojemský byl již znám roku 947, dle starých zápisků byl napaden od Uhrů 949 a dobyt a celé okolí Znojenské až po Čáslavu bylo zničeno. Načež král Boleslav Uhry porazil, což po osmi letech na řece Švarcavě a Svitavě. Boleslav Rekovný pak učinil svého učitele Markvarda purkrabím Znojemským. Roku 1048 jest znám jako vojvoda moravský. Roku 1054 rozdělil Moravu mezi své tři syny. Znojmo připadlo Kunrátu, nejmladšímu synu a od toho času jest nápis na hlavní bráně Provincie Znoiemsis, až do roku 1068. Zde bydlela vždy knížata Znojemská a purkrabí, neboť se připomíná Soběv roku 1088 jako dobrodinec kostela sv. Petra v Brně. Roku 1086 český král Vralislav, který učinil obdarování kostelu a benediktinům daroval 9 výročních ltrů. Při obsazování trůnu českého připadající právo Kunrátu II. proli českému Vladislavu II. přidaio se město Znojmo ku vítězi, až byl Kunrát poražen. Vladislav pak daroval Znojmo Jemnickému vojvodovi Jindřichu. 70 roků nebylo pak řeči o Znojmu a za hlavní město byl považován Bytov. Až po bitvách s Rakušany a Čechy s Moravou po vítězství Čechů a Moravanů 1201—1220 byl komořím a purkrabím Ben 1226 Vrš.

PANSTVÍ NÁMĚŠŤSKÉ.

Pod správou Haugwitzů, z nichž Jindřich hrabě Haugwitz, tajný rada, majitel řádu Leopolda, převzal majetek po smrti svého otce císař. král. polního strážmistra Viléma Haugwitze dne 19. ledna 1795, co svěřenské panství. V r. 1400, před kterou dobou jsou jen skrovné záznamy a sice pokud zjištěno, roku 1360 byl majitel tohoto hradu Bohuslav Pavel z Holštejna, který koupil zboží Náměštské za 200 marků. Náměšť musela býti součástí, patřící ku hradu Vel. Meziříčí, neboť v roce 1407 pozůstala sestra Johanka, svob. Anežka z Meziříčí, všechny své nároky na Meziříčí, Náměšť s hradu a městy, městy a osadami odsloupila na Lacka z Kravař. Děti Václav a Jiří z Kravař vlastnily hrad a město Byteš, fary a hrdelní soud, rybníky; osady: Vžňálky, Častotice, Zahradky, Ocmanice, Naloučany (fary), Číkov, Záblatě, Březky, Hermanslag, a dědičné právo Zbyňka z Doubravice dává vicenickou faru a darované Odratice, Krokočín, dvůr Velké pole i Přibyslavice Švamберку z Křína připsati, svojí choť Anně z Benešova a Strážnice 3000 kop grošů na zboží toto upsati dal. V roku 1440 předala Alžběta z Milic svému choti Ctiboru z Cimburka na Tovačově na hradě svém. Poručníku sirotka Václava z Lomnice a na Meziříčí, Markvardu z Lomnice, který uznal právo na panství tomuto sirotku, že mu přináleží. Teprve roku 1476 přiznal Jan z Lomnice Ctiboru z Cim-

burka nároky, pak Štěpánu z Lomnice a jeho bratřím. Konečně roku 1480 postoupil Ctibor z Cimburka po své smrti králi Vladislavu toto panství darem 3000 kop grošů. Štěpán z Lomnice z tohoto darování ponechal všechny nároky své manželce Alžbětě pro případ sporu s jejím otcem Znátem z Melic Prus. Bratrům Štěpánu, Janu Václavovi z Lomnice daroval roku 1521 osady Jedov, Tasovice, Hodonín, Oujezdeček od Jana z Perštýna. Odprodal tentýž Janu později dvůr Mohelno s městysem Mohelnem i s obcemi Lhánicemi, Kladeruby, Kramolno a podíl na Popovicích, (snad Popuvce). Takléž Margareta z Jesenic odstoupila osadu Lhotku její erbam a bratřím Znatu a Ulrichovi. Roku 1537 koupil od Adama z Lomnice a Brumova polovici města Byleše s osadami Nihov, Březky Ulrich, který se jmenuje jako majitel dle poslední vůle 1563 pro jeho díl na panství Jana staršího ze Žerotína a Rosic dědicem, který roku 1557 věnoval na Náměšti další díl svému otcí. Bedřich sňatkem s Annou z Lomnice převedl na sebe. Jan však vedl dědičný spor o Lomnici s bratry Janem a Jaroslavem z Lomnice, který byl zemským právem rozhodnut, že Jan dvory obdrží, ale musí Jaroslavu z Lomnice 500 zl. vyplatit a tak byl spor urovnán. Roku 1505 tento ponechal pak zboží svému synu, známému výtečníku a učenci Karlu ze Žerotína, který roku 1593 byl jmenován co majitel dvoru Rosických. Ve středu před Václavem roku 1628 prodal arcivévodovi z Fridlantu Albrechtu z Valdštejna za 350000 zl., který veškeré zboží 30. ledna 1629 tajnému radu a rakouskému dvornímu kancléři Janu Bablovi, hraběti z Verdenbergu; tento přenechal jej poslednímu dědici, hraběti z Vardenbergu 16. března 1666. Tito majorátové nezanechali mužských potomků; Alexandr hrabě z Verdenbergu zemřel 1682, Jan Filip, hrabě z Vardenbergu zemřel 1732, oba bez mužských po-

tomků, načež zboží Náměštské připadlo na Václava Adriana z Enkenvarlu, který již roku 1738 bez mužských potomků zemřel a pozůstavil Marii Antonii z Rottal, Marii Annu, hraběnkou z Auersbergu a Marii Františku, hraběnkou z Kufštejna, které postupem roků 1739—1743 a 1744 slíídaly se jako dědičky mezi mnohaženskými potomky z Kufštejnu a Osiň. Dne 30. června 1752 připadla Náměšť i s dvorem Kynickým Fridrichu Vilému Haugwitzovi za 460.000 zl. a 500 dukátů klíčného. Tento převedl své slezské panství na Velké Němčice a Uršpice. Hrabství Náměštské učinil svěrenskou správou z kapitálu 222.000 zl. v roku 1756. Tento Haugwitz zanechal jediného syna Otu Karla, který se v září roku 1765 oženil s dvorní dámou Josefou z Osiň z Frankenbergu a zemřel jako první státní ministr, zasloužilý o stát. Načež nastoupil na panství Karel Vilém, který zemřel 1795. Poněvadž bylo Mohelno spojeno s panstvím Náměštským a toto v dobách pozdějších bylo tak rozsáhlé, jest též nutno popsati celý okres Náměštský a jednotlivé osady. Jen tak možno celkový obraz sobě představiti.

Březník.

Dle uvedených záznamů, které dokazují, že osada patřila ku domu Berků z Dubé a Lipé v druhé polovici 17. století, Ferdinanda Leopolda z Náchoda příjmením z Náchoda, vymřelého rodu šlechtického z Náchoda a Březnického. Jan Ješek z Náchoda jeden díl osady Březníka po jeho nejmenovaném otcí zdědil a již v roku 1338 byla v Březníku fara. I tehdejší lán, který byl darován převorce Herburské a klášterním sestrám v Brně a osadu Kynice, jak ji sám od svých bratrův Hrona a Matyáše částečně na sebe převzal. Roku 1349 nechal své ženě na Březníku a Kuroslepech zapsati

200 marek a 80 marek, jak je sám převzal. Roku 1352 daroval Matyáš z Březníka jeho první paní Anně, Petrovice a Rosice. Roku 1360 zapsal Jaroslav z Kynic své choli Markétě 500 marek na dvůr v Březníku. Ješek z Kraví Hory daroval 1373 svůj podíl na dvoře v Brancouzech a Kuroslepi s hradem Kraví Horou a dvorem své choli Slonce 350 marek a roku 1374 zvýšil jí roční rentu na 15 marek v Březníku a Kuroslepech, dceři po jmenovaném Matouši díl na Březníku i Ulrichu z Bešan jmenovanému Medku. Roku 1377 prodal Ješek z Kraví Hory Jaroslavu z Lamberku (Lagenbergu) osadu Zňátky s výjimkou mlýna. Takto dědictvím dvou dílů hradu a pozemku a dvou dvorů o 4 $\frac{1}{2}$ lánů v Kuroslepech a 4 poplatní lány v Březníku a k hradu přináležející lesy. Naproti tomu přenechal Leva z Kraví Hory 1379 choli Jindřicha z Verdenberku a své služebné Anežce 4 lány v Březníku a uvedenému Ješkovi 2 lány v Březníku na Jaroslava z Kynic a Lamberku. Tento též své choli Anně na pevnosti stojící mlýn v Březníku, dnešní Skřípinský mlýn 6 mk připsali dal. Roku 1381 na šesti tehdejších lánech s dvěma pozemky a hrady 250 mk připsal. Vdova po Jaroslavu z Lamberka, Markéta, darovala 1385 svůj celý vdovský majetek v Březníku svému synovi a choli Erhardovi z Draholouš. Anna usadila na své jmění v Březníku 1390 společně bratry Jana a Levi z Kraví Hory, Artleba a též osadu Zňátky a vystřídala Jaroslava z Meziříče. Tento postoupil bratrům Pročku a Hynku z Otradic 15 mk roční dávky na 10 lánů v Březníku. Tento synu po Markétě vdově Artlebovi dvorní svůj majetek (Witum) co dědictví ponechal. Markéta z Březníka vzala 1407 syny své dcery Ošky, na panskví Březnické do společnosti. Konečně daroval Jindřich z Kraví Hory Levu z Kralic 1412 v Březníku 6 nájemných lánů i s patronátem. Též Vlach z Otradic připsal 1415 s dohodou

Hynka z Březníka své paní Anně v Březníku 75 mk. Vaněk z Vigesteinu činil nárok na dva šenky platné. Jindřich z Kraví Hory a Náchodu poručil své ženě Anně ze Slížan 300 mk na Březníku, na vdovu Vlachovou z Odratic 1420 a její dílky, Jindřicha z Jenešova a Dorolku ze Zhoře, která přidala ještě společné jmění 5 lánů Jakubu z Koněšina 1437 a zbývajících 5 v Kuroslepech, lékaři Janu ze Strážnice. Anna z Březníka vzala svého syna 1437, Matyáše z Březníka a muže Ulricha z Hostákova na svou výživu 50 mk společně a podíl na dvoře v Rybnících, kaplích a patronátech. Roku 1446 od meziříčského měšťana a lékaře 2 lány v Březníku a 5 v Kuroslepech odkoupila. Současně připsal Matyáš své choli Markétě z Kokor na Pucově na pevnosti a dvoře v Březníku a na 5 lánech v Kuroslepech 125 kop grošů. Alžběta z Březníka sjednotila se na její právo s její sestrou Dorolou a Jaroslavem z Schelenberku. Anna z Březníka a Matěj z Náchoda a Březníka obdržel od Mikuláše z Námče osadu Hroznělín. V roce 1453 stal se dědičný prodej na Ondřeje z Vojslavic a jeho bratry 1466. Král Jiří ponechal po Markétě z Lamberku připadající vdovské právo a dědictví na Březníku a Kuroslepech témuž Matyáši připsati, který též osadu Pucov s jediným dvorem přenechal 1492. Jeho synové Jindřich Ulrich a Bricius společně převzali po své matce Machně z Kokor bez pevnosti Březnické. Ulrich zajistil své choli Anně z Tavíkovíc 1498 na Březníku a Kuroslepech 800 zl. mor. Roku 1507 Jindřich postoupil na nově vystavené pevnosti s dvorem a $\frac{1}{3}$ kostelního patronátu v Březníku Zdeňku z Kralic, který 1510 od Petra Beuta na zbytek osady poplatku společně převzal. Anna z Tavíkovíc 1532 od zemřelého manžela Oldřicha z Březníka své poručené dědictví v Březníku a Kuroslepech pro svého syna a strýce Bedřicha Břez-

nického z Náchoda společně. Jindřich změnil 1548 zbořený hrad Lamberk s pevností osady Březníka a $\frac{1}{3}$ patronátu a osadu Kuroslepy na Bertholda z Lipé. Za dvůr a osadu Vilonice se zpěnou platností, neboť již 1554 Václav z Hodic vše i s hradem Lamberkem 1515 Ulrichu z Lomice, ku Náměšti postoupil. Tedy Lamberk patřil pod Mohelno od roku 1515 až do roku 1521.

Králice.

V roce 1310 objevuje se Mikuláš, 1343 Budivoj na Králicích. Bludo z Králic 1348 se svým bratrem Vicemilem v osadě Hluboké a oběma dvory současně s bratry Mikulášem a Buškem z Králic v těchto panstvích, též Mikuláš s bratrem Jungramem z Pucova. Bludo byl 1356 a ještě 1364 zemský soudce v provincii Znojenské a jeho syn Vicemil zapsal tehdy své choti Juditě na svém podílu na Králicích, Pucově i Hluboké 120 mk, které otec Vicemil syn Jimram z Králic zajistil; své paní Alžbětě dal 1365, 1 dvůr, mimo tři lány v Pucově a jeden dvůr v Jinošově s výjimkou 30 mk, které jeho bratrům patří. Mikuláš z Králic 1368 posel z dcery Běty z Králic. Roku 1374 prodala choť Fridrichova z Drnovic, Oška z Králic bratrům Vítovi a Bludovi z Králic tři lány, Černínovi z Petrovic, ale po jejím otci Adalbertu dědí dvůr vdova po Bludovi z Králic. Její majetek, 250 mk v Králicích Vít a Bluda postoupili. Blud postoupil 1376 od Jungrama zanechal své choti Alžbětě 1378 dvůr ve Lhoticích a 150 kop grošů. Asi o rok později Ješek z Králic na zboží a dvoru 2 pozemky a 6 lánů své Choti Ošce 113 marků připsati dal a od Bludy z Králic dvůr v Pucově a les Černínu z Odradic a 1 lesík od Neklosa z Králic. Roku 1381 pozůstala vdova po Jungramovi z Králic, Alžběta, darovala svému bratru Ulrichovi z Levenau

a Znatovi z Rosic statek v Jinošově a ve Lhoticích a Janu Mikuláši z Králic. Současně prodala rytíři Vítovi celé dědictví Jungrama z Králic i s patronátem, která od Mikuláše 2 lány v Hluboké a louku v Králicích a v Pucově 1336 obdržela. Ovdovělé Alžbětě po Mikuláši z Králic připadl majetek ve Lhoticích a zboží s jedním Dvorem Jinošovským Příznaku z Lipultic. Markrabě Jodok daroval 1390 po Mikuláši z Králic, připadající nároky na Králice Mírovi z Králic. Roku 1390 Vít z Králic prodal Černínu z Odradic 3 lány v Pucově, Mikuláši z Králic ale připsal na toto zboží s dvorem, a dva lány v Pucově své manželce Dorotě 100 mk, avšak prodal dva poslední lány i s jedním nálevem v Pucově jmenovanému Černínu. V roce 1406 zajistil Jan Morava z Králic na zboží své paní Anně 100 mk a Míru z Králic 1414 dva a půl lánů ve Lhoticích. Zikmundu z Meziříče a Bludovi z Králic 3 lány 2 šenky a jeden rybník, jeden mlýn u Zňátek a jednu třetinu sary koupené, a postoupil Janu ze Šelenberka a též Bludovi 2 dvory v Jakubově.

Jan Vlach osadu Jinošov, 2 pevnosti, dvůr a faru Arlebu z Říčan 1416 prodal. Bludo založil jménem Mikuláše z Králic zboží, které bylo slíbeno, připsal Jan Morava své choti Anežce z Valdštejnu na zboží a jednom dvoru v Králicích 100 kop gr. a spoluobčanu zemř. Mikuláši z Lamberka. Zajistil 1447 Alžbětě z Náchoda osadu Březník, 7 a čtyřl. lánů. Vít z Králic postoupil své panství v Pucově na Hynka z Pucova a Lhoty. Nato obdržel od sester Alžběty a Doroty z Náchoda 7 lánů se 4 šenky v Březníku. Obě tyto sestry byly ovdovělé. Anežka z Valdštejnu na svou denní potřebu v Králicích převzala v roce 1476 Dorotu ze Žeravic a její syny Jana Bludo, Zbyňka Petra a Jindřicha z Králic na své vdovství 300 mk v Hlubokém, Lhoticích a Jakubově s ohledem na Zbyňka též statek

v Březníku. Jan z Králic prodal bratru Bludovi po smrti zděděný podíl. Blud z Králic nechal sobě nárok své choli Machny z Tvorkova na Moravské Nové Město ku odkoupení a roku 1490 zboží a osady Králic se třemi dvory, faru, dva mlýny v Kuroslepech s jedním mlýnem a zbořený hrad Kraví Horu, kterou roku 1446 od zemských stavů bylo nařizeno zbořiti. Jiří a Jan z Pernštejna odstoupili dědičně i s osadou Kuroslepy a se vším příslušenstvím na Bludy otce Víta z Králic, což král Vladislav teprv 1493 intabuloval. Tento obdržel od jmenovaného krále Vladislava 1496 2 lány na Březníku po Jiřím z Březníka a od jeho choli Machny z Tvorkova na Králicích a Kraví Hoře společně. Ale již před XV. stoletím prodal Jan z Králic své statky Vílovi z Králic na Jedově a Hluboké, Lhoticích a Jakubově. Hron Bludo z Králic 1504 od Jindřicha Jankovského z Vlašimi zboží a osadu Odralice se dvory ve Lhoticích prodal opět Mikuláši na Jestřabí a jeho choli Aleně z Nihova. Roku 1582 připsal Jindřich z Králic své choli Kateřině z Doubravice zboží a osadu Králice i se dvorem ve Lhoticích a Jakubově a též podíl na Kuroslepech a Březníku 3800 kop. gr. Avšak přenechal dvůr, zboží a osadu Králice s farou, dvorem Lhotickým, Jakubovem s podílem na Kuroslepech, hrad Kraví Horu s jedním dvorem 1573 Janu star. ze Žerolína a na Náměštlí, který později své choli Magdaleně z Chlumu 7500 kop grošů zajistil.

Jinošou.

Na kostel tamější daroval roku 1349 Bohum z Hluboké 1 lán v Hlubokém a druhý jeho synové Martin a Vítoslav. V letech 1365—1368 a 1385 a 1406 byli tiříž majitelé jako na Králicích. Mezi těmito však roku 1374 prodal tehdejší dvůr Kunz z Tasova na Petra

z Častotic, který 1371 na Zbyňka z Oujezda za 24 mr. ponechal toto synovi Seidlovi a jeho paní Anně za 5 marků nájmu. Roku 1378 nato připsal Jaroš z Jinošova, spojil se 1381 s Bučkem z Myslibořic. Bylešský farář Pešek prodal jeden dvůr a farní patronát v Jinošově 1385 Pročkovi z Otradic, kteří k tomu od Ješka z Jinošova jeden selský dvůr, vdovství Anny Seidlové 1398 od Petra Příznaka z Libodřic na místní zboží a dvůr příslušející vdovství Alžběty Králické nastoupilo a převzal je společně se svým bratrem Hynkem. Proček zanechal dědictví synovi Ješku Vlachovi, který osadu se dvěma pevnostmi, dvůr, faru 1416 Arlebovi z Řičan prodal a léz dědici Ondřeji z Řičan 1446 s dvěmi pevnostmi, 2 dvory a faru. Janu Konšelskému z Pulic prodal roku 1476 dvůr s Janem ze Lhoty a Pucova, bratřím Markvardu a Sigmundu z Mírova a současně Jiřímu Mukodělovi intabulováno jest, s výjimkou fary r. 1481 jeho manželka Dorota z Bytova odstoupila. Ale 1493 lotěz i s dvorem Košíkovem (Koškovem) na Tomáše z Kojelína přešlo. Tento přenechal 1496 osadu Košíkov Janu z Vranové, Jinošov a 2 pevnosti, 1 dvůr a faru Janovi z Berbarce; po jeho smrti fará a zboží r. 1530 Jan z Náchoda a Pucova odevzdal svému synu Adamovi co dědici 1559. Jeho bratr Jindřich 1566, který syna Jiřího dodatečného hraběte z Náchoda, který později nastoupil tylo statky, zboží, osadu, faru, dvůr, pivovar a osadu Pucov se dvorem křoví a selství ve Zhoři 1618 staršímu Janu ze Žerolína za 2400 zl. moravských prodal a tak připadlo pod Náměštské panství.

Ocmance, Vaněč, Zahrádka.

Roku 1360 po smrti bratrů Sezimy a Tobiáše z Vanče připadly markraběti Janu, který tyto osady 1366 Janu z Meziříče daroval; ale tento Bohuši z Vanče 1371

připsal, své paní Dorotě osadu Studnice 150 mk. Dva roky později Ocmanice, Zahrádku připsal staršímu Janu z Meziříče, roku 1415 vzala Anežka z Ocmanic svoji matku Annu do společného hospodářství, 1437 tato opět odešla a od roku 1481 zůstaly Ocmanice nezměněny.

Pýšelo.

Judita z Pýšela se objevuje 1349, již bratr Nahradoba dal 3 lány a prodal zbytek tehdejšího svobodného dvoru Vlčkovi z Pýšela 1354. Roku 1361 Bunku z Mostic 1 lán za 7 marek, Ondřeji z Okarče připsal 1373 na Hermana z Medlova provdané sestře 30 marek. Prodal Jindřichovi Benediktu z Okarce 1372 tamnější lány a zajistil 1383 své choť Ošce 80 mk, 1406 její synové Ondřej a Vlček převzali Pýšelo společně. Poslednější 1420 své ženě Alžbětě zapsal na celé osadě 150 mk, načež 1446 svému synovci a dědici Vlčkovi Ondřeji z Řičan s jeho dědici kapli a jeden mlýn a dvě invasi v Hartvikovicích a Vicenicích, zboží a dvůr Okarec, 1 dvůr v Pýšele a Řičanky předal. O rok později připsal svoji ženě Dorotě z Zeravic na Okarci a dvoru v Pýšele 150 mk. Roku 1532 převzala Magdaléna z Mírova a její manžel Jaroslav Osovský z Doubravice zboží na dvoře v Okarci a Pýšelu a zbořený hrad s nájemníky v Hartvikovicích a Řičankách, co spoluvlastnictví 1555 přešlo toto zboží na Oldřicha z Lomnice.

Popuvka

palčí 1415 k Mohelnu a 1527 k Náměšti. Roku 1492, 1537 a 1555 přešla na majitele v Hartvikovicích.

Nebštych, dřívě Neustift.

Roku 1356 až 1365 byli majitelé Koškovští (Koši-

kovští) 1398 při Meziříčí. 1409 prodal Lacek z Kravař Sezimovi a Barboře z Tasova. Nato 1437 jejímu choť Janu ze Lipultic do společnosti přešel. 1445 byli majitelé z Jedova a Zikmund z Chlevska připsal 1447 své paní Anně 75 kop grošů. 1481 daroval meziříčský starosta Jan z Chlevska tamnějšímu špitálu Všech svatých toto zboží. Roku 1637 dne 19. ledna bylo zboží zadluženo válkami.

Senohrady.

Pozůstávaly z 20 lánů a svobodného dvoru Smila ze Senohrad. Roku 1320 a ještě roku 1426 klášteru Milosrdných sester v Oslavanech potvrzen. Markéta, dcera Vrchoslava ze Senohrad 1 malý dvůr, který převzala za 55 marek. 1350 jeho choť Vrchoslava Bolka zanesla na tamnější lán s příslušenstvím 130 marek. Avšak již v roku 1355 usadil se Jindřich z Verdenbergu na léto osadě zároveň s dvorem Drnoholckým a prodal Senohrady samotné Ptáčkovi z Pirkenštejnu. Ptáčkův pozůstalý neploletý syn Jan převzal s povolením markr. Jakuba staršího z Lipé a jeho syny senohradskou tvrz a hřbitov 1398 jako spoluvlastnictví a prodal 1414 celou osadu Janu z Lipé na Teplštejně.

Jasenice.

Připomíná se jako 1400 jako 1 díl panství Tasovského, ale tehdejší svobodný dvůr, který byl prodán 1398 Ondřeji z Jesřábi a 1408 od bratrů Sezimy a Jana z Tasova jejich podíly na Jasenici s polovičním patronátem. 1466 mluví se o Adamovi; 1494 Jiří z Jasenice, který 1507 osadu s dvorem a farou Stiboru z Janovic u Byteše a přiléhající obce prodal. Markéta z Jasenice 1526 prodala Janu z Lomnice a Náměště osadu Lhotku. 1552 držel Jasenici Adam z Janovic a jeho dědic Ondřej Jasenický z Janovic osadu se zbožím

a dvůr s farou 1567 Jiřímu Vaneckému prodal. Jindřich Vaněk z Jemnice přenechal 1595 se 4 nájemníky ku Vanči, 6 ve Studnicích a 1 v Kamenném, Majitelka Vanče, Anna Zámorská ze Zámrsku 1594 prodala statek za 7000 zl. moravských. Zdeněk Zámorský jmenoval poslední vůlí 1603 Kateřinu Dubskou z Třebomyslic jako dědičku, která poslední vůlí dne 1. července 1643 svému druhému manželvi Grínu ze Slícenberku dvůr odporučila, který propadl dluhům. Konečně zemským právem zplnomocněn 1. října 1649 na pána Náměště vrchního zemského soudce hraběte Ferdinanda z Verdenbergu za 4410 zl. rýnských a tento prohlásil Jasenici osadu, faru, dvůr, ovčírnu a zahradu za sídlo rylířské.

Jedov.

Patřil pod Tasov až do roku 1390. Polovice Janu z Tasova, Zdeňku a Petru z Libořic; tiho prodali druhou polovici svoji a Novou Ves a Nebštych; byla od šlechty 1480 Zikmundu z Chlevska přenechána, 1480 postoupil Jan Bezděkov po otci nároky na Jedov Janu z Chlevska a pak celé zboží na Dorotu ze Žeravic, načež roku 1500 připadlo zboží ku Králicím a pak konečně jednotlivě bylo prodáno pod Náměšť.

Jestřábí.

Dva tamnější svobodné dvory měl ve 14. století Vítoslav z Jestřábí; jeden byl převeden na Předvora z Meziříče a druhý koupil Ulrich z Kozlova za 70 mk. Roku 1371 prodal, nato své paní Zdeňce 50 mk zapsal Vítoslav 3 roky později Anežce na dvoře Meziříčí, neb již 1377 se objevuje. Roku 1390 prodal Ditrich z Jestřábí Ondřeji z Pýšela 2 lány, delší dobu zamluvené a dvůr Říčanku (asi Říčky). Rodeř z Domaminka,

hřbitov v Jestřebí; 9 roků později přenechal však Benedikt z Libuně svůj celý statek.

Lhánice.

Týž osud jako Mohelno.

Lhotice.

Sdílely týž osud jako Králice.

Lhotka.

Zde prodala Marketa z Blažkova 1350 paní Hroznatové z Březí Alžbětě 1 pozemek, 1 $\frac{1}{2}$ lánů a 1 mlýn s lesem, kolem roku 1371 Čikov. 1390 daroval Jaroslav z Meziříče na svatopetrský kostel na Tasově obec Lhotku, 1398 Březku a 1399 Jestřábí. Petr ze Sovince prodal Fabiánu z Meziříče a jeho synu Janu ještě 8 lánů ve Lhotce, které poslední tasovský farář Zikmund 1446 Janu Moravovi a jeho paní Alžbětě daroval. 1492 Marta Pavlovská a její syn Zikmund z Meziříče se vyslídali a opět na Jana z Lomnice odstoupili. 1526 připadla tato osada ku Náměšti.

Naloučany.

1238 mezi dary rylíře Klementa na zemský klášter v Tišnově a od Krále Václava 1240 bylo schváleno, 1360 byly v majetku Jana z Meziříče, 1447 při Náměšti.

Kramolín.

Týž osud jako Mohelno.

Kladeruby.

Spojené vždy s Mohelnem.

Krokočín.

Jakub z Krokočina daroval 1350 tehdejší dvůr na

Kunzlína z Bylišky, jinak Horkého zvaného. Roku 1437 patřil dvůr pod Náměštl. Horký prodal jej Raškovi, 1437 byl darován tento dvůr klášteru ve Zďáře, který roku 1492 Janu Kladnému z Olešničky proti dvoru Olešenky vyměněn byl a tento později postoupil jej Štěpánu z Lomnice.

Křoví.

Prodali bratři Jan starší a mladší z Meziříče 1371 na Mojslava z Křižinkova, 1378 jeho paní Anně z Melic 16 mk připsal. Brzy na to bylešskému soudci Ondřeji přepustil. Tento roku 1381 Hynku z Lippé předal jej. Roku 1437 držel obec Křišťan z Kuřima, 1492 Vilém z Pernštýna, který bratrům Benediktu a Tobiáši z Boskovic odstoupil, 1533 prodal Tadeáš Černoorský z Boskovic Janu z Perštýna a Jaroslavu z Perštýna, 1550 Alžbětě z Lipultovic. Poslední poznámka jest z roku 1618, že bylo Křoví přiděleno ku Jinošovu a takto připadlo ku Náměštl.

Dukovany.

1843 měl hejtman Jindřich Klaudius po smrti zemřelé malky Antonie rylířské paní z Klaudiusu, rozené Kinský. Roku 1279 patřily Dukovany pánům z Templštejnu a přiděleny byly řádu dle potvrzení biskupa Bruna v roku 1298. Alšík z Tokovan jako svědek se uvádí pro nejbližší hrad Templštejn a jako dědic svého bratra jest uveden. Po smrti krále Jana jest připsán díl osad zemskému hejtmanu Jindřichu z Lipé za 150 mk. Druhý díl po zrušení Templářů a jejich řádu od téhož krále i se dvorem Omicemi jest darován Truksasi Ulrichu z Kešinku. Tomuto potvrdil markrabě Karel 1334 vlastnictví za těchže podmínek — jako ústní dar — spojených dvorů považovati sluší. 1350 Pešek z Janovic s hradem Rabštejnem a osady Dukovany a Dub-

ňany a vše prodal. O 9 roků později patřil Vokovi z Holštejnu a Drslavu ze Šelenbergu, načež roku 1360 Pavel z Holštejnu obě osady Reinvaldu z Rabštejnu dědičně odstoupil, který je se svým hradem sloučil a hrad Rabštejn i s jmenovanými osadami na markrabě Jana převedl, jenž 1371 dvůr poslední vůlí svému synu Soběslavovi zanechal. Roku 1486 teprve král Matyáš a Vladislav toto zboží postoupili Vilému z Perštejna, Vilémův syn a dědic Jan z Pernštejna postoupil dvůr roku 1535 na Jana z Lippé a tento svému stejnojmennému synu. 1596 císař ústním darem Horní Dubňany i s Rabštejnem na Jindřicha Březnického z Tulešic daroval. Konečně bylo se dvorem Tulešicemi a Valčí přeneseno na Ferdinanda Leopolda, hraběte z Náchoda, který prodal dne 17. února 1658 samostatné Dukovany s farou a hrad Rabštejn, táhnoucí se po řece Jihlavce a 3 mlýny: jeden z těchto byl zemskému písaři moravskému Janu Vilému Müllerovi z Müllbachu za 4250 zl. prodán. Po jeho smrti jeho dvě starší dcery pozůstalé, Judita a Marie, provdaná Říkovská, dvůr s rylířským sídlem a dvěma mlýny, rybník Dukovský a nedávno postavený pivovar a palírnu, faru a vinohrady v Krumlovském kopci v ceně 1200 zl. v jedné ze dne 6. října 1681, která svému manželvi Liburcovi Říkovskému, rytíři z Dobřic, jmění přenechala, za což ke kupu přispěl obnosem 4000 zl. Tento později přenechal panství dne 24. srpna 1722 Karlu Jiřímu Postalskému, pánu z Prusinovic, za 47.000 zl., které dle poslední vůle dne 26. května 1725 svému synu Janu Antonínu poručil co dědictví a třem dcerám z prvního manželství: Anně, Antonii, Karolině; jako zástupkyně jmenoval dvě poslední, jež byly provdány. Tento dvůr 20. října na Valentina Vevíra, rylíře z Blumenbergu za 55.000 zl. a 100 dukátů klíčného převedl, načež poslední vůlí 21. června 1761 jeho manželka, Marie Rosina, rozená

Menheim, jako dědička, její syn, zemř., dcera Antonie provdaná za Sleiharda z Veisenthalu 1761 intabulováno s kurátorem zastupujícím dědice, tento dvůr proti 8000 zl. Tato však jmenuje v poslední vůli ze dne 25. listopadu 1761 dědici svých 6 dítek. Dcera Antonie, jako dědic Frant. Xaverského z Veisenthalu, v Dukovanech s 1 domem v Brně před židovskou branou za 65.000 z povinnosti převzala dluhy a dědické podíly zavázala se vyplatiti. Tato ale již 19. června 1773 dvůr bratru Karlu c. k. radovi a přisedicimu moravského tribunálu za tentýž obnos prodala. Tento opět 10 dubna 1774 hejtmanu krajsk. ze Znojma Janu Nepom. rytíři z Hofru za týž obnos a 100 dukátů klíčného prodal. Zemřel zadlužený a tak prodal dvůr s patronátem farním. Dvůr tento přišel pak do exekučního prodeje, jež koupil znovu za 48.554 zl. 31 kr. Ale opět 12. ledna 1887 koupila Marie Brígita, hraběnka ze Sannálu, rozená hraběnka Cholkova, za 60.000 zl., která poslední vůlí 9. října 1809 a 1810 svého chotě Josefu Malabajla, hraběti z Análu, jako dědice prohlásila. Tento jmenoval dědicem svého strýce Josefa, hraběte z Taffe, kterému 10. dubna 1818 bylo toto panství připsáno, ale se zastoupením hraběte Taffe. Po smrti hraběte Canal jako poslední majitele připsáno. Tento prodal Dukovany 20. června 1829 rytířce Klaudiové, rozené Körnové, za 78.000 zl., která opět tehdejšímu majiteli postoupila je.

Listiny Mohelské.

Pronájem obecního hostince v Mohelně 30. června 1874 až do konce září 1888; pronajal Anton Petrdla za 380 zl. ročně: Frant. Matoušek, starosta, Franz Kryška, radní.

Protokol o dražbě obecního lesa 18. listopadu 1886. V polohách na Pohaniskách nad Šibenicí a ve Skřípině. Na Pohaňkách 10 čísel strženo 382 zl. 75 kr. Nad Šibenicí 25 čísel, ve Skřípině 8 čísel, celkem strženo 1737 zl. 75 kr. Frant. Mohelský, starosta.

Protokol: Eduard Neuner přenechává od obce najaté pozemky L. E. Pragrovi od roku 1885 na další čas a sice na Rybníčku, nad Tlustým Vosouchy nestojí zač. Hošek Fr., starosta.

Protokol pránájmu dílku u Líšti čís. 28.

Obec prodává brambory a úrodu ječmene, který užíval Jan Holý a vydražil je Jan Švec čís. 47 za 16 zl. Holý byl uvězněn a jeho žena nemohla zaplatiti obci. Jeho žena dala z lesní práce 4 zl. 33 kr., při předvolání, že prý se Holý v krátkém čase nevrátí a tak obec zabavila jí sklizeň za obnos 37 zl. 24 kr., čímž přišla o poslední sousto a o semeno a brambory, které osázela.

Na protokole podepsáni:

Karel Ostrý, radní.
Hošek Anton, čís. 33, výbor.
Franc Rybníček, výbor.
Jan Kostelník, svědek.

Počátky železnice.

První vlak vyjel roku 1824 mezi Liverpoolem a Manchestrem. Tento vynález zdokonalený tvůrcem, Ing. Stephensonem byl přijat velmi nepříznivě. Angličané protestovali proti železnici tvrdíce, že jiskrami zničí města, obilniny a vše, a že zničí užitečné ptactvo, splaší dobytek a zničí koňstvo a toto vyhyne.

Do železnice vstoupiti odvážil se málokdo a zvláště

i smělý Francouz, než vsedl do vlaku, dal sobě do kapsy obrázek sv. Kryštofa, aby se mu nestalo neštěstí. Sedláci láli na tuto ohnivou stvůru, že jim přivedla neúrodná léta. Lidé v Bretagní a jinde modlili se, aby se železnice při jízdě rozbily. Pověřiví lidé věřili, že lokomotivy se vylápějí vepřovým dobytlem. Jiní opět věřili, že kola železnic jsou mazána krví lidskou, aby se nastalo neštěstí. Švýcarsko zavedlo smuteční dni a hudba hrála smuteční pochody. V našich krajích se věřilo, že když se železnice udrží, zmizí každý den jeden cestující, aby se nažral tento ďábel, který si každý den vyhradil jednu duši za obět. Strojvůdcové byli obáváni a považováni za vtělené ďábly. I ti největší učenci varovali od zřízení železnice.

Léta Páně 1769 dne 14. dubna vyhořely tři domky Frant. Janáčka, Jana Mikuláška a Konečného; oheň vyšel od Mikuláška. Neví se nic, jak se to stalo. Moje děti, vždycky s ohněm opatrně zacházejte! Léta Páně 1857 dne 22. března Bůh všemohoucí ráčil dopustit na městečko pád ohně; chytilo na Dlouhé ulici u Josefa Hoška a vyhořelo až po Jana Žáka na horní straně a na dolní straně od Eliáše až po Frant. Papouška, dohromady 22 čísel a tři stodoly. Dne a roku dole psaného Bůh dopustil pád ohně a vyhořel František Machál, od něhož vyšel oheň. Poněvadž byl horní vítr, dál to nešlo. Stalo se 12. října 1857. A hned 23. toho měsíce vyhořely tři domky v Kladerubkách, totiž Tomáše Máchala, Jana Říhy a Jakuba Jílka. Oheň vyšel u Tomáše Máchala. Roku 1858 vyhořely dvě stodoly Andresa Matouška a Frant. Chmelíčka, dne 11. ledna. A zas roku 1858 vyhořela jedna stodola Leopolda Horkého a to po velikonocích. Zase toho roku shora psaného vyhořelo pět stodol. Jedna Johana Chylky; z léta vyšel plamen, poněvadž tam byl oheň založen, a druhá Frant. Janáčka a třetí moje (t. j. Antona Chylky),

čtvrtá Jana Fultýna, pátá Frant. Odvářky. To je patrný důkaz, že bylo založeno a tak stalo se dne 30. máje na svátek Nejsvětější Trojice. Roku 1863 vyhořel jeden domek pod hospodou Josefa Jurka na svatodušní úterý, dne 26. máje. Toho roku bylo veliké sucho. 5 až 6 mil jezdili na řeku Jihlavku do mlýna, všechny řeky byly vyschlé a tak toho roku bylo zle. Všecky „jabloška“, když se měly kopat, pomrzly po druhé a bylo málo píce. Toho roku nepršelo od Jana až na podzim. Jabloška pomrzly třikrát a tak se žádné neurodily. Bože, chraň a opatruj nás od takové nouze! Roku 1817 bylo veliké draho; míra žita 30 f., ječmen 38 f., hrách 40 f., čočka 40 f. Roku 1821 vyhořely dne 4. ledna 4 domy totiž Jana Ostalka a Jindřicha Mohelského, mezi Franckem Ostalkem a Jindřichem Mohelským chytilo. A zas 11. ledna t. j. vyhořel jeden domek; Václav Horák měl jej založiti. Dne a roku dole psaného dopustil Bůh, že v městečku vyhořelo 70 domů, celý rynek a stodoly, také ve „Hlinsku“ domky. Chytilo u Janáčka. Lidi přišli do velkých škod. Kostelní věž se zvony a v kostele varhany spadly, dne 28. června před Petrem a Pavlem. Roku 1848 vyhořel Josef Šíbral, Jan Kryška. Roku 1866 začala vojna s pruským králem; jak přejel nepřítel hranice, byla veliká bitva u Hradce Králové. Jak se ho zmocnil, veškerou silou táhl až k Vídni, kdež se stal mír a nadělal škody. Všecko splundroval. Lidi do škody přišli a od jihu zase se sardinským králem v Itálii. Toho roku také všecko pomrzlo: ovoce, žito načisto, tak že lidé nemohli ani sázet. Takový byl mráz toho roku dne 23. června. Roku 1725 byl zde kněz Štěpán Král. Roku 1873 utopil se při koupání 16ti letý hoch, Antonín Chylka dne 13. července, synek pisatele těchto poznámek, pod papírnickým stávkem.

Roku 1875 zemřel místní děkan, farář Svačina. Roku 1876 byl obecní hajný Karel Jurka a měl 2 zl. ročně.

V tom roce stál sáh dříví 6 zl. 50 kr. Roku 1877 byl starostou František Matoušek, I. radní Kryška. Roku 1878 Karel Veigner byl jmenován správcem školy. Roku 1885 byl obecním písařem Jan Škoda. Roku 1888 byl obecní písař Jan Kostelník definitivně ustanoven se služným 180 zl. ročně a měl bezplatné užívání pole u Jezera a Padělků 1 kousek loučky tak, jak dřívější písař užíval. Starostou byl Josef Hošek, číslo 39, Karel Ostrý I. radním a obecní výbor byl rozšířen na 16 členů. Roku 1891 starostou byl Antonín Hošek, čís. 33, radní Josef Němec, čís. 124. Roku 1894 vyškolila se obec Kladeruby a postavila vlastní školu. Starostou byl Fr. Šídlo, čís. 70., I. radní Frant. Mohelský, II. radní Josef Gross. Roku 1895 vyškolila se obec Lhánice z Mohelna a postavila sobě vlastní školu. Roku 1896 farář Jan Svoboda postavil kříž ve Vodavcích u Senohradské silnice. Roku 1897 stará škola byla zbořena a postavena nová, aby se docílilo kubatury, a obešel se zákon, zvýšily se místnosti. Stavbu prováděl Vilém Račický, stavitel z Náměšti, za Kč 16.500. Použilo se starého stavebního materiálu a dříví. Na tuto školu vypůjčila si obec od Hypoteční banky v Brně 8.000 zl. Téhož roku bylo zde biřmování. Kostel vymalován a postaven gotický oltář, nákladem Jana Svobody, faráře. Práce provedl Josef Svoboda z Velké Býteše a jeho dílovedoucí Ulman Štěpán. Starostou byl František Šídlo, číslo 70. Toho roku měřila se a vyjednávala silnice na Papírnu k Dukovanskému mlýnu. Zemský výbor nařídil šetření na místě samém, neboť Josef Tkaný, mlynář mohelský, žádal, aby tato silnice šla kolem jeho mlýna. Ku komisi se dostavil Josef Tkaný, mlynář mohelský a Josef Tkaný, mlynář dukovský, Ing. z Jihlavy 4. března 1897. Komise probrala oba směry. Mohelský mlynář navrhoval silnici k jeho mlýnu přes městečko, ku Antoničku a k jeho mlýnu. Dne 16. srpna nechal

postavili farář Svoboda kříž u Skřipinského mostu. Obchůzky komise na stavbu silnice zúčastnil se celý obecní výbor. Navrhovaná trať se nikomu nelíbila a tak v hostinci Egrtově v Dukovanech bylo usneseno zůstali při starém projektu Ing. Ješe od zemského výboru. Starosta Šídlo hájil trať na dukovanský mlýn a výboři a radní kývali jen na znamení souhlasu. Hrotovický silniční výbor nehájil tento směr a choval se pasivně. Skrejský mlýn a dukovanská obec chtěla silnici, ale že prý na ni ničeho nedají.

Správce velkostatku dukovanského, Jaroslav Panýrek hájil silnici na mohelský mlýn. Pro nehodu byla stavba silnice odložena na neurčito. Toho roku napadl sníh 18. října. Selí nebylo skončeno. U rolníků se platilo nádeníkům 40 kr. se stravou. Toho roku byla prohlášena Rakouskem rovnoprávnost národa českého, ale jen na papíře. Asi v listopadu byla založena Reifeisenka v Mohelně, kterou založil Josef Tkaný, mlynář mohelský a Jan Šídlák, kaplan a těmito byl zřízen konsumní spolek „Poctivost“. Mohelno mělo 171 čísel domovních a 1200 obyvatel, 5třídní školu s pobočkou. Pro stavbu školy byla jedna třída umístěna v čísle 37. u učitele Frant. Strnada, v jeho domě. Ve dvou sálech v radnici se též učilo. Roku 1898 usneseno dle obecního protokolu ze dne 30. prosince zříditi pamětní knihu, ale zůstalo jen při usnesení. Starosta Šídlo navrhoval, by se na žádost obecního tajemníka zvýšilo služné ze 120 zl. ročně na 120 zl. 40 kr. ročně, ale v příštím sezení návrh odvolal. Vyhořel panský dvůr a stodola č. 90, pak stodoly Frant. Mohelského, Frant. Hoška, čís. 7. Před požárem stodoly čís. 90 Jakub Soukup se podnapil a řekl, že stodola zítra také vyhoří a skutečně také vyhořela. Byl zatčen a uvězněn; byl 6 neděl ve vyšetřování. Po jeho odchodu hořelo dále každodenně a lid byl tak rozrušen, že se již bál

veřejně chodili a vypukli oheň, což bylo každodenně po 14 dní, aby nepřišel k obvinění, až konečně při zapalování byla přistižena služebná holka, která se pak přiznala, že to dělá ze záliby. Teprve nyní byl Soukup propuštěn. Byl odsouzen nevině. V panském dvoře shořela sýpka a všechny mlaty se zásobami obilí a píce. Oheň vypukl v 6 hodin večer, když byla sklizeň svezena. Oheň byl 14krát založen.

Roku 1901 postaven byl domek čis. 184 na místě dříve jmenované stodoly čis. 90. Postavil jej malíř Ulman. Místo stavební bylo koupeno od tehdejšího majitele čtvrti lánu, Jindřicha Macka za 500 korun. Domek stál 5000 korun. Roku 1902 odstěhoval se kaplan, páter Jan Šidlák do Bolehradic na faru, která mu byla po dlouhém kaplanování přidělena. Také se odstěhoval obchodník, žid Prager. Nadělal zde majetku a ochudil lid. Dům číslo 26 prodal obchodníku Martinkovi z Rosic za 5000 zl. i s inventářem a dvěma mírami pole záhumenice první od Kozí hory. Roku 1903 odstěhoval se na odpočinek Jan Svoboda, farář mohelský. Roku 1904 byl starostou Karel Ostrý. Byla postavena silnice k papírně až ku řece, po 50letých dohadách, proti vůli většiny obyvatel a takto dovršena msta některých lidí proti Tkanému. Obec vybírala i ze silnic 15% obecních přírážek. Domek číslo 184 koupil poštmistr Zellvekr za 5000 korun a umístil tam poštovní úřad. Roku 1905 prodán domek číslo 184 poštmistrem Zellvekrem a koupil jej Filip Vaněk a zřídil v něm obchod se smíšeným zbožím. Starostou byl František Šídlo čis. 70. Téhož roku koupil Alois Senský, zdejší obchodník, usedlost čis. 32. Obec počítala již 196 čísel domovních. R. 1906 byla v Mohelně zřízena Remeslnická Beseda, jejímž zakládajícím předsedou byl Ulman Štěpán, malíř, který byl 6 roků předsedou a čestným členem. Roku 1907 byla pořádána

průmyslová a učňovská výstava. Předsedou výstavy byl Ulman Štěpán, malíř, jednatel Filip Vaněk, členy výstavního výboru byli Jan Franěk, kovářský mistr, Jakub Horák, kamnařský mistr. Uděleno bylo 90 vyznamenání, 90 zlatých medailí, 35 stříbrných, 50 bronzových a 40 čestných diplomů. Výstava byla nádherná a hojně obeslána. Místní živnostnictvo s prvním zakládajícím předsedou Štěpánem Ulmanem zřídilo učňovskou pokračovací školu. Výbor zakládající byl: předseda Ulman Štěpán, Jan Franěk, Jan Hanzl, Jan Janáček, František Kočí, Jakub Horák, kamnař a Josef Fanta, člen. Na nátlak zakládajícího předsedy po trojí intervenci u ministerstva ve Vídni, byla povolena učňovská pokračovací škola v Mohelně. Téhož roku byli jmenováni čestnými členy Remeslnické besedy: míslodržitelství rada, dvorní rada Frant. Navrátil, Arnöld Klíčník, císařský rada z Brna, Alois Holubička, komorní rada z Brna a Ulman Štěpán, předseda Besedy z Mohelna. Roku 1908 zařídil si Antonín Kašpar stavitelství, které obec postrádala. V létě byla děsná horka, k poledni 35° R. Rok byl celkem suchý, ale úrodný. Ve Vídni konán v srpnu Eucharistický sjezd. Roku 1910 bylo usneseno provést silnici Mohelno, Kramolín a Popůvka, silniční výbor se zavázal, že do roku 1925 bude zřízena. Roku téhož zřízena Živnostenská záložna. Prvním předsedou a zakladatelem byl Štěpán Ulman, členi výboru: Jakub Knapek, míslodržitelství rada, František Kočí, Jan Franěk, kovář, Jan Janáček, obuvník, Jakub Horák, kamnař. Po třech měsících byla zřízena Živnostenská nemocenská pokladna, přičiněním výše jmenovaných členů. Roku 1913 usneseno postavit školu měšťanskou, která se měla stavět na farské zahradě vedle potoka a jednáno též s Františkem Drápalem číslo 132, aby odprodal obci pozemek za humny. Poněvadž Drápala žádal vysokou cenu, postavila se škola

jinde. Usneseno postavili ji na náměstí pod obecní radnicí. Plány, rozpočty vše připravil náš nový stavitel pan Antonín Kašpar. Ač mladý, přičinil se a svojí dovedností postavil školu dosti lacino a tím občanům zanechal památku. Škola stála 95.000 korun. R. 1914 přikročeno ke stavbě měšťanky. Stavba byla zadána za nejnižší cenu 95.000 korun Antonínu Kašparovi. Avšak, když byla stavba pod střechou, stala se sarajevská vražda, která si vyžádala za oběť život Františka Ferdinanda Habsburka, následníka trůnu. Vraždu provedl Princíp, syn policejního úředníka, aby se řeklo, že Srby a Slovanstvem byl najat ku vraždě; zatím vražda však byla smluvena u berlínského dvora. Po provedení vraždy během 5—6 dnů počalo býti povoláváno mužstvo ku svým plukům a dne 26. července byla v noci o 12. hodině prohlášena všeobecná mobilisace všech vojnů v záloze do 38. roků. Podívání bylo hrozné. Na náměstí v Mohelně bubnoval policajt Jakub Janáček bubnem při svitu luceren a hlásil všeobecnou mobilisaci. Úředník od politické správy držel lucernu, předčítal vyhlášku mobilisační, že musí všichni do 38 let ihned narukovati. Stavba školy musela býti ihned zastavena, protože první narukoval na svolávací lístek mladý, 27letý stavitel Kašpar, co poručík v záloze a hned druhý den místní lékař Dr. Jaroslav Svoboda. Též skoro všichni dělníci a živnostníci, zaměstnaní při stavbě školy, byli povoláni ku svým plukům. Avšak přece do konce roka 1914 byla škola dohotovena. Stavitel Kašpar přišel raněn ze Srbska a mohl školu dohotoviti. Vše bylo stálým rukováním zanedbáno. Muži rukovali na jednu výzvu za druhou a jen starší ročníky, přes 50 roků, zůstali doma. Nejdřív přišly přehlídky na vojáky do 36 roků, pak do 45 roků a konečně do 50 roků. Dne 16. srpna 1915 jelo ku přehlídkám do Náměště 48 mužů od 44—50 let. Z těchto

bylo uznáno 45 způsobilých vojenské služby. Ovšem, že se nevybíralo a neprohliželo, neboť lékař jen stál a pan plukovník křičel: „Tauglich“. Staří muži domnívali se, že na vojnu nepůjdou, ale stalo se jinak. Dne 15. listopadu 1915 jela první část a ostatní dne 20. ledna 1916. Museli také na vojnu. Roku 1915 rukovali všichni do 20. roku a mezi lémi byli smíchání vojáci do 44 roků: Štěpán Ulman a Karel Cabejšek a s nimi rukovali Karel Senský, Brázda a 10 jiných hochů ku 14. zeměbraneckému pluku do Hallu v Tyrolích. Válka nebrala konce. Spojenecké mocnosti přistupovaly a prohlašovaly válku proti Rakousku a Německu. Časopisy musely psáti jen o samém vítězství centrálních mocností, až veřejně vojsko klelo proti takovým lžím. Český lid a vojsko bylo kaceřováno a spíláno mu českých psů a zrádců. Tak náš lid a zvláště vojíní byli ustrkováni jak v zázemí, tak na bojištích. Z Německa a Rakouska posílali zprávy o velikých dělech, avšak prohranou námořní bitvu u Skageraku zamlčeli. Německo se dovolávalo Boha a všude se dávaly nálepky „Gott straffe England“, my se nebojíme nikoho, jen Boha, ač porušili všechny smlouvy. Nadšenci, němečtí vojáci měli jako patriotické odznaky různé plechové cetky za čapkami a po kabátech a cinkali s tím, jak psíci známkami. Bylo to směšné podívání. Kam Němci přišli, vše rozkradli a zničili. Vždyť z Ruska odváželi i ornou půdu. Sám jeden Sasík v Bukovině v Brašově prohlásil, že Rumuni nejsou našimi nepřáteli, ale naši Němci, místo ochrany rozkradli a odvezli nám vše do Německa i náš nábytek. Otevřel-li Čech ústa a učinil poznámku, již byl v žaláři. Špilberk v Brně byl pln české inteligence, třeba jen mohl míti vignetku na krabičce zápalek bílo-modro-červenou. Takové nálepky museli obchodníci s krabiček oškrabatí, jinak šel na Špilberk. Starosta obce Mohelna dostal za svého bla-

hodárnou činnost záslužný kříž a praví se, že takoví starostové byli v celé Moravě jen dva. Pan Chylka z Mohelna a pan starosta v Budišově. Pan fařář Pluskal, dobrá duše, zachránil mnoho lidí úpisy na válečné půjčky a pan řídící Kolínský se také činil. Rekvisice byly u nás svědomitě a důsledně prováděny. Rolníci počali se pouštět do polních prací a v prvé řadě ti, kteří měli aspoň 20 hektarů polí, a to měli skoro všichni a tak to šlo dále. Za výlohy rekvisiční se propilo u hostinského na radnici 2.200 Kč u Josefa Němce.

V tomto roce byl postaven domek číslo 230. Zemřel obecní tajemník, Jan Kostelník, který si jen přál přežít válku, aby se dočkal, jak dopadne, neboť byl nepřitelem Rakouska. Dle exhibitního protokolu č. j. 400, dne 20. srpna 1915 zvolen předsedou aprovisační komise Jakub Senský, obchodník. Dne 21. srpna dle exhibitního protokolu č. 408, obec oznamuje okresní politické správě, že o mléko pro chudinu jest úplně postaráno. Datum 24. srpna 1915. Rok 1916. Dle exhibitního protokolu čís. 599, dne 13. prosince oznamuje obec, že aprovisační odbor pro Mohelno Václav Chylka předseda, Senský, Kolínský. Toto oznámení psal pan Kolínský. Hned v počátcích byly svedeny velké boje poslední síly Rakouska, Německa, Turecka a Bulharska, avšak bezvýsledně. Bylo mnoho mrtvých, raněných a asi 200 vojnů zajatých jen z Mohelna. Taktéž byla ujednána četnickým strážmistrem Holinkou, jenž měl každý rakušácký vlas, že ženy narukovaných musejí jít pracovat ke dvoru, ale tyto se nedaly a řekly, že až půjdou páni a jejich ženy ku dvoru, pak že ony také půjdou, a ony pracovat nešly, čímž akce ztroskotala. Chudý lid dostával lístky na odběr mouky, sádla, mýdla, při čemž hynul hladem. Prodati mu nechtěl nikdo, neboť se bál, že bude potrestán, ale pod rukou dostal 1 kg mouky za 20 korun. Kdo neměl aprovisace,

za peníze ničeho nekoupil. A zvláště se ženami narukovaných vojnů se zacházelo jako s otroky. Ať se ohlédl kamkoliv, všude klam a darebáctví. Bída nemilosrdně týrala chudý lid, který byl živěn kukuřicí a zelím s červy, fazolemi pro dobytek a všelikým smetím. Ač dle exhibitního protokolu obecního z roku 1916, číslo 493, obec oznamuje dne 10. listopadu, že jest určeno pro jednu osobu $\frac{1}{2}$ kg hovězího masa; zapsal pan Jan Kolínský. První nabídka míru přišla z Německa, kdy jeho vojsko bylo blízko vítězství. Na západě spojenci drželi sotva linii. Německá nota ze dne 12. prosince 1916 byla obsažena v notě z 12. prosince prostřednictvím neutrálních mocností Španělska a Švýcarska a Spojených Států Amerických. Hlavní články noty byl tento. Naším cílem není rozdrtili ani zničili své protivníky přesto, že jsme si vědomi své vojenské a hospodářské síly a pohotovosti pokračovali ve válce, která nám byla vnucena, bude-li nutno, až do trpkého konce a zároveň vedení přáním zabránili dalšímu prolévání krve a učinili konec válečným ukrutnostem. Čtyři spojené mocnosti navrhuji vstoupením do mírového jednání. Jak chlélo Německo uzavřít mír a za jakých podmínek, není známo. Tato nabídka byla učiněna proto, že se ústřední mocnosti cítily vítězi. Současně byla učiněna a zaslána nota a cíle její byly vyjádřeny takto: Německo vede obrannou válku proti nepřátelům, kteří směřují k jeho zničení. Odpověď spojeneckých vlád. Francouzský ministr Briand navrhl nabídku jako past a ministerský předseda Loyd George v řeči v poslanecké sněmovně 19. prosince 1916 prohlásil, že přistoupili k poradě na pozvání Německa, jež se samo prohlašuje za vítěze, bez znalosti návrhu, znamená, vstrčili hlavu do smyčky, kde konce provazu drží Němci v rukou. Nota presidenta Wilsona 18. prosince 1916, kdy podal válčícím státům šest dní po

vydání německé noty, podal tento, že čin není ve spojení s návrhy středních mocností a upozornil, že obě strany prohlásily, že vedou obrannou válku a že se prohlásili k ochraně malých národů. Spojené státy mají živý zájem jako válčící státy na nutných opatřeních, zajištění budoucího míru světového. Roku 1917 bylo tolik peněz, že si jich lid nevážil a přímo se rozhazovaly. Potravin skoro žádných již nebylo a zvláště u chudého lidu. Lid docházel z Brna a jiných měst. Zlaté a jiné věci si selský lid vyměňoval a dával za šatstvo a potraviny. O mase nelze se zmiňovati, neboť stálo maso vepřové 30 — 50 Kč, sádlo 50 Kč kg. U vojska jsme nosili dřevěné podrážky, boty samý příštípek a plno vši. Po drahách nikdo nechtěl peněz a celá akce směřovala buď k revoluci nebo k vymření hlady. Žádných potravin ani v zázemí nebylo ani na bojištích. Ruská císařská rodina byla povražděna a ujal se vlády Kerenský. Počal ještě nápor na bojišti u Zborova, ve kterém již hrdě bojovali čeští legionáři proti Rakousku a Německu. Rumunsko právě vedlo válku a čekalo se na rozhodnou bitvu na francouzské frontě, jak sám spisovatel byl o věci dobře spraven. Zálohy německého a rakouského vojska stály v nepřehledných masách od Mohuče až k Melám, čekající rozhodné bitvy na den 20. července. Avšak po několikadenní bitvě nehlásilo se ani z rakouského generálního štábu, ani německého, vítězství. Tím jsme byli dobře informováni. Vojáci věděli, že osud ústředních mocností jest zpečetěn a akce proti Paříži prohraná. Spoj. mocnosti odpověděly dne 10. ledna 1917 ve společné notě datované v Paříži. Prohlásily všeobecně souhlas s návrhem zříditi svaz národů, který zajistí mír a spravedlnost na celém světě a vymezili své válečné cíle. Obnovili Belgii, Srbsko, Černou Horu a dáli jim povinnou náhradu. Dne 30. května o 11. hodině otevřely

se brány rakouského parlamentu a čeští poslanci se ohradili proti rakouské vládě a jejímu postupu. Za český svaz prohlásil poslanec Staněk pod dojmem postupu, že se čeští poslanci budou domáhati spojení všech kmenů československých v demokratický stát a ještě dále šel poslanec Kalina a dovolával se sebeurčení českoslov. národa, vyklidili obsazené území Francie, Ruska, Rumunska a dáli jim spravedlivé náhrady. Reorganizovali Evropu na pevném podkladě, osvobodili Italy, Slovanů, Rumunů a Čechoslováky od cizího panství. Odstranili Olomanskou říši. Přímým důsledkem přijatých odpovědí bylo poselství ze dne 22. ledna, kde bylo domluveno, jak se Spojené Státy postaví k ní. President Wilson prohlásil, že jest nemyslitelné, aby Spojené Státy nehrály žádné úlohy v takovém podniku, musí lid Spojených Států Amerických prokázat službu, přidati moc a souhlas k autoritě a síle ostatních národů. Svoboda moří jest podmínkou „Sine qua non“. Papežské mírové smlouvy a návrhy 1917 na počátku roku staly se událostí, které daly válce nový směr. Byla to ruská revoluce a vyhlášení války Spojenými Státy Americkými Německu, dne 6. dubna 1917, aby byly vyneseny základní cíle války. Mezi 6. dubnem a 8. prosincem vyhlásilo válku, nebo přerušilo styky diplomatické 16 malých států a velkých na jaře 1917. Vojenská situace spojenců se zlepšila. Němci byli na západní frontě odrazeni v Hindenburgově linii. Britové dobyli Bagdadu a postupovali proti Jerusálemu za součinnosti Ruska v Malé Asii, kde byla rozhodující výprava proti Turecké říši. Tyto události učinily první vnitřní politickou krizi německou. Od počátku války 1917 11. července poprvé odmítl říšský sněm hlasovati pro válečný úvěr. 19. července po odstoupení kancléře Betmana Holvecka nastoupil Michaelis. Bylo odhlasováno většinou 214 hlasů proti 116 hlasům. Německo

se chopilo zbraní v sebeobraně za celistvost svého území. Říšský sněm usiluje o mír a to o trvalý mír mezi národy a t. d. Totéž co Dohoda žádala. Papežská nota ze dne 14. srpna 1917 byla provoláním pro mír všech národů, aby skončili válku na základě kompromisu nabídnuté zásady.

(Poznámka). Dle exhibního protokolu číslo 126, 127 a 128, oznamuje představenstvo obce seznam aprovisační komise, rekvisiční komise a komisař a žádají plat za cesly při soupisu zásob. Pan komisař Kolínský, Chytka Václav, Josef Borek, Karel Kašpar a Jindřich Koloušek. Dále dle čísla 125, roku 1917, za ubytování 8 vojáků od 26. února do 6. března za 9 dní po 5 korunách, to jest 360 korun.

Rok 1918.

Vojsko pro špatnou výživu utíkalo od svých pluků a počalo se schovávat po lesích a nazývalo se „Zelený kádr“. Důstojníci ochabli, protože viděli, že se válka musí skončit a každý odpor proti dohodě jest marný. Nový císař Karel vydal manifest k lidu. Přestaly tresty a Německo s Rakouskem poznalo, že se svým vítězstvím je u konce. V říšské radě počali čeští poslanci, kteří po propuštění z vězení a internačních táborů jako poslanci byli propuštěni, mluvit pro trýznění českého lidu, zejména Staněk, Klofáč, Stříbrný, který odkryl vše, co se dělo s politicky podezřelými, jak byli trýzněni, až v říšské radě lid plakal. Rok tento jest nejdůležitějším v dějinách českého národa a rovněž pro naše městečko.

Dne 28. října v noci prohlášena samostatnost a tak po 300 letě porobě utvořena samostatná republika československá. Jejím presidentem zvolen Tomáš Garrigue Masaryk. Všude plno praporů, hudby, veselí neb

pravda zvítězila a tak utrpení českého lidu skončeno. Mírové jednání v Brestu Litevském 1918 za tři měsíce po papežských návrzích stalo se událostí, jež brzy přivedlo do postavení, které centrálním mocnostem umožnilo svržení vlády Kerenského. Bolševici pod vedením Lenina a Trockého stali se pány Ruska, které bylo hospodářsky vyčerpané. Nový režim zřekl se smluv se spojenci dne 15. prosince 1917. Vyjednával o zvláštní mír s Německem na konferenci v Brestu Litevském dne 22. prosince 1917 do 10. února 1918. Zde se stala smlouva ponížující, jež olevřela dvěře rakouským a německým vykořisťovatelům, což sami bolševici zaviniili. Hrabě Černín dne 25. prosince dal návrh, na kterém podkladě měl býti uzavřen mír bez náhrad a anexí. Dne 8. ledna 1918 řeč Wilsonova a Loyda George obsahovala určité mírové smlouvy. Řeči tyto byly proneseny před Trade Union, kdež následovala dne 8. ledna řeč presidenta Spojených Států Wilsona, v níž se vyslovil o 14 bodech. V bodu X. označil pro nás, národům Rakouska a Uherska, jejich místo mezi národy. Přejeme se viděti zabezpečeni a zajištěni, nutno dáti volnější příležitost k autonomnímu vývoji. Po výměně ještě mnoha not Německa a presidenta Wilsona dne 28. října 1918 zaslala rakouská vláda prohlášení jako odpověď na presidentovu notu. Rakousko-Uhersko přijímá všechny podmínky, které president stanovil jako základ pro vyjednávání příměří a míru, není překážek, podle názoru vlády rakousko-uherské, aby se přistoupilo k vyjednávání a bylo okamžité příměří. Bulharsko vystoupilo dne 29. září 1918 z řad válečniců. Dne 5. listopadu 1918 bylo Německo odkázáno na maršála Foché prostřednictvím sekretáře Lansiga a švýcarského vyslance. Podmínky příměří Německa dne 8. listopadu, když bylo skončeno vyjednávání přijaté a Fochem podepsané 11. listopadu o 11. hodině dopolední dle fran-

couzského času. Toť konec světové války, která nás tížila.

*Padlí a zemřelí ve světové válce z farnosti Mohelské.
Mohelenští.*

1. Brázda Cyril, 2. Bouška Leopold, 3. Dvořák František, 4. Tukxa Antonín, 5. Gross Jan, 6. Hanzlík Josef, 7. Holík Jan, 8. Horák František, 9. Horák Josef, 10. Hošek Cyril, 11. Janáček Jan, 12. Jíra Antonín, 13. Kouček František, 14. Kopuleť Fr., 15. Kostelník Jan, 16. Knotek Richard, 17. Klein Antonín, 18. Macek Jindřich, 19. Mohelský Frant., 20. Ostatek Antonín, 21. Papoušek František, 22. Papoušek Richard, 23. Peška Stanislav, 24. Polehla Ladislav, 25. Strašák Konrád, 26. Soukop František, 27. Stránský Gabriel, 28. Švec Jindřich, 29. Šídla Frant., 30. Šebesta Jan, 31. Záměta František, 32. Žák Frant., 33. Žák Leopold, 34. Žikeš Josef, 35. Jurka Emil, 36. Hort Josef, 37. Hort Josef, 38. Horký Josef, 39. Chytka Antonín, 40. Kačírek Frant., 41. Malý Karel, 42. Mohelský Jindřich, 43. Nováček Augustin, 44. Nováček Frant., 45. Šíbrl Reimund, 46. Věžník Jan, 47. Věžník Leopold. Tedy jest patrné, že Mohelno a občané naši dali mnoho svých miláčků válečné liti a jsou to ještě mladí lidé. Avšak co bylo, zapomíná se. Našich hrdinů, kteří ve válečných útrapách padli aneb zemřeli, budiž vždy vzpomínáno!

Rok 1919.

Drahota počala stoupat. Mužské šněrovací boly, které stály dříve 60 korun, stály hned 120 korun. Pro velké množství papírových peněz, přistoupilo se poprvé v našem státě ku kolkování peněz, které zřídil první československý ministr financí, Dr. Alois

Rašín, Rakouskem vězněný. Tímto zákrokem zachránil naši valutu. Dle jeho metody později se odhodlali i jiné státy zachrániti se. Kolkování dělo se následně: do obnosu 500 korun po odkolkování peněz se obnos hned vrátil majiteli, po obnosu 500 korun výše zadržela se polovice kolkovaného obnosu a byla později během času vrácena neb odečtena na státní dávky a daně. Opraven volební řád a vypsány volby do obcí, dle nového tajného a přímého hlasovacího práva podle vázaných kandidátních listin. Dle těchto voleb byli zvoleni: starosta Václav Chytka, radní Karel Kašpar, Jakub Senský, Ulman Štěpán, Josef Němec, Frant. Šídlo, čís. 18; členy obecního zastupitelstva: Josef Holý číslo 126, Jan Matoušek číslo 63, Jan Vuršt, Jan Hanzl, Josef Knotek, Rudolf Chytka, Frant. Procházka, Antonín Tomek, Frant. Nováček, řezník, Kočí Frant., Gros František, Josef Loupal. Tento nový výbor postavil novou budovu pro pošlovní úřad a četnickou stanici za obnos 250.000 a obdržel státní subvenci tak, že celá budova byla zdarma. Antonín Kašpar, stavitel, koupil starý mlýn, („Papírnu“) za 36.000 Kč a postavil tam pilu. Do finanční komise byli zvoleni: Jakub Senský, Ulman Štěpán, Dr. Jaroslav Svoboda, Antonín Kašpar, stavitel, Jan Matoušek, Jan Kolínský, František Šídlo číslo 18.

Roku 1920 počalo úřadovati nové obecní zastupitelstvo a zvolen obecním tajemníkem Josef Račický z Náměště.

Roku 1921 zemřel obecní tajemník Račický a byl zvolen tajemníkem Jan Mann. Na zakročení obecních radních byla otevřena měšťanská škola. Deputace sestávající z členů obecních radních Štěpána Ulmana, Václava Chytky, Františka Šídly číslo 18 a Josefa Němce, kteří u ministerského rady Svitavského o otevření školy měšťanské se přičinili a která byla ihned otevře-

na a prvním předitelem jmenován František Janolka z Mikulovic. Bylo sčítání lidu. Napočteno 1403 osoby ve 238 domech a narodilo se 41 dítě, zemřelo 26 osob. V lednu byla volena místní školní rada podle nového volebního řádu, do které byli zvoleni: Jan Kollínský, Františka Dřevíková, Ulman Štěpán, Václav Chytka, Marie Černá, Josef Němec, Jan Vuršt, za obec Kramolín zvolen Rohovský František, domkář. Zřízen byl

Mohelno v r. 1920.

rybářský spolek v Mohelně. Stanovy sepsali Jan Mann a Ulman Štěpán, které zemská politická správa schválila a zvolen bývalý nájemce, Antonín Sýkora předsedou, Štěpán Ulman místopředsedou, Josef Němec pokladníkem, Josef Loupal jednatelem.

Konečně přitáhli naši legionáři do svého domova, který tak dlouho nespali, avšak tři z těchto zůstali a byli pohřbeni v Rusku.

Zemřeli a padli: Chytka Antonín čís. 98. Horák Josef čís. 56. Cyril Brázda čís. 118. Vrátili se tito legionáři. Hort Josef, Kašpar Antonín, Hubatka Antonín, Soukup Stanislav, Mohelský Rudolf, Mohelský Josef, Zák Josef, Vlašín František, Šídlo Jan, Dvořák Josef, Hloužek František, Janáček Jan (kamnář), Janáček Vincenc, Šebesta Karel, Kotoun Frant., Francouzskými legionáři byli: Staněk Jan, Staněk Karel a Pražák Josef. Cťme je a vážíme si jich, neboť jejich ideály byly vskutku cí Mohelna.

Roku 1922 narozeno 47 a zemřelo 20 osob. Bylo postaveno 12 nových domků na stálí podporu. Jednota Orel postavila tělocvičnu na koupeném pozemku od Štěpána Ulmana, za 1200 korun. Tělocvična stála 60.000 Kč. Předsedou byl Jan Vuršt, pokladník Karel Kopeček.

Císař Vilém II. svým chováním vůči podřízeným byl hrubým a za svého panování, dle jeho vlastních poznámek v ničem nezadal svému předchůdci, bojovnému Bedřichu II. Samý kousavý vtip. Tak na příklad: roku 1765 žádal poručík Winterfeld o 12.000 dolarů, aby uchoval svůj majetek. Král zamítl žádost jeho s poznámkou „nejsem bankéřem“. Roku 1767 žádal dělostřelecký důstojník Spangenberg, nemanželský syn plukovníka Keltého, aby byl legitimován. Král připsal na žádost: „Kdo může všechna děcka poběhlic naturalisovati“. Dvorní kazatel Cochius v Postupimi prosil o místo u domu Berlínského. Odpověděl mu slovy písma svatého: „Ježíš dí: Království mé není z tohoto světa“, — „tak musejí smýšlet i kazatelé“. Profesor Bozeli podává prospekt časopisu, který mnil vydávati. Odpověď: „Mnoho štěslí s tím neudělá; opakuji mockrát, co již bylo řečeno“. Komoří oznamuje, že dostal tabatěrku a brilantový prsten od prince Bedřicha Dánského. Odpověď: Gratuluji, že měla žebrola úspěch.

Tací Habsburkové rakouští, jako němečtí Hohenzolernové a ani Vilém si nezahlali, neboť byl ještě horší.

Roku 1923 narozeno v Mohelně 45 dětí a zemřelo 28 osob. Byl postřelen ministr financí, Dr. Alois Rašín mladíkem Šoupalem. Nikdo se nedověděl pravé příčiny, proč tak učinil. Po krátké době podlehl ministr svému zranění. Vyhořel dům číslo 122, Karla Nováčka. V září postaven domek číslo 268 nákladem 48.000 Kč a domky na silnici k Březníku, počínaje čtvrtým domkem od poštovní budovy, až po černý kříž. Počalo se s dobýváním osinku a hadce, které vynalezl Ulman Štěpán, avšak po třech nedělích bylo zastaveno pro nedostatek kapitálu. Jest zde dosti manganu a různých rud. Štěpán Ulman postoupil své právo Bedř. Blimsritrovi, mlynáři v Dukovanském mlýně, který se mu zavázal platit 5% úrok odměny z čistého zisku. Dne 16. června bylo přikročeno k parcelaci dvora v Mohelně, kterou prováděl ing. Hlavatý, parcelační komisař státního Pozemkového úřadu a parcelace provedla se k nespokojenosti malého lidu. V poradním sboru byli: Štěpán Ulman, Josef Hošek, číslo 8, Vítězslav Mazánek, František Procházka, panský kolář. Avšak parcelace prováděla se mimo poradní sbor. Pan komisař si věc rozhodl jak sám chtěl, neboť lid posílal hanebné dopisy jeden na druhého z nepřátelství. A tak byl drobný lid sám vinen, že tak na jeho úkor se stalo. Ustanovilo se lihovarnické družstvo s předsedou Josefem Němcem, kovářem. Zůstaly 3 neděly asi o 66 mírách pozemku. 1 neděl lihovarnické družstvo, druhý Hort z Březníka, třetí Horký ze Studence. Část budovy dostala jednota Sokol. Část spořitelni a záloženský spolek a dva nedělníci, Hort a Horký, ostatní budovy rozebrali si zaměstnanci a na ty, na které se nedostalo, byla jim rozdělena zahrada „Chmelenc“. Odešel na odpočinek ředitel měšťanské školy, Fran-

tišek Janotka, po mnoha pronásledováních od lidí, kteří nezasluhují ani, aby jejich jména byla uvedena. Na nařízení okresní politické správy zvolen první honobní výbor: Frant. Kryška, předseda, Štěpán Ulman, jednatel, Jan Machát, Josef Holý číslo 126, Tomáš Horký, František Příbyl a Josef Nováček. Po 50 letech občané se naklonili k místnímu mlynáři Josefu Tkanému a přikročeno k projektu silnice do Dukovan, směrem k mohelskému mlýnu. Obec utřžila za les 86.000 Kč, za prosekávku 40.000 Kč. Provedena obecní volba. Starostou zvolen Jakub Senský, náměstkem Frant. Příbyl. Členové obecní rady: Filip Vaněk, Jan Hlavatý, Josef Němec a Josef Hošek. Členy výboru: Josef Bergr, Václav Chylka, Rudolf Chylka, František Procházka, Josef Němec, kovář, Josef Holý, kovář, Antonín Zajíc, Vítězslav Mazánek, Antonín Tomek, Frant. Šídlo číslo 18, Jakub Horák, kamnář.

Rok 1925. Tento rok byla zima tak malá, že takové nikdo nepamatuje. Byla zde revise od Zemského výboru, kterou prováděl rada účtárny Tvrký a Koblížek z Brna. Při revisi shledáno, že dřívější starosta má manko 9.500 Kč. Poněvadž nemohlo býti všechno zjištěno, odešel revident a později mělo býti přikročeno k likvidaci obecního majetku. V listopadu bylo podruhé usneseno zříditi elektrické osvětlení. V Mohelně bylo navázáno jednání se severozápadními elektrárnami a během 14 dnů smlouva podepsána a počalo se hned stavěti. Moravský Zemský výbor povolil obci zápůjčku 380.000 Kč. Mezi lidem panuje hrozné sobectví, nenávisť jednoho ke druhému; zkrátka hrozné poměry poválečné. Dne 15. listopadu byly provedeny volby do Národního shromáždění. V Mohelně strana lidová měla 197 hlasů, agrární 213, sociál. demokrati 200, národní social. 17, komunisté 17, živnostníci 113, ostatní strany měly jen několik málo hlasů. Dne 30.

listopádu nastala krutá zima 19° R. Obec udělala cestu od domu Frant. Kryšky k domku čís. 141, ke kanálu u silnice do Kozí Hory a byla tak drahá, že to museli být na památku všech účtů mohelských. V květnu řádila tyfová epidemie. Onemocnělo mnoho lidí a zemřeli: Žák Josef 24 roků starý, Nováček Josef 18 roků, vdova Dvořáková z chudobince. Ostatní v nemocnici ivančické se uzdravili. Obecní zastupitelstvo se usneslo prodati obecní radnici. Věž u kostela byla opravena a ve faře byly provedeny opravy. Předsedou konkurenčního kostelního výboru byl Jan Hlavalý číslo 19 z Mohelna. Postaven transformátor u lihovaru, ale pro velkou zimu nemohl být dodělán. Jednota Orel postavila biograf, na který kaplan Noha dal peníze. Jednota Sokol založena 19. III. 1919, opravila přidělené budovy od Stát. Pozemkového úřadu a postavila řádnou sokolovnu v ceně 120.000 Kč. Postaven pěkný sál a zřízeno krásné jeviště. Členů bylo 68, žactva 120, kterýž počet rok od roku stoupá. Je to jediné pokrokové středisko v obci. Náčelníkem byl Jan Janáček, obuvník a předsedou Josef Hošek číslo 7, předsedou stavební komise uč. Pochop.

Rok 1926. Osvětlení a elektrisace byla provedena. Zařízení v domácnostech stálo: 2 svělla výpusty 178 Kč a přípojka do domu od 125 Kč výše. Ceny obilí byly levnější. Žito stálo Kč 120 za 1 q, pšenice 168, ječmen 120, hrách 160, sláma 30 Kč. Obec utřžila 160.000 Kč. Dne 31. prosince byla rozdělena obecní honitba na obecní vlastní a na obecní majitele pozemku. Na vyzvání jednatele, Štěpána Ulmana dostavil se k nájmu honitby zemský účetní rada hypoteční banky v Brně, Karel Čupr a vydražil honitbu za Kč 7.900 a občané mohelští dali 8.000 Kč. Dne 8. ledna vydražena byla obecní vlastní honitba za 6.000 Kč; až do této doby stály obě honitby 302 Kč a tímto

byla celá honitba vydražena za 14.000 Kč proti dřívějším 302 Kč. Obecní vlastní honitbu pronajal nádlešní Bašný z Dukovan a obecní majitel pozemku, stavitel Kašpar a Rudolf Vyzina. Nová sokolovna byla slavnostně otevřena ve dnech 17. a 18. července. 17. července sehrán div. kus „Ztracenci“, 18. července, kdy dostavil se bezmračný den, uprosřed měsíce dešťů, za ohromné účasti z dalekého okolí konáno veřejné cvičení. Účast byla veliká — na 4.000 osob a slavnost pěkně skončena.

Rok 1927. Tak mírné zimy nikdo nepamatoval, jako byla v tomto roce. Ještě v lednu šípky a některé stromy držely zchovalý zelený list; jen nepatrně mrzlo. Ke konci prosince rozšířila se španělská chřipka a řádila po celé Evropě. Mnoho lidí zemřelo; v Mohelně několik starších osob. Dne 3. února byla v Náměšti spáchána vražda o 19. hodině večerní. V zámku, lesní rada Tyl, jeho manželka a služebná Kořenová byli zavražděni. Tyl byl 65 roků stár, jeho žena 64 roky a služebná 27 roků. Po dlouhém pátrání byl zatčen jakýs Kuba a v Náměšti ponechán ve vazbě a musel v kruté zimě, která se od ledna stupňovala nocovali mezi mrtvolami v márnici v Náměšti za asistence četníků dva dni, aby se doznal. Marné ale bylo toto týrání člověka tak bestiálně, neboť za několik dnů se dokázalo, že Kuba je nevinný a že stopy od krve na oděvě jsou krev slepičí, kterou se při krádeži slepic poříšnil. Pak byl zatčen milenec služebné Kořenové, Horníček, jak se dokázalo též nevinně. A konečně byl zatčen hraběcí sekretář Vojtěch, avšak již 22. února propuštěn z vězení ve Znojme a při cestě opět zatčen v Okříškách a veden zase do Znojma do vězení. Konečně byl nalezen pravý vrah Filipín, zahradnický pomocník zámecký, který se schoval do zámeckého sklepa a tam si zahradnickou žabkou pořezal

žily. Po velké námaze v bolestech vyhrabal se z této jámy a byl dán do městské nemocnice, kde se k vraždě přiznal. Po delším šetření udal, že mu sekretář Vojtěch slíbil 25.000 Kč, zabije-li radu Tyla a pomůže mu za hranice. Filipín je mladík nepřičetný a jeho řeči prozrazují buď lež nebo nesmysl. Dne 9. března byl sekretář Vojtěch z vazby propuštěn, neboť obvinění naň vznesené Filipín odvolal při konfrontaci a pravil, že si věc vymyslel, aby byl před soudem chráněn. Na chřipkovou epidemii zemřeli v Mohelně Jan Ostrý čís. 10. V celé republice dle statistiky do 26. března 1927 úředně zjištěných 12.000 osob. Dne 6. září vyhořel dům Josefa Nováčka číslo 64 o 6. hod. večerní. Roku tohoto bylo prodáno 140 čísel lesa a strženo celkem 195.000 Kč.

Roku 1926 dle úřední statistiky bylo nakažlivých nemocí v Československu 36.750 případů a z těchto 1643 končilo smrtí. V roce 1925 35.996 a zemřelo 1723; na sřevní tyf a paratyf 162 a 205 na skvrnitý tyf. Na veškeré epidemické nemoce připadá na Moravu a Slezsko 22,9%.

Rok 1928.

Dne 8. ledna vyhořela stodola Karla Horáka, číslo 56, avšak již dne 9. v noci o 1/2 1 hod. opět vyhořela stodola staviteli Antonínu Kašparovi, číslo 53. Dne 4. března v neděli konaly se volby do obecního zastupitelstva. Bylo podáno 10 kandidátek. Tyto byly: č. 1. komunisté, č. 2. lidová strana, č. 3. živnostníci, č. 4. národní socialisté, č. 5. sociální demokraté, č. 6. agráři, č. 7. domovínáři, č. 8. občanská strana republikánská, č. 9. samostatná strana kaplana Nohy pod názvem „Pro blaho všech občanů“, č. 10. „Pro rozkvět obce.“ Vedoucí kandidátek byli komunisti Josef Pra-

žák, lidovec František Šídlo č. 18, živnostník Filip Vaněk, národní soc. Ulman Štěpán, soc. demokrat Jakub Senský, agrárník František Příbyl, domovínář. Vítězslav Mazánek, občanské Václav Chylka, opoziční lidové kaplan Noha, „Rozkvět obce“ Josef Pochop. Odevzdáno právoplatných hlasů 811. Z těchto obdrželi: komunisté 81 hlas, lidovci 105, živnostníci 104, národní socialisté 100, (97 platných a 3 rozlříštěné), sociální demokraté 95, agráři 109, domovínáři 26, občanská agrární 71, kaplan Noha 81, „Rozkvět obce“ 34. Zvoleni byli: za komunisty Josef Pražák a Knotek František. Za lidovce Šídlo František a Vurší Jan. Za živnostníky Filip Vaněk, Eduard Padrta a Kočí Fr. Za národní socialisty Ulman Štěpán a Kryška František. Za sociální demokraty Jakub Senský a Antonín Zajíc. Za agráři Příbyl František a Josef Hošek, číslo 7. Za domovínáře nikdo; propadli. Za občanskou agrární Chylka Václav a Tomáš Horký. Za opoziční lidovou Jan Noha, kaplan. Za „Rozkvět obce“ též nikdo. Volební číslo bylo 43 hlasy. Poněvadž kandidátky číslo 7 a číslo 10 neobdržely volebního čísla, neobdržely mandátu. Při skrutiniu povstalo nedorozumění a dělení mandátů bylo nesprávné a měly býti straně národně-sociální přiřknuty 3 mandáty a lidovcům též.

Volba starosty a náměstků se provedla a zvolen 10 hlasy Filip Vaněk starostou. Při volbě náměstků byla užší volba mezi Františkem Příbylem a malířem Štěpánem Ulmanem. Jelikož dle smluvených stran sociálně-demokratické a živnostnické, stala se zrada a tyto dvě strany nedodržely úmluvy, byl zvolen František Příbyl náměstkem. K volbě obecní rady nedošlo a byl podán rekurs stranou Ulmanovou. Volba dodatečně ustanovením Zemské správy politické v Brně, ze dne 24. května 1928 č. j. 53.274-III byla provedena dne 6. června 1928 a zvolena obecní rada takto: za soci-

ální demokraty Antonín Zajíc, za čs. stranu rolníků, živnostníků a domkářů Ulman Štěpán, za stranu lidovou František Šídlo, číslo 18, za sdruženou stranu „Pro blaho všech“ a občanskou agrární, Václav Chytka. Strana živnostenská a agrární měly starosty a náměstká, strana komunistická losováním vytáhla lístek prázdný a proto nedostala zastoupení v obecní radě. Konečně dne 23. června po převzetí obecních záležitostí byly voleny komise, do kterých byli zvoleni: komunikace Václav Chytka, do stavební František Příbyl, policejní Ulman Štěpán, lesní Šídlo František číslo 18, chudínští Filip Vaněk.

Počasí celý měsíc květen a červen jest velmi chladné a deštivé tak, že při sušení sena lid má mnoho práce a nemůže býti s polními pracemi hotov. Situace světová a politická jest na mrtvém bodu a není pro nás nic zvláštního. V Brně jest pořádána „Výstava Soudobé Kultury“. Těší se veliké oblibě našich i zahraničních hoslí.

Nobilovu výpravu k severní točně, která pravěpodobně někde uvázla a není o ní nejmenších zpráv. Výprava je hledána norským polárním badatelem Amundsenem, který obětoval svůj život na vypátrání Nobilovy výpravy, jejímž účastníkem byl československý příslušník Dr. František Běhounek.

Dne 22. června hlásí ČTK, že ze Říma se oznamuje, že generál Nobile s posádkou vzducholodi „Italia“ je, vyjma jednoho člena výpravy, Malmgröma, zachráněn.

Obydlené domy v Mohelně dne 1. ledna 1928. Číslo 1. Následkem parcelace velkostalku a budovy dvora, ze které povstalo po úpravě několik čísel. Číslo 1. Reifeisenová záložna, 2 lihovar, který patří lihovarnickému družstvu, 3 Marie Ostalková, 4 Inocenc Svoboda, řezník, 5 Josef Mohelský, 6 Franěk Josef, 7 Hošek Josef, 8 Kopeček Karel, 9 Knotek František, 10 Obecní ne-

mocnice, 11 Janeček Karel, 12 Ostrý Jan, 13 Kostelník Josef, 14 Pálenský Jan, 15 Dvořáček František, 16 Zikeš František, 17 Nestražil Josef, Janečková Magdalena, 18 Šídlo František, 19 Drápela Josef, 20 Příbyl František, 21 Kostelník František, 22 Staněk František, 23 Loupal Josef, 24 Nováčková Julie, 25 Hošek František, 26 Mohelský Hubert, 27 Staněk Richard, 28 Matěj Růžička, hostinec, 29 Horák František, 30 Brázda Karel, 31 Papoušek Stanislav, 32 Bergr Josef, 33 Papoušek Josef, 34 Madeříč Cyril, 35 Kotrsal Alois, 36 Svoboda Jaroslav, 37 Kočí František, 38 Padrta Eduard, 39 Hošek Antonín, 40 Soukup Cyril, 41 Palata Josef, 42 Knotek Jan, 43 Šídlová Marie, 44 Dvořák Josef, 45 Sladký František, 46 Horák Antonín, 47 Švec František, 48 Kerndl Antonín, 49 Vyzina Rudolf, 50 Zdražil Josef, 51 Pelán Ferdinand, 52 Konečný František, 53 Kašpar Jos. stavitel, 54 Horák Karel, 55 Pražák Josef, 56 Horák Karel, 57 Jindřich Kafka, 58 Kryška Fr., 59 Kazatel Jan — Hošek Karel, 60 Lipecký Jaroslav, 61 Outulný Josef pekař, 62 Procházka Frant., 63 Matoušek Jan, 64 Nováček Josef, 65 Horký Frant., 66 Polák Antonín, 67 Nováčková Marie, 68 Machát Jan, 69 Dočekal Adolf, 70 Kašpar Karel, 71 Dvořák Adolf, 72 Ondráček Cyril, 73 Hošková Františka, 74 Mutlová Antonie, 75 Doufal Jan, 77 Chmelka Jan, 78 Kovaříková Marie, 79 Horáková Marie, 80 Povolný Václav hokynář, 81 Tomek Antonín, 82 Šibrál František, 83 Hanzlová Františka, 84 obec. radnice, 85 Dvořák Rudolf, 86 Drápal Pavel, 87 Nováček František, 88 Pluskal Jos. farář, 89 Staněk Karel a hostinec Staněk Josef, 90 Macek Josef, 91 Franěk Frant., 92 Němec Josef, 93 Mazánek kovář, 94 Ryšánek Leopold, 95 Jan Šebesta, 96 Zajíc Ludvík dámský krejčí, 97 Drápela František, 98 Chytka František, 99 Šídlo Ondřej, 100 Kudláč Josef, 101 Dobrovolný František, 102 Matoušek Josef, 103 Eliáš Jan,

104 Malý Karel, 105 Chylka Hubert, 106 Horký Tomáš,
107 Němec František, 108 Chytka František, 109 Šídlo
Josef, 110 Loupal Ferdinand, 111 Pelán František,
112 Nováčková Marie, 113 Odvárka Antonín, 114 Horký
František, 115 Chylka Václav, 116 Šebesta Karel,
117 Kašpar Stanislav, 118 Brázda František, 119 Hla-
vatý Jan, 120 Hošek Adolf, 121 Horký František, 122
Nováček Karel, 123 Josefa Knolková, 124 Němec Ant.,
125 Stránský František, 126 Holý Josef, 127 Hort Josef,
128 Gros Josef, 129 Jelínek Leopold, 130 Kašpar Ant.,
131 Šebesta Karel, 132 Drápela František, 133 Knotek
František, 134 Tkaný Josef mlýn, 135 Straus Frant.,
137 Malý František, 138 Klein František, 139 Chadim
Jos., 140 Kopeček Ant., 141 Max Blehla, 142 Hubalka
Ant., 143 Kerndl Vilém, 144 Šídlo Josef-Šídlová Marie,
145 Franěk Jan, 146 Nováček František, 147 Knapěk
Jakub obchodník, 148 Kafka Jan pekař, 149 Senský
Alois, 150 Krejčí Jan, Kolínský Jan, 151 obecná škola,
153 Macková Marie, 154 Vlašín František, 155 Kerndl
Jindřich, 153 Mohelská Amalie, 156 Žák Antonín, 156
Zajíc Antonín, 157 Hanzlíková Josefa, 158 Jaroslav
Palata, 159 Kocourek, 160 Růžičková Marie, 161 Ne-
vorál Josef, Široký Karel, Hájenka, 162 Horký Antonín
pohodný, 163 Novotný František, 164 Jílek Jan stolař
(a Vlašín), 165 Kchor František lesník, 167 Růžičková
Antonie, 168 Kocourek Karel a Josef, 169 Mejzlík Jos.,
170 Senský Jakub obchodník a starosta, 171 Kostel-
níková Marie, 172 Horáková Josefa, 173 Horák Jakub
hrobař, 174 Horák Josef řezník, 175 Horáková Frant.,
176 Khun Karel, 177 Kotoul Augustin, 178 Hort Bedřich,
179 Hort Josef, 180 Šídlo Jakub, 181 Pešková Marie,
182 Chylka Rudolf, 183 Bláhová Anna, 184 Filip Vaněk,
185 Kocourek Antonín, 186 Holý Josef kovář, 187 Po-
volná Antonie, 188 Khun Karel, 189 Knotek Antonín,
190 Konečný František, 191 Chlup Jindřich, 192 Srnec

František, 193 Žáková Kateřina, 194 Janáček Vincenc,
195 Mejzlík Antonín, 196 Alois Kopeček, 197 Němec
Josef, 198 Vuršt Jan cihelna, 199 Kopeček Josef, 200
Pešková Karolína, 201 obecní chudobinec, 202 Pa-
poušková Marie porod. asistentka, 203 Jan Janáček,
204 Hloužek František, 205 Šuler Adolf, 206 Jan Ja-
náček obuvník, 207 Fuxová Františka, 208 Srnec Fr.,
209 Sýkora Antonín krejčí, 210 Knotek Josef, 212 Dvořák
Josef, 213 Nováček Eduard, 214 Šuler Antonín, 215
Macková Marie, 216 Šibralová Karolína, 217 Jíra Karel,
218 Havlíček Jan, 219 Kysela Frant. varhaník, 220 Bruno
Hošek, 221 Němcová Frant., 222 Kačírková Františka,
223 Konečný Josef, 224 Lipecký Josef holič, 225 Ko-
nečný Frant., 226 Hlaváč Karel, 227 Jurek František,
228 Tichá Františka, 229 Večeřa Jan, 230 Ulman Ště-
pán malíř, 231 Kašpar Antonín stavitel, 232 měšťanská
škola, 233 ředitel František Nováček, Vystrčil Josef,
234 Josef Němec řezník, 235 Němec Antonín, 238 Ně-
mec Josef, 239 Jílek Josef, 241 Cabejšek Karel, 242
Knotek Karel, 243 Žák Leopold, 244 poštovní úřad a
četn. stanice, 245 Malý Josef, 246 Suchánek Josef,
247 Šuler František, 248 Teplý Emil, 249 Hubalka Jos.,
250 Hubalka Antonín, 251 Vězník Josef, 253 Kudláč
Josef., 254 Hort Ant., 255 Chytka Josef, 256 Šídla Jan,
257 Konečný Jan, 258 Kerndl František, 259 Holý Ant.,
260 Jílek Jan, stolař, 261 Konečný Quido, 263 Šídlo
František, 264 Karolína Sislová, 265 Vystrčil Leopold,
266 Knotek František, 267 Šídlo Karel, 268 Ulman
Štěpán malíř, 269 Horák Jakub, 270 Holý Josef, 271
Kudláč Metoděj, 274 Soukup Stanislav, 275 Prchal
František, 276 Dvořák Josef, 277 Mohelský Rudolf,
278 Sigmund František, 279 Klouda František, 280 Ne-
vorál Jan, 281 Budín Antonín, 282 Malék Josef zá-
mečník, 283 Hort Jan, 284 Mann Jan, 285 Horký Frant.,
286 Mann Jan, 287 sokolovna Dočkal František, 288

Čech Josef, 289 Čech Hynek, 290 Puža František, 291 Věžník Jan, Žák Josef, 293 Man Jan obec. taj., 294 Achcenil František, 297 Staněk Karel krejčí, 298 Hošek František, 300 Fuxa Leopold, 301 Cabejšek Jos., 302 Knotek Jan, 303 Drapela Jindřich.

Ve voličských seznamech bylo zapsáno 859 voličů, z nichž jest 401 muž a 458 žen. Do senátu zapsaných 748 voličů. Mužů 351, žen 398. Do okresního zastupitelstva 803 voličů; mužů 376, žen 427. Počet voličů do zemského zastupitelstva 803; mužů 376, žen 427. Dne 16. září 1928 podle usnesení obecního zastupitelstva přikročeno ku úpravě silnice ve „Skřipině“. Obec dala 30.000 Kč, aby silniční výbor, totiž správní komise vyrovnala kopec se strany mohelské. Započato bylo s vykácením lesa na straně mohelské a hned se silnicí započato, tak, že silnice bude sjízdnější. V Brně dne 14. září skončena výstava Soudobé kultury. Dne 10. října v pondělí dostoupil počet návštěvníků do 17. hodiny 2¹/₂ milionů. Počasí jest velmi krásné a teplé. Obec žaluje nájemce hostince Leop. Žaluda pro neplacení nájemného. Pensionovaný strážmistr Cyril Maděrič zřídil zde roku 1927 autodopravu, která má pro obec velikou důležitost pro špatné spojení. Doprava tato dobře prosperuje ku prospěchu všech občanů. Před ní zřízena společnost autodopravní 8 členná, jež pro koupi starého auta ztrácela. Musila likvidovati. Úroda byla dosti příznivá a ovoce bylo dostatek. Dne 28. října 1928 pořádána tělocvič. jednotou Sokol jubilejní třídenní oslava 10ti letého trvání republiky pod protektorátem obecní rady. Dne 11. listopadu pořádá moravský Aeroklub v Mohelně z popudu zdejšího Sokola letecký den pod protektorátem obecní rady. Dna 31. října zemřel nejstarší muž z Mohelna, Malěj Drápela, ve stáří 97 let. Dne 18. října byly zakázány před volbami do zemských výborů

a okresních zastupitelstev všechny komunistické časopisy „Rudé právo“, „Rovnost“ a jiné. Proti tomu se postavili spisovatelé Machar, Stašek, Nejedlý a chtěli dáti proti tomuto zastavení provolání, avšak žádný časopis je neuveřejnil. Dne 24. listopadu prodala obec 90 čísel stojalého lesa a utržila zaň 110.000 Kč. Dnem 1. října 1928 má Československo tyto obchodní lodi: 1. „Legii“, která byla zakoupena pro přeplavbu legionářů ve Vladivostoku. 2. Loď, která byla pod naší vlajkou, jest loď „Arna“. Tato ztroskolala nedaleko Španělského pobřeží. 3. loď jest „Praga“, která byla koupena v Německu a nesla dříve jméno „Elisabeth“. Tato loď dopravovala zbraně do Číny. Další obchodní lodi německých a jiných podniků jsou: „Dalibor“, „Míla“, „Neptun“, „Mělník“, „Tábor“, „Bohemie“, „Karel Leda Stela“ a „Tram“. Poslední křižuje v moři Jaderském a provozuje dopravu osobní. Dnešním rokem máme povolené přístavní pásmo v Hamburku a Štětíně. Dne 2. prosince 1928 konaly se volby do okresních výborů a volby zemské. V republice bylo na kandidátky spotřebováno 15 vagonů papíru a náklad na kandidátky činil 8.000.000 Kč, mimo letáky a plakáty, na něž bylo spotřebováno nejméně 20 vagonů papíru.

Rok 1929.

Tento rok počal neobyčejnou zimou; tak krutých mrazů nebylo jako v roce 1776. Na hvězdárně v Klementinu, v Praze bylo 22·2° mrazu; na observatoři státního meteorologického ústavu na Karlově 26·7° C, je to největší mráz dne 5. února v Brně; tenlýž den 26° C. Podle zpráv z Německa, tuhá zima panovala v neděli dne 3. února i v noci na pondělek. Mráz se pohyboval 15—20° C pod nulou, v jižním Německu 24° C pod nulou. V Rakousku naměřeno místy až

35° C. Četné poruchy plynovodů a vodovodů byly hlášeny. V severní Itálii byly silné mrazy; v Sibi-
niku zamrzlo moře, v Neapoli není pamětníka takové
zimy. Zprávy z Balkánu hlásí neobyčejné zimy a vánice.
Simplonský rychlík již tři dny nejezdí do Cařihradu
a v samém Cařihradu nebylo takové zimy po 25 let.
Ze Šanghaje se hlásí, že třesnutími mrazy přišlo mnoho
lidí o život. Moře do značné vzdálenosti od břehu
ještě pokryto ledem, jímž si parníky těžce razí cestu.
Dne 5. února o 5. hodině vyhořel státní zámek Veveří.
Pro velkou zimu hadice zamrzly a vodovod úplně zam-
rzl; střecha byla od požáru uchráněna a shořely
jen dva stropy v rozloze 40 m². Dne 6. února hlásí
České Budějovice 37° C. V Brně 26—28° C. V neděli
dne 3. v důsledku velké zimy byly zastaveny tři vlaky
Těšín—Hulín. Zprávy z Jihlavy-Luka: potrhaly se te-
lefonní dráty. Z Bratislavy se hlásí, že v několika
dnech bude zamrzlý Dunaj. Stejně zprávy docházejí
z ciziny. Mrazivá vlna valí se z Ruska přes Německo.
Hrozná mrazy trvají dále; dne 13. ledna se hlásí:
nová ledová doba, třesnutími mrazy trvají dále s kata-
strofálními důsledky. Země ještě promrzlá přes 1 metr
do hloubky. V Brně dosáhl mráz dne 11. února 37·7°
C. Na olevřených místech byla teplota ještě nižší.
Téměř 100 let není pamětníka takového mrazu; sta-
dělníků ještě v ošetřování s omrzlinami. Dne 12. února
bylo ošetřeno několik set školních dětí s omrzlinami,
ve školách se pro zimu nevyučuje. Hlásí se nedo-
statek uhlí. Ještě krutější jsou mrazy na Moravském
venkově. Největší mráz byl dosud naměřen v Petro-
vicích 42·5°. Zima v Bezkydech dosahuje 34°, 38°
v Jeseníkách. Se všech stran se hlásí hynulí zvířete;
na mnoha místech byly nalezeny srnky opřené o strom
a zamrzlé. V Mohelně naměřeno ředitelem měšť. školy
Nováčkem 41° C, sněhu bylo na 2 m. V Kroměříži

v oddělení továrny na hosp. stroje firmy Ing. Lorenc byla
práce pro kruté mrazy zastavena. Též z ciziny se hlásí
silné mrazy. Berlín minus 25° C. Nejnižší teplota od
roku 1885. Na Balkáně a v Rumunsku dosahují mrazy
34° C. Dunaj u Sofie je úplně zamrzlý a led dosa-
huje tloušťky 1 metru. Brusel 18°. Vídeňská záchranná
stanice ošetřila za jeden den 60 omrzlých osob. Dne
12. února v Pešti byla nalezena lidmi na ulici pracu-
jícími zmrzlá žebračka. Vratislav. Praskl Vilémův most
v důsledku mrazů. Zima je 30°. V obci Lubilnic u Ber-
lína nechali rodiče své děti v nevytopené světnici
a než se vrátili, děti zmrzly. Dne 14. února se hlásí trochu
tepleji a dopravní svízele rostou. Pouliční doprava v
Brně se udržuje s námahou, školní návštěva slábne.
Řidiči elektrických drah dostávají na konečných sta-
nicích horký čaj, což nepomáhá. Na tržišti, na Domi-
nikánském náměstí, byla jen jedna prodavačka. V Ji-
hlavě omrzlo 11 mužů stráže. Na Kroměřížsku pomrzlo
mnoho srnek. Některé byly v hloučku a hleděly se
společně zahřáli, ale zmrzly. Ze všech měst se hlásí
lidské oběti mrazu. Na venkově kravám zmrzají vemena;
v Mohelně zmrzla kráva ve chlévě a čeká se, že jich
bude ještě více. V západní části moře Ballického u-
vázlo 30 parníků v ledu. Ve Varšavě je všechna že-
lezniční doprava zastavena. Lublaň hlásí, že v lese
nedaleko Tržina zmrzla pětičlenná rodina cikánská.
U Kovna byla nalezena 30ti členná tlupa cikánská
zmrzlá; jen tři cikánky se zachránily. Bukurešť hlásí
13. února 45 obětí ve městě a okolí jako oběti mrazu.
Dne 26. února počalo lepší počasí; mrazy polevily a
ráno prší a sněží při 1°C. Skřivánek počal svoji první
písničku. Sníh leží ve velikých kupách a na poli se
stěží užítí, neboť sníh leží na rovině do výše 60 cm.
Dne 25. února po čtyřdenním líčení před porotou zno-
jemskou byl odsouzen vrah Filipín, známý z trojná-

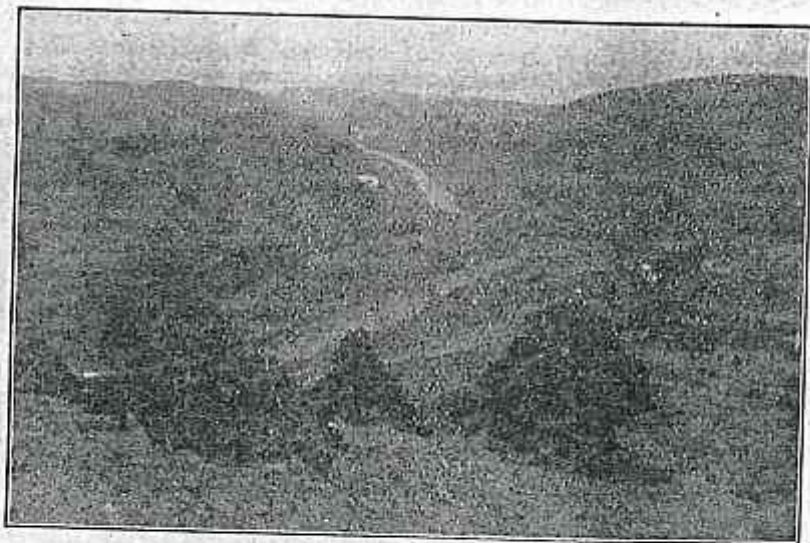

sobné vraždy rady Tyla, jeho paní a služky Kořenové 12 hlasy ano; na otázkou utržení na cti 12 hlasy ano; na těžké ublížení na těle 12 hlasy ano; pro přestupek krádeže 12 hlasy ano; na otázkou, zda sekretáře Vojtěcha uvedl ve větší nebezpečí svým obviněním 12 hlasy ano; na střídavé pominutí smyslů 12 hlasy ne; na pohnutky nízké a nečestné 12 hlasy ano. Filipín přijal rozsudek s klidem, jen slabě zamžikal. Sekretář Vojtěch žádá náhradu 447.000 Kč, z toho pro obhájce Dr. Novotného 30.000 Kč; pro škodu ušlého platu 207.110 Kč, za ochuravění ve vazbě 110.000 Kč, za utržení na cti a ztrátu manželky 100.000 Kč. Obhájce Filipínův Dr. Lochman ohlásil zmáteční slůžnost a odvolání. Ač ředitel a primář Dr. Papírník, znamenití psychiatrové z blázince z Černovic uznali Filipína nezodpovědným za svůj čin, byl odsouzen k smrti provazem. Tímto jest náměšská vražda rozřešena a pravděpodobné poslední veto bude míti nejvyšší soud v Brně. Dle statistické zprávy ze dne 24. února 1929 byl odbyt lihu v roce 1928 590.602 hl. V tom je 265.230 hl zdaněného a 191.749 hl denatur. 62.607 k výr. octa, 19.376 hl k ostatní průmysl. výrobě. Výnos cel v Československu v roce 1928 činí 1440 milionů Kč, proti 1340 Kč v roce 1927. Dne 5. března 1929 počíná se měnit naše podnebí. Po několika jasných dnech jest ještě v noci chladno, ale ve dne se oteplilo. Brno hlásí 15°C, v noci opět sněží. Rychlík z Vídně do Brna má 45 minut zpoždění. Dne 12. března, neděle, měla úplný ráz letní; sníh počíná tát. Z Anglie a Německa se hlásí ještě 15°C, ve Skandinávii 30°C. Ve Vídni učinily mrazy na plynovodech a vodovodech škodu 384 miliony Kč. Dne 9. března padá ještě mnoho sněhu; teploměr klesl u nás na pět stupňů C. Dne 13. března se hlásí obleva všeobecná, ráno částečně sněží, odpoledne se vyjasnilo a napadaný sníh jako

kouzlem se ztratil. Ovšem, že místy u nás po silnicích a polích leží starého sněhu 50 cm. Čekáme toužebně, že během několika dnů sníh úplně zmizí. Pravý měsíc nastává a lze čekati, že Josef svojí sekýrou rozbije poslední ledy. Po velkém utrpení hrozná zima řadí mezi lidem v celém světě zákeřná chřipka. Izde bylo několik případů úmrtí; zemřel v Mohelně Josef Pražák dne 9. března a dva občané ze Lhánic. Nemoc řadí hrozně; mnohde celé rodiny jsou jí postiženy a leží. Chřipka jest nemoc dosti těžká, při níž jsou veliké bolesti hlavy a údů. Úmrtí však nejvíce jest mezi 60ti lety nahoru, u mladších se jen objeví několik, ale osoby starší jsou až tři neděle nemocné. Snad se oteplením lidu pomůže. Pálíme ploty, neboť není dostatek ani uhlí ani dříví. Rok tento nadělal nám škod k nepopsání; dobytek, selata a veškerý skot následkem velikých mrazů ochroml. Konečně se asi po tři dny oteplilo. Velikonoční svátky jsou ještě ve znamení zimy; 8. a 9. dubna mrzne a padá sníh; místy jest zima 12° pod nulou. Dne 9. dubna konala se volba místní školní rady, do níž zvoleni: František Přibyl za agrárníky, Alojs Kopeček za živnostníky, za čsl. socialisty Ulman Štěpán, malíř, za komunisty František Konečný zedník, za stranu lidovou Tomek Antonín, za stranu „pro blaho všech“ kaplan Jan Noha. Dne 11. dubna konala se komise pro stavbu silnice u Kuroslep, která se má v kopci vyrovnati, protože nemá zákonitého stoupání. Ceny obilí ochabují a dle plodinové bursy brněnské, ze dne 3. dubna stojí pšenice moravská 1 q 181 Kč, žito 163 Kč, ječmen 155 Kč, oves 168 Kč, kukuřice 160 Kč. Stav automobilových vozidel v ČSR dle únorové statistiky jest v roce 1928 následující: 59.409; v tom 20.006 motorových kol, 25.110 osobních aut a 1377 autobusů, 10.100 nákladních a dodávkových aut, 2494 traktorů, 173 hasičských, 160

sanitních. V tom čsl. výrobků 42^{0/0}, amerických 18·3^{0/0}, anglických 15·6^{0/0}, německých 8·9^{0/0}, francouzských 3·2^{0/0}. Největší počet našich výrobků jest proto, že továrny zasáhly proti přívozu cizích vozidel do naší republiky. Dne 22. srpna 1929 máme tato vozidla: osobní auto Dr Svoboda, stavitel Kašpar, Dr Schünzl zvěrolékař, Josef Outulný obchodník, dopravní auta: Cyril Maděříč 3 auta, B. Blimsriter kuter 1, stavitel

Čertův ocas (hadcové stepi) u Mohelna.

Kašpar 1, dopravní společnost 1 auto. Dne 23. srpna 1929 zemřel Vilém Kerndl, mistr bednářský. Dne 26. srpna zemřel sešlostí věkem František Dvořák, domkář. Nejstarší osobou je Marie Janečková, výměnkářka, narozená 2. února 1834. Sklizeň l. r. se dostala velice dobře do stodol a úroda jest u Mohelna dobrá; u Březníka, Kurostep a jindy byla citelně krupobílím poško-

zena. Dne 1. září pronajímá se obecní honitba na tři roky po Rudolfu Vyzinovi, který jako nájemce zemřel. Na Slovensku projednává se zajímavý vlastizrádný proces politický „Tuka a spol.“ Tento chtěl autonomii Slovenska. Byl odsouzen ku 15 rokům vězení.

Přírodní rezervace u Mohelna.

Čelní botanikové domácí i cizí (zvláště z Polska, Ruska a Francie) navštívili hadcové území u Mohelna na dolní Jihlavce, proslulé svou památnou květenou stepní, kterou byli návštěvníci uvedeni přímo v úžas. V uvítací řeči zmínil se starosta obce Vaněk, že obecní zastupitelstvo projevilo jednomyslně ochotu podporovat všemožně veškeré snahy po zřízení projektované rezervace. V odpovědi zdůraznili pp. Dr K. Ruppert, prof. university krakovské a Dr J. Hadamere, prof. university v Paříži, že je to skvělý případ, jak prostý rolník český dovede chápat snahy kulturní; obec Mohelno, jako majitelka tohoto území, oslaví tím jistě nejlépe 10 leté výročí trvání samostatnosti československé — přírodní rezervace u Mohelna bude pomníkem, k němuž putovali budou zástupci celého vzdělaného světa. Resoluce ministerstvu školství, která byla podepsána všemi účastníky zájezdu, přimlouvá se vřele, aby ministerstvo postaralo se stůj co stůj o to, aby toto jedinečné území — evropské unikum — mající světový význam pro řešení různých otázek geobotanických a vývojových a budící velký zájem v učených kruzích zahraničních, prohlášeno bylo přírodní rezervací.

KONEC.

Doplňky.

O probádání zdejšího kraje po stránce botanické a geologické mají zásluhu mnozí znamenití odborníci. Jedním z nich je zdejší učitel ve výslužbě Rodolf Dvořák, jenž pracuje v lišejnicích ze stepí a celého okolí. V poslední době vydal spis: „Pohádka stepí“, kdež popisuje rozkošný letní den a krásy amfiteatru stepního pod Antoníčkem. I s rozličnými živočichy a rostlinami se v onom spise obírá.

Druhý spis: „Pooslavím a Pojihlavím“ vyšel před několika roky. V něm pak souborně jsou podány popisy kraje obou uvedených toků.

Celá říše nerostopisná a rostlinná běží zde před našimi zraky. I o ptactvu a živočišstvu je pojednáno.

V poslední době sbírá houby na stepi si vyskytující — i v zmlě. Tato práce — skoro neviděná je ceněna ve světě kulturním; vždyť loni v létě byla zde výprava botaniků z celé Evropy, jež čítala asi 35 členů.

Druhý badatel je žák jmenovaného — odborný učitel Frant. Nováček, zástupce ředitele obč. školy, nyní na zdravotní dovolené. Jsme rádi, že náš kraj je po léto stránce dobře obsazen pracovníky.

Na zdejších školách v r. 1920—30 působili: def. ředitelem obou škol pod společnou správou spojených je okr. školní inspektor Stanislav Melichar. Jelikož tento je stále nepřítomen, a jeho zástupce Fr. Nováček je na zdravotní dovolené po lůžkové nemoci, vede správu obou škol def. uč. Marie Dvořáková. Tato vyučuje též na škole měšťanské od r. 1919 s malými směnami.

Na měšťanské škole působí uč. Josef Pochop od r. 1922, Jeronym Zejda od r. 1927, odborná uč. Marie Bouzková od r. 1929. Ind. uč. Anežka Pelcová-Zejdová od r. 1924.

Na obecné škole, odkudž loni odešel do výslužby Jan Kolínský, dlouholetý správce, učí Fr. Manová od r. 1924, Žofie Čermáková,

M. Hudcová od r. 1928, Karel Liška po vojenské službě od 1.-I. 1930, Bedřich Hanzal od r. 1929. Industr. uč. Marie Konečná působí zde od r. 1927.

Všechno učitelstvo mimo svou hlavní práci je činné též ve spolcích zejména v Sokole zdějším.

Žiunostenská třídní škola pokračovací. Je zde již od roku 1911. Správci jejími byli: Frant. Mádle do r. 1919, od r. 1921-23 Jan Kolínský, od r. 1923 uč. Josef Pochop. V r. 1919—21 se nevyučovalo. V roku 1923 přeměněna byla škola na dvouřídni. Počet žactva se rok od roku zvyšuje. Letos čítá v I. třídě 15 žáků, 2 děvč., v II. třídě 24 žáků, 2 děvč. V tomto školním roce vyučují: Josef Pochop od r. 1922, Jer. Zejda, uč. od roku 1922, Kar. Liška, B. Hanzal a stavit. asistent Fr. Vafek od roku 1929.

Škola je řádně pomůckami vybavena, zvláště v počátcích předlohami, nyní pak novými knihami a jinými potřebami.

Školní výbor pokračovací školy skládá se z předsedy F. Vaňko, Dra J. Svobody, Aloise Senského, Jos. Papouška, Jak. Senského, A. Kopečka, J. Outulného a Jos. Pochopa.

Tělocvičná jednota Sokol čítá 80 členů, mimo hojně dorostu a asi 200 žáků. Má znamenité pracovníky. Založena byla v roku 1919, vedena prvním náčelníkem M. Růžičkou, starostou dlouholetým byl Dr. J. Svoboda, vzdělavatel Jan Kolínský a Jos. Pochop, divadelní odbor vedl Jan Man, jednatel M. Dvořáková—Černá a J. Zejda. Náčelnictvo J. Polák a J. Poláková. Výbor zvolený ku správě jednoty a jejího jmění v lednu 1930: Starostou Josef Loupal, vzdělavat. Ž. Čermáková, náčelníkem F. Vafek, náčelníci K. Pelánová a Konečná M., jednatel J. Knapěk a finance vede J. Man. Kromě nich Jan Jilek, M. Rubešová, M. Valová, A. Kopeček, E. Hošek, A. Dvořák a j.

Sokol pořádá pěkná divadla, vychovává děti besídkami, členstvo akademie, veřejnost pak pobaví těmito podniky a slavnými zábavami.

Jelikož jednota Sokol vedena je dobře, proto má hojně příznivců, lito se významně zvláště při stavbě sokolovny. Jedni zdarma pracovali, druzí darovali peníze, naši rolníci pak ochotně vozili písek, cihly, křídlice. Lhánice pomohly znamenitě i Senorady.

Dnes jednota stojí si i finančně dobře a chystá se k velkým úkolům, k čemuž přejeme jí mnoho zdaru.

V obci je též Osvětový sbor, jehož členy jsou J. Loupal, J. Pochop, J. Zejda, Fr. Nováček, Ulman.

Veřejná knihovna čítá asi 700 svazků. Obec na ni dává peněžilý obnos — dle resp. zákona z r. 1919. Je dobře doplňována současnými českými dily.

• •

Končím své dílo a přeji si, aby události z Mohelna a jeho občanů v díle tom obsažené, zůstaly uchovány v paměti všem věkům budoucím.

Opravy:

- V Předmluvě 3. ř. shora místo „Schroje“ má býti „Schvoje“.
Na 7. straně, 7. ř. shora, místo „jest“ má býti „jsou“.
Na 16. straně, 3. ř. shora místo „nějak obmezenou“ má býti „moc obmezená“.
Na 27. straně, 8. ř. shora má správně býti „do rukou markraběte Přemysla“.